20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން
19 ނޮވެންބަރު 2025
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގެ (ކޮމިޓީ ކުރ ކޮޓަރި)11
ފެށުނު ގަޑި: 10:00

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ މުގަ އްރިރު ؛ ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ފާޠިމަތު ސަޢުދާ{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން. މިއަދުގެ ބައްދަލުވުމުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުންނަކީ ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަނާން މުޙައްމަދު ރަޝީދު،
ކުޅުދުއްފުށި ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފަރުޙަތު މުޙައްމަދު، މެދު ހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން ނާޞިޙް، މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދު اله ރިފާޢު، ހުރާ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ ނަޢީމް އަދި ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު.
މިއަދުގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެޖެންޑާގައި މިވަނީ ނެޝަނަލް ޕްރިވެންޓިވް މެކޭނިޒަމްގެ ފަރާތުން ހުޅުމާލޭގައި ހުންނަ
ހާފްވޭ ހައުސްއަށް 16 އޮކްޓޫބަރު 2024 ގައި ކޮށްފައި އޮތް ޒިޔާރަތާއި، ކ.ހިންމަފުށީގައި ހުންނަ ޑްރަގު
ޓްރީޓްމަންޓް އެންޑް ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރަށް 12 ޖޫން 2024 ގައި ކޮށްފައިވާ ތީމެޓިކް ޒިޔާރަތުގެ މައްޗަށް
ބިނާކޮށް އެކުލަވަ އިލާފައިވާ ރިޕޯޓާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ދަށުން ހިންގާ މަރުކަޒުތަކާ
ގުޅޭގޮތުން ހުށަހެޅިފައިވާ ރެކޮމަންޑޭޝަންތަކާއި ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން އެ ބޭފުޅުންނާ
މަޝްވަރާކޮށް، ބައްދަލުކޮށް، އެ ބޭފުޅުންގެ ސަމާލުކަމަށް މި ކަންކަން އައިސްފައިވާ ނަމަ މިހާރު މި ކަންކަމަށް
އަޅާފައިވާ ފިޔަވަޅުތަކަކީ ކޮބައިތޯ ބެލުމަށް ޓަކައި އެ ބޭފުޅުންނާ ކުރާ ބައްދަލުވުމެއް. އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ
އެޖެންޑާގައި މިވާ ގޮތުން، ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ފަރާތުން އަޅުގަނޑުމެން މި ބައްދަލުކުރާ ބޭފުޅުންނަށް
ދަންނަވައިލުމަށް އަޅުގަނޑު ސެކްރެޓޭރިއޭޓު އަރިހުން އެދެން. މިއަދު ބައްދަލުވުމަށް ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައުލޫމާތު ލިބިފައި މިވަނީ އަޙްމަދު އިބްރަހީމްދީދީ. އެއީ ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރ، ހޯމް
މިނިސްޓްރީގެ މިވަގުތު އެކްޓިންގ ސީ.އީ.އޯ. މުޙައްމަދު ރާޝިދު، ޑެޕިއު ޓީ މިނިސްޓަރ. އަދި ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ
ޖެނެރަލް ޢަބްދުاله ފަޞީޙް. ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ރަތީބާ މުޙައްމަދު. ޑިރެކްޓަރ އަޒްލިފާ ޖަޢުފަރު.
ޑިރެކްޓަރ މަރްޔަމް ރިޒާ. ޑިރެކްޓަރ މަރްޔަމް އަސްރާ އަދި ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަޙްމަދު ޙިލްމީ. އަދި
އެސިސްޓަންޓް ކައުންސިލަރ އަޙްމަދު ފިރާޤު. އެހެންވީމާ، މި ބޭފުޅުން ވަޑައިގެންނެވީމަ މި ބޭފުޅުންނަށް
އަޅުގަނޑުމެން ފުރުޞަތެއް އަރުވާނަން ކުޑަ ތަޢާރަފެއް އެ ބޭފުޅުންގެ ދެއްވުމަށް. އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން
މެންބަރުންނަށް ފްލޯރ ހުޅުވައިލާނަން ކޮންމެ މެންބަރަކު ވެސް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި މިވާ
ފާހަގަކުރެވިފައިވާ މުހިންމު ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ސުވާލުކުރުމަށް ހަމަ ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލާނަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީއަށް މަރުޙަބާ އިނގޭތޯ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ
1

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
މި ބައްދަލުވުމަކީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން އެން.ޕީ.އެމްގެ ފަރާތުން ހުޅުމާލޭގައި ހުންނަ ހާފްވޭ ހައުސްއަށް
އަދި ކ.ހިންމަފުށީގައި ހުންނަ ޑްރަގު ޓްރީޓްމަންޓް އެންޑް ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރަށް 2024 ގައި ކުރެވިފައިވާ
ޒިޔާރަތުން ތި ބޭފުޅުންނަށް އަރުވާފައިވާ ރެކޮމަންޑޭޝަންސްތަކާއި ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަންކަމާ ބެހޭގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން ހަމަ މި ކަންކަން ސާފުކޮށްލައި، މިހާރު ކޮބައިތޯ ތި ބޭފުޅުންނަށް އެ
ރެކޮމަންޑޭޝަންސްއަށް އަޅާފައިވާ ފިޔަވަޅުތަކަކީ މި ވެސް ބަލައިލަންވެގެން ، މަޝްވަރާކޮށްލަންވެގެން ބޭއްވި
ބައްދަލުވުމެއް. ދެން މި ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑު ހިތުން ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ވަރަށް ފަރިތވާނެ މިހާރު ދެއްތޯ؟
މިހާރު 1 އަހަރުވެފައި މިވަނީ މި ރިޕޯޓަށް ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ފްލޯ ހުޅުވައިލާނަން. ތި ބޭފުޅުން
ތަޢާރަފުވެލުމަށް ޓަކައި. އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނަން ތި ބޭފުޅުން މި ދެ ރިޕޯޓާ
ގުޅިގެން އެން.ޑީ.އޭއިން ސާފުކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް އަދި މަޝްވަރާކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކަށް ހަމަ
ފްލޯރ ހުޅުވައިލާނަން. އެއަށްފަހު ކޮންމެ މެންބަރަކު ވެސް 10 މިނެޓުގެ ވަގުތެއް ލިބޭނެ ދެއްތޯ. 10 މިނެޓު ދެއްތޯ
އޮންނަނީ؟ ވަކި ވަގުތެ އް ނޯވޭތޯ؟ އޯކޭ. ވަގުތު ކަނޑައެޅިގެނެއް ނޫން ވަނީ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ މެންބަރަކު ވެސް
ލިބިލައްވާ ފުރުޞަތުގައި އެ ބޭފުޅަކު ބޭނުން ސުވާލެއް ކުރެވޭނެ. އަދި ތިކޮޅުން ހަމަ ޖަވާބުދެއްވަން ބޭނުންވާ އެންމެ
ފުރިހަމައަކަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް ފުރުޞަތު ލިބިގެންދާނެ އިނގޭތޯ. އެންމެ ފުރަތަމައިނުން ތަޢާރަފުވެލުމަށް ފުރުޞަތަށް
އަޅުގަނޑު ހުޅުވައިލާނަން. ވަރަށް ކުރުކުރުކޮށް ތަޢާރަފެއް ދެއްވުމަށް ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ވެސް.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރ އަޙްމަދު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޙްމަދު އިބްރާހީމްދީދީ. ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރ، ހޯމްލޭންޑް އެންޑް ސެކިއުރިޓީ. އެން.ޑީ.އޭއަށް ކަނޑައަޅާފައި ހުންނަ.
އެކްޓިންގ ސީ.އީ.އޯ މި ވަގުތު.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރ މުޙައްމަދު ރާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم . އަޅުގަނޑަށް ކިޔަނީ މުޙައްމަދު ރާޝިދު. އަޅުގަނޑަކީ ވެސް ހޯމްލޭންޑް ސެކިއުރިޓީ މިނިސްޓްރީގެ
ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރ. މި ވަގުތު ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީ ޓްރީޓްމަންޓް އެންޑް އިންޓަރގްރޭޝަން ޑި ވިޝަންގެ
ކަންކަމާ ހަވާލުވެ މި ވަގުތު.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ޢަބްދުاله ފަސީހު ވާހަކަދެއްކެވުން:
2

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
السالم عليكم . އަޅުގަނޑު ޢަބްދުاله ފަސީހު. ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް. މި ވަގުތު
ޕުރޮގުރާމު ޑިވެލޮޕްމެންޓް އެންޑް ސްޓެޓިސްޓިކްސް ޑިވިޝަންގެ އިންޗާޖު.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ރަތީބާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم. އަޅުގަނޑު ރަތީބާ މުޙައްމަދު. ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް. ދެން
އެތަނުގެ މި ވަގުތު ވަގުތީ ޒިންމާދާރުވެރިޔާ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑިރެކްޓަރ މަރްޔަމް ރިޒާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މަރްޔަމް ރިޒާ. ހިއު މަން ރިސޯސް ސެކްޝަން. ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަޙްމަދު ޙިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم. އަޅުގަނޑު އަޙްމަދު ޙިލްމީ. ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ލީގަލް ސެކްޝަންގެ ހެޑް މިވަގުތު.
ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ އެސިސްޓަންޓް ކައުންސިލަރ އަޙްމަދު ފިރާޤު ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم . އަޅުގަނޑު އަޙްމަދު ފިރާޤު. އެސިސްޓަ ންޓް ކައުންސިލަރ. މި ވަގުތު ރިމާންޑް ސެންޓަރުގެ
މަސައްކަތާ ހަވާލުވެ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ އެސިސްޓަންޓް ކައުންސިލަރ ޢަބްދުاله އާތިފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم . އަޅުގަނޑު ޢަބްދުاله އާތިފް. ޑީ.ޓީ.އާރް.ސީގެ ކްލިނިކަލް ޑިޕާޓްމަންޓް ހިންގުމާ ހަވާލުވެ ހުންނެވި
އެސިސްޓަންޓް ކައުންސިލަރ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
3

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަދިވެސް އެއްފަހަރު މަރުޙަބާ. ދެން ހަމަ އަޅުގަނޑު ފްލޯރ ހުޅުވައިލާނަން މެންބަރުންނަށް
ފުރުޞަތަށް އެދިލެއްވުމަށް. ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ
ނަޢީމަށް.
ހުރާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. މަރުޙަބާ އިނގޭތޯ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް. ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުން ވެސް ވަރަށް ބޮޑު
އިސްކަމެއް ދެއްވާ ކަމެއް އިނގޭތޯ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާއިން މި ޤައުމު ސަލާމަތްކުރުން. މިހާރު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެސް ވަރަށް އިސްކަން ދެއްވާ ކަމެއް. ދެން އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލުތައް މައިގަނޑު
އަމާޒުކޮށްލާނަން މިހާރު ލިބިފައި ހުރި ކުރިއެރުންތަކަކީ ކޮބައިތޯ މި ސަރުކާރު އައުމަށް ފަހު މި މަސްތުވާތަކެތިން
ސަލާމަތްވުމަށް. ތި ބޭފުޅުން ދެއްތޯ ޢަމަލީ ގޮތުން ވަރަށް ބޮޑަށް އެ ކުދިންނާ އެކު ވެސް އެ ކުދިންގެ ފަރުވާއާ
ގުޅޭގޮތުން ވެސް މަސައްކަތްކުރާ ބޭފުޅުންނަށްވާތީ. ދެން ހަމަ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑު ހިންމަފުށި ތަމްސީލުކުރާ ދާއިރާ
އަޅުގަނޑު ތަމްސީލުކުރަނީ. ހުރާ ދާއިރާ. ދެން އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް އެ ބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން ވެސް ޝަކުވާތައް ލިބޭ
އިނގޭތޯ ހިންމަފުށީގައި ހުރި ރިހެބް ސެންޓަރު މަރާމާތުކުރުމާއި މި ކަންކަން ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި އެބަޖެހެއޭ
ރަނގަޅުކުރަން އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކިހާވަރެއްގެ އިމްޕޫވްމަންޓެއްތޯ އަންނަމުންދަނީ އެ ތަންތަން
މަރާމާތުކުރުމާއި މި ކަންކަމަށް ކިހާ ބޮޑު ކުރިއެރުންތަކެއް އެބަ ލިބޭތޯ؟ ޕްލޭންތަކަކީ ކޮބައިތޯ؟ ދެން ހަމަ އެގޮތަށް
އުސޫލުތައް ، ހިންގުމުގެ ނިޒާމުތައް އަބަދު ވެސް ހަރުދަނާކުރަންޖެހޭ ދެއްތޯ. އެގޮތުން އުސޫލުތަކަށް ތި ބޭފުޅުން
ގެންނަމުން ގެންދާ ހެޔޮ ބަދަލުތަކަކީ ކޮބައިތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ޖަވާބުދާރީވުމަށް ފުރުޞަތުއެރުވުމުގެ ކުރިން ދަންނަވައިލަން ހަނދާން
ނެތުނީ އިނގޭތޯ ފެށިއިރުގައި. ކޮމިޓީ ލައިވްކުރެވިގެން އެބަދޭ. ޔޫޓިއުބުން އަޑު އެކަނި އިނގޭތޯ. ވީޑިއޯއެއް ނޫން.
ލައިވް ކުރެވިގެންދާ ވާހަކަ. ދެން އެއްވެސް ޒާތީ މަޢުލޫމާތު ހިމެނޭ ނަމަ އެ ބައި ވީހާ ވެސް އެނޯނިމަސްކޮށް،
މިސާލަކަށް މީހެއްގެ ޒާތީ މަޢުލޫމާތު ހާމަނުކުރުމަށް ވެސް ސަމާލުކަން ދެއްވުން އެދެން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީއާ
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ގުޅިވަޑައިގެންފި. އާދެ! ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
4

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ ނަޢީމްގެ ސުވާލަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން. ނަން ވިދާޅުވެފައި ؛ މައިކު
ޖައްސާލާފައި ނަން ވިދާޅުވެފައި ޖަވާބުދެއްވުން އެދެން އިނގޭތޯ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ޢަބްދުاله ފަސީހު ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم . އަޅުގަނޑު ޢަބްދުاله ފަސީހު. ތި ވިދާޅުވިހެން އަޅުގަނޑުމެން ފަރުވާދިނުމުގެ ކަންތައްތަކަކީ އަބަދު
ވެސް ހަރުދަނާކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް. އެކަމަކު ނަސީބު ދެރަކަމުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި
ފަރުވާ ދިނުމުގެ ކަންތައްތައް ދާއިރު އެކަމަށް ކަނޑައެޅޭ ވަކި ނިޒާމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއަކު ނެތް. މި ދެންނެވީ
މިސާލަކަށް ތި ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް ހިންމަފުށީގައި ހުންނަ ފަރުވާދޭ މަރުކަޒު މެއިންޓެނަންސް މަސައްކަތްތައް
ކުރުމަށް ވަކި ނިޒާމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއަކު ކަނޑައެޅިފައެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައްތައް ހަނދާންނެތި،
ނުކުރެވި އެހެންނޫނީ ކުރަން އުނދަގޫވެ، ތަރުތީބުވެގެންނެއް ނާދޭ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން އެ ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް.
އެހެންވީމާ، ބައެއްފަހަރު ވަރަށް ގިނަ ދުވަސް ވެގެން އެބަދޭ މަރާމާތުކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ނުކުރެވި. ބައެއްފަހަރު
ވަރަށް އިސްކަމެއްދީގެން ކުއްލިއަކަށް ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ވެސް އެބަ އާދޭ. މިސާލަކަށް މީގެ ތެރޭގައި ހަމަ
ހިމެނޭ ކްލަޔަންޓުންގެ ކެއުންބުއިމުގެ ކަންތައްތައް ވެސް، ފާޚަނާކުރުމާއި މި ކަންތައްތައް ވެސް ހިމެނޭ.
އެކޮމޮޑޭޝަންގައި ހުރި ބައެއް ކަހަލަ މަރާމާތުތައް ވެސް ހިމެނޭ މީގެ ތެރޭގައި. ދެން މި ސަރުކާރު އައިސްފައި މީގެ
ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުނު ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމަކީ މި ކަންތައްތަކަށް ސީދާ ޑައިރެކްޝަނެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ލިބިގެން އެބަދޭ މިނިސްޓްރީގެ ނޫނީ މިނިސްޓަރގެ ސީދާ ބެއްލެވުމުގެ ދަށުން މި
ކަންތައްތައް ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބާރު އެބަ ލިބިގެންދޭ. ޚާއްސަކޮށް ޑެޕިއު ޓީ މިނިސްޓަރސް ލެވެލްގައި
ބޭފުޅުން ކަނޑައެޅިގެން ނެ ޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގައި މަސައްކަތްކުރާއިރު އެ ކަމަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން
އެހެންނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން ސީދާ ގޮތެއްގައި މުޢާމަލާތުކުރުމުގައި ފަސޭހަކަން ލިބިގެން
އެބަދޭ. ދެން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ ޒަމާނުއްސުރެ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ފުރަތަމަ މި މަސައްކަތް ފެށީ
1997 ވަނަ އަހަރު. ފެށިގެން މި ކަންތައްތައް ކުރަމުން އަންނައިރު މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް މި ދެންނެވި ގޮތަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސީދާ ފޯކަސްއަކީ ކޮބައިކަމެއް އެއް އިރަކު ވެސް ނެތް ކަނޑައެޅިފައެއް. އެހެންވީމާ،
އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަންތައް ބަދަލުވަމުން އަންނައިރު ކޮންމެ އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަނަކާ ގުޅިގެން ހަމަ ކޮންމެވެސް ކަހަލަ
ބަދަލު. އާދެ! އެ އަންނަ ބަދަލަކީ ވެސް ކުޑަ ދުވަސްކޮޅަކަށް އަންނަ އެއްޗަކަށް ވާތީ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އެ
ކަންތަކެއް ނުކުރެވޭ. ދެން މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގެ މައިދާނަކީ އަބަދު ވެސް ބަދަލުވަމުން އަންނަ އެއްޗެއް.
5

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ބޭނުންކުރާ އެއްޗެއްސާއި، ބޭނުންކުރާ ބާވަތްތަކާއި ، ބޭނުންކުރާ މީހުންނާއި، އުމުރުފުރައާ މި ހުރިހާ ކަންތައްތަކަކީ
ވެސް ބަދަލުވަމުން އަންނަ ކަންތައްތަކެއް. މިއާއި ގުޅިގެން އެއާއި ގުޅޭ އެހެން ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި މިސާލަކަށް
މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހުންގެ ޖިސްމާނީ، ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާއި އެ މީހުންނަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ވެސް ވަރަށް ބައިވަރު ގޮންޖެހުންތަކެއް އެބަ ހުރި. މިސާލަކަށް ހިންމަފުށީގައި އަޅުގަނޑުމެން މި
ފަރުވާ ކުރިއަށްގެންދާއިރު ހިންމަފުށީގައި ހުރި ޞިއްޙީ މަރުކަޒަކީ އެންމެ ކުޑަމިނުން އެކްސްރޭ ވެސް ނެގޭ
ޚިދުމަތެއް ލިބޭ ތަނެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އެ ހުރިހާ ކްލަޔަންޓުން ހަމަ ސީދާ މާލެ ގެނެސް، މާލޭގައި ގިނަ
ދުވަސްތަކެއްވަންދެން އެހެންނޫނީ ގިނަ ވަގުތުތަކެއް ވަންދެން ގެންގުޅެންޖެހުމަކީ ފަރުވާގެ ކަންތައްތައް ތަރުތީބުކުރާއިރު
އެންމެ ރަނގަޅަށް އެ ކަންތައްތައް ކުރެވޭ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. މި ކަހަލަ ވަރަށް ބައިވަރު ގޮންޖެހުންތަކެއް އެބަ
ހުރި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މި މަސައްކަތްތައް ކުރަމުންދާއިރު. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އެއްޗެއް އިތުރުކޮށްލަން.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑިރެކްޓަރ މަރްޔަމް އަސްރާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم . މަރްޔަމް އަސްރާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފަސީހު ފާހަގަކޮށްލި ކަންތައްތަކަށް ހަމަ އެޑްކޮށްލަން
ބޭނުންވަނީ. މި ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދެއްކެނީ ދެ ސެންޓަރެއްގެ ވާހަކަ. އެއީ ހާފްވޭ ހައުސްއާއި އަދި
ކ.ހިންމަފުށީގައި ހުރި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެންޓަރުގެ ވާހަކަ. ކ.ހިންމަފުށީގެ ސެންޓަރަށް ބަލައިލާއިރުގައި މީގެ ކުރިން
ގުޅީފަޅުގައި ސެންޓަރެއް ޑިޓޮކްސްގެ ފަރުވާ ކުރިއަށް ގެންދިޔައިރުގައި އެ ފަރުވާ ބަދަލުވެގެން ގޮސްފައި މިވަނީ ހަމަ
ޑީ.ޓީ.އާރް.ސީއަށް އިނގޭތޯ. ހަމަ އެއާއެކީގައި މީގެ ކުރިން ހާފްވޭ ހައުސްގައި އަންހެނުންނަށް ޚާއްސަ ފަރުވާދޭ
މަރުކަޒު ވެސް މި ބަދަލުވެފައިވަނީ ހަމަ މި ދެންނެވި ސެންޓަރަށް. އެއާއި އެކީގައި ހިންމަފުށި ސެންޓަރަކީ
ރެސިޑެންޝަލް ފަރުވާދެވޭ ތަނަކަށްވެފައި މި ދެންނެވި ދެ ޚިދުމަތް އެ ތަނަށް ބަދަލުކުރެވުނުއިރު ހަމައެކަނި މި
ބަދަލުކުރެވުނީ ނަންބޯޑު އެކަނި. ސްޓްރަކްޗަރގެ ތެރެއިން ތިބި މުވައްޒަފުންނާއި، އަދި އެތަނުގައިވާ އެއްވެސް މުދާ
ނޫނީ އެއްވެސް ބައެއް ބަދަލުކުރެވިފައިނުވާތީވެ އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި އެތަނުގެ ފަރުވާދިނުމަށް ދަތިތަކެއް
އެބަ ހުރި. ސަބަބަކަށްވަނީ މި ސްޓްރަކްޗަރގެ ތެރެއިން މި ހިމެނިފައިވަނީ ހަމަ ހިންމަފުށީގައި ރެސިޑެންޝަލް
ފަރުވާދިނުމަށް ޓަކައި އެ ތިއްބެވި ކްލިނިކަލް ނޫނީ ޑޮކްޓަރުން އަދި މެޑިކަލް މުވައްޒަފުން މި ހިމެނެނީ.
6

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
އެހެންނަމަވެސް، ދެ ސެންޓަރެއް ނޫނީ ދެ ފަރުވާއެއް، ދެ ޚިދުމަތެއް ދޭއިރުގައި އެ ބަ އިތައް ނުލާތީ އެ ދަތިތައް
ހުރިކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ހަމަ އެއާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު މި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކުދިންގެ ތެރޭގައި
ޑުއަލް ޑައިގްނޯސިސްކުރެވޭ ފަރާތްތައް ހަމަ ވަރަށް ގިނަ. ދެން ފަސީހު ފާހަގަކޮށްލިހެން ޞިއްޙީ މަރުކަޒުގައި ވެސް
އެފަދަ ފަރުވާއެއް ދެވެން ނެތް ހާލަތުގައި ހަމަ އެއާ އެކީގައި ކ.ހިންމަފުށީ ސެންޓަރުގައި ވެސް އަސްލު ކްލިނިކަލް
ފަރުވާދެވޭ އެންމެ އާދައިގެ ގޮތެއްގައި ބޭސް އެޅޭނެ ޚިދުމަތް ވެސް އެތަނުގައި ނެތް. އެއީ އެތަނުގައި ހުންނަންޖެހޭ އެ
ކަމަށް ޚާއްސަ މެޝިނަރީޒް ނެތުން. އެއާއެކީގައި އޯވަރޑޯޒް ނޫނީ އެހެން އެފަދަ ކަމެއް ދިމާވެއްޖެއްޔާމުން މާލެ
ގެނައުމަށް ދަތުރުފަތުރު ނޫނިއްޔާމު އާސަންދައިގެ ތެރެއިން ވެސް އެ އޮންނަ ޚިދުމަތްތައް ހަމަ ހަނިކަން
ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މި ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސީނިއަރ މެނޭޖުމަންޓު ބަދަލުކުރެވިފައިވަނީ ކ.ހިންމަފުށީގައި
ފަރުވާގައި ތިބޭ ކުދިން މާލެ އަންނަ ކަމުގައި ވާ ނަމަ އެއިން ކޮންމެ ކުއްޖަކާ އެކީގައި ސެކިއުރިޓީއެއް އަންނަ ގޮތަށް.
އޭގެ މާނައަކީ ހަމަ ސެކިއުރިޓީގެ ބެލުމުގެ ދަށުންނޭ މެޑިކަލްއަށް ގެނެވޭ ކުދިން ގެނައުމުގެ ކަންތައްތައްތަކާއި އަދި
ގެންދިއުމުގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖެހިފައިވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ އަދަދަށް އެތަނުގައި ސެކިއުރިޓީންނެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ، 10 ކުދިންނާ އެކީގައި 1 ސެކިއުރިޓީއެއް މާލެ މި ފޮނުވެނީ. ފޮނުވޭއިރުގައި އެ ކުދިންގެ
އެޕޮއިންޓުމަންޓުތައް ހެދިފައި އެބަ ހުރޭ މާލޭގެ އެކިއެކި ކްލިނިކުތަކާއި ހޮސްޕިޓަލުތަކުގައި. ދެން ގަޑިތަކަށް
ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގިލައްވާނެ ކަންނޭނގެ އާންމު ގޮތެއްގައި އެޕޮއިންޓުމަންޓަކަށް ހަމަ
އެވްރެޖުކޮށް މިދާ ވަގުތަކީ 1 ގަޑިއިރު ނޫނީ 2 ގަޑިއިރަށް ވުރެ ވެސް ގިނަވެގެން އެބަދޭ އެ ދައްކާ ޑޮކްޓަރެއްގެ ނޫނީ
ބަލީގެ ހާލަތަށް ބަލާފަ. ހަމަ އެއާ އެކީގައި އެ ކުދިން މާލެ އައިސް މި ވެއިޓްކުރަންޖެހޭ އޭރިއާއަކީ ހަމަ ގްރީންގޭގައި
މި ހުންނަ ރިސެޕްޝަން އޭރިއާ. އެ އޭރިއާއަކީ ހަމަ އެހެން ޚިދުމަތްތައް ހޯދަން އަންނަ ފަރާތްތަކަށް ވެސް އައިސް
ތިބެންޖެހޭ ތަނަށް ވާއިރުގައި މި ކުދިންނަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ މާޙައުލެއް ނޫންކަން އަޅު ގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ހަމަ
އެއާ އެކީގައި އެކުދިން ސެކިއުރިޓީގެ ފަހަތުގައި ގެނައުމުގެ މަގުސަދަކީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކާ ވީހާ
ވެސް ދުރުގައި ފަރުވާގެ މުއްދަތުގައި ގެންގުޅުން ކަމަށްވާއިރު، އެ ބޭނުން ވެސް އަޅުގަނޑަކަށް ހިޔެއްނުވޭ އެންމެ
އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހާސިލުކުރެވޭހެންނެއް މި ދެންނެވި ގޮތަށް އެ ޚިދުމަތްތައް ނެތުމާ
އެކީގައި. ދެން ހާފްވޭއަށް ހަމަ އެޑްކޮށްލަން އަޅުގަނޑު ބޭނުން ހަމަ ހާފްވޭ ހައުސް ވެސް މި ދަންނަވާހެން ހަމަ
ސެމީ ރެސިޑެންޝަލް ޚިދުމަތްދޭ ތަނަކަށްވެފައި އެ ތަނުގައި ވެސް މި ވަގުތު ހަމަ ކޮމިއުނިޓީ ފަރުވާ އަދި
މެތަޑޯންގެ އިތުރުން ރިމާންޑުގެ ޚިދުމަތް އެބަ ދެވޭ. ހަމަ ކުރިން ފާހަގަކޮށްލި ގޮތަށް މި ތަނުގައި ވެސް
ސްޓްރަކްޗަރގެ ތެރެއިން މުވައްޒަފުން އެ ކަމަށް ނެތްކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން ހަމަ އެއާއެކީގައި ކުރިން އަޅުގަނޑު
7

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ފާހަގަކޮށްލިން ޑީ.ޓީ.އާރް.ސީގައި އަންހެނުންނަށް ޚާއްސަ ފަރުވާދޭ މި މަރުކަޒުގައި މި ދެންނެވި އިމާރާތް ތެރޭގައި
އެބަދޭ ރެސިޑެންޝަލް ފަރުވާ އަދި ޑިޓޮކްސް ފަރުވާ އެކީގައި ރިމާންޑުގެ ވެސް ޚިދުމަތް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ،
އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ތަން ނެތުމުގެ ސަބަބުން އެ ފަރުވާތައް ދިނުމުގައި ހަމަ ވަރަށް ދަތިތައް ހުރިކަން
ފާހަގަކޮށްލަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އެއްޗެއް އިތުރުކޮށްލުމަށް ޓަކައި ފުރުޞަތު.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރ މުޙައްމަދު ރާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. 4 ސުވާލެއް ގާތްގަނޑަކަށް އަޅުގަނޑާ ހަމައަށް އަ އި އިރުގައި ރިނޮވޭޝަނާ ގުޅޭ
ގޮތުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި ހުރި މަޢުލޫމާތު ކުށަކަށް ނުވާ ކަމަށް
ވަންޏާ 2012 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން އެއްވެސްވަރެއްގެ ރިނޮވޭޝަނެއް ނުދޭ. އަދި މޭޖަރ ރިނޮވޭޝަނެއް އެތަން
އުފެދުނީއްސުރެ ވެސް އެ ހެދުނު އިމާރާތް ފިޔަވައި ގޮ އްސައެއް ނެތް. އޭގެ ސަބަބުން ފަރުވާއަށް ކުދިން ނެގުން ހަމަ
ގާތްގަނޑަކަށް މިހާރު ބަންދުވެފައި މި އޮތީ. އެއީ އެކަށީގެންވާ ތަނެއް، ޖާގައެއް ފެސިލިޓީ ގައި ނެތުމުގެ ސަބަބުން.
މި ވަގުތު ރެސިޑެންޝަލް ޕުރޮގުރާމެއް ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެން މާލެއިން ކުއްޖަކު ނަގައިގެން ރިސައިޑްކުރަން އޮތް
މާލެ އޭރިއާގެ ހަމައެކަނި ތަނަކީ ހިންމަފުށި، މިހާރު ފުރިފައި ހުރީ. ދެން ފާހަގަކޮށްލާނަން އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމަ
ސުވާލަކަށް މި ޕްރޮގްރެސްގެ ވާހަކަ އައި އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތާ ހަވާލުވިއިރުގައި ހިންމަފުށީގައި 30
ކުދިން ތިބި. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އެތަން ހަމަ ފުލްކޮށް ހަންޑްރެޑް އެންޑް ސިކްސްޓީވަރު މިހާރު ދެއްތޯ؟
ހަންޑްރެޑް އެންޑް ؛ 136 މިހާރު ފަރުވާ ނަގަމުން އެބަދޭ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވާ ކަމެއް. އޭ ގެ އިތުރަ ށް އަޅުގަނޑު ހަމަ އެއް ކަންތައް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ހަމަ
މިނިސްޓްރީގައި ވެސް މިނިސްޓަރ އަރިހުގައި ވެސް ހަމަ ވަރަށް ގިނައިން މި ވާހަކަދެކެވިއްޖެ. އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ ހަމަ ބަޖެޓުގެ ދަތިކަން ހުރި ކަމުން ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިވަރުގެ މުހިންމު އަދި ޚާއްސަކޮށް އާދަޔާ
ޚިލާފު މަސައްކަތެއް މި ކުރަނީ. މި ނޫން ހުރިހާ ދިމާލެއްގެ މަސައްކަތްތަކަކީ އެންމެން ހަމަހަމަކަމާ އެއްކޮށް
ގެންދަންޖެހޭ މަސައްކަތެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި މަސައްކަތަކީ ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ވަކިން ޚާއްސަ ގޮތެއް
އައްޔަންކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މި ކަހަލަ ދަތި ހާލަތެއްގައި ދެންމެ ވެސް ހަމަ ޓްރީޓްމަންޓް ސައިޑުން
8

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން. އަޅުގަނޑުމެން މި ވަގުތު ޓްރީޓްމަންޓް ސެންޓަރަށް ދަތުރުކުރާނެ
ދޯންޏެއް، ލޯންޗެއް އޮތީކީ ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކުއްޔަށް އެ މީހުންގެ ޓައިމިންގގައި މިކަން ކުރަންޖެހޭނީ.
އަޅުގަނޑުމެން އެއްގަމުގައި ދުއްވާނެ ވެހިކަލެއް އޮތީކީ ނޫން. މަގުމަތިން ކުއްޖަކު ނަގާ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެން
މި ޖެހެނީ ޖީބުން ލާރި ދީގެން، ޓެކްސީގަ އި ގެންނަން އިނގޭތޯ. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއްވެސް
މަރުކަޒެއް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ހުރި 3 ބިން ލިބިފައި އަދި މަރާމާތުކޮށްގެން ބޭނުންކުރަން ވެސް ތަންކޮޅެއް
ދީފައި އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އެއިން އެއްވެސް ތާކަށް ކުއްޖަކު ވެއްދޭވަރެއް ނުވޭ އިނގޭތޯ. ދެން ހަމަ
އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ކޭޓަރކުރަން ޖެހިފައި އޮތް ކުދިންގެ ނިސްބަތަށް ބަލާއިރު ކައިރި ވެސް ކުރާ
ވަރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްރޮފެ ޝަނަލް މީހުންނެއް ނެތް. ކައުންސިލަރސްއެއް ނެތް. އަދި ކައުންސިލަރުންގެ ރޯލަކީ
ކައުންސިލިންގ ދިނުމުގެ އިތުރަށް އެތައް ބައިވަރު ޒިންމާތަކެއް ވެސް ނަންގަވައިގެން އުޅުއްވާތީއާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ޗެލެންޖަރސްތައް އެބަ ހުރި. އޭގެ އިތުރަށް ސެކިއުރިޓީ، ސެކިއުރިޓީއަކީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓްރީޓްމަންޓުގައި ވަރަށް މުހިންމު ރޯލެއް އަދާކުރާ ފަރާތްތަކެއް. ސެކިއުރިޓީން ވެސް ހަމަ
އެއްގޮތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ އެކަށީގެންވާ އަދަދަކަށް ނުލިބޭ. އަދި ޚާއް ސަކޮށް ފާހަގަކޮށްލާނަން
ދުނިޔޭގެ އެންމެ ރަނގަޅު ޓްރީޓްމަންޓުތަކުގައި ބޮޑު ރޯލެއް އަދާކުރަނީ ރިކަވަރިންގ ކޮމިއުނިޓީ ނުވަތަ ޕިޔަރސް
ނުވަތަ އެގޮތަށް އެކަން ތަޖުރިބާކޮށްފައި ތިބި ފަރުވާގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތްކުރާ ކުދިން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ
ފުރުޞަތެއް ވެސް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރަތަމަ ކަމަކީ ސިވިލް ސަރވިސްގެ ތެރެއަށް އެއިން ކުއްޖަކު
ވެއްދުން. އެ އީ ގާތްގަނޑަކަށް ނިއަރލީ އިމްޕޮސިބަލް ކަމެއް. ސަބަބަކީ 5 އަހަރު އެ މީހުންގެ ހިސްޓްރީއެއް އޮތުން.
އެހެންވީމާ، އެކަން ވެސް އޮތީ ނުވެފަ. މިހާރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ މަސައްކަތްކުރަން
ސްޓްރަކްޗަރ އަށް ބަދަލުގެނެސްގެން ވެސް ޕިޔަރސް އިތުރުކުރެވޭތޯ. އެއީ މާލޭގެ މަގުމަތީގެ ހާލަތަށް ބަދަލުގެނެވޭނީ
މާލޭގެ މަގުމަތީގައި އެ ކުދިންނާ ހިސާބަށް ދެވޭވަރުގެ ބަޔަކު ތިބެގެން. އާންމު ރައްޔިތުންނަށް ނުވަތަ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިވިލް ސަރވަންޓުންނަކަށް ނުދެވޭނެ އެ ކުދިންނާ ހިސާބަކަށް. އެ މީހުންގެ އަތަކުން ނުހިފޭނެ
މަގުމަތީގައި އެ މީހުންނަކަށް އެޕްރޯޗެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އެންމެ މުހިންމު ކަންތައްތައް މި ވަގުތު ވެސް ހުރީ
ހަމަނުޖެހި. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެކަން ފާހަގަކޮށްލަން އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ ވަރަށް ބޮޑަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އެ އާ ގުޅުންހުރި.
9

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ރަތީބާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ރަތީބާ އިނގޭތޯ މިއީ. ދެން ބޮޑަށް އިދާރީގޮތުން މަރާމާތުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ވާހަކަދައްކާނަން.
ޑީ.ޓީ.އާރް. ސީއަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އަހަރުގައި ވެސް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮޖެކްޓު ތެރެއިން 2.5 މިލިއަން ރުފިޔާ
ލިބުނު. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޅުގަނޑުމެން އެތާނގައި 300 ކުދިންގެ ކެޕޭސިޓީގެ
ބިލްޑިންގ އެއް އަލަށް އަޅަންވެގެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއާ އެއްކޮށް ހަމަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިފައި
ހުރީ. އެހެންނަމަވެސް، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ތެރެއިން ލިބިފައި ހުރި ފައިސާ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން އެ
ސީދާ އެ މަސައްކަތްކުރެވޭ ގޮތަކަށް ނޫން ހުރީ. ދެން ޙަޤީޤަތަކީ އަސްލު ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން
ބަޖެޓު އެބަ ކުރަން މަރާމާތްކުރަން އެން.ޑީ.އޭއަށް. ދެން މި އަހަރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓު އަނެއް
ލިބުނުއިރުގައި މަރާމާތަށް ހަމައެކަނި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިތާނގައި 9 ސެންޓަރެއް ހުރޭ. އެން.ޑީ.އޭގެ ހެޑް އޮފީހެއް
ހުރޭ. ދެން މި ހުރިހާ މަރާމާ ތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުނީ 1 މިލިއަން 7 ލައްކަ ރުފިޔާ. އެ މަރާމާތު އެއީ
ހަމައެކަނި މަރާމާތު ބަޖެޓަކަށް. އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ހަދާފައި ފޮނުވާއިރުގައި ހަމަ ހުރިހާ ސެންޓަރަކުން ވެސް ،
ދެން ތި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އިނގޭނެ ވަކިވަރަކަށްކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދީފައި އިންނަ ބަޖެޓަކަށް ސީލިންގއަށް
ފައްތަން އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ފިނޭންސްއަށް ބަޖެޓު ފޮނުވާއިރު. އެހެންވީމާ، ސެންޓަރުތަކުން ކޮންމެ އަހަރަކު
ވެސް ބަޖެޓު އެބަ ކުރޭ. ޚާއްސަކޮށް ޑީ.ޓީ. އާރް.ސީ ހުޅުމާލެ ހުރިހާ ސެންޓަރތައް އޮތީ ހަމަ މި ހާލަތުގައި
އަނެއްހެން 9 ސެންޓަރު ހުރިއިރުގައި. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްހެން ބަޖެޓު ފިނޭންސްއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އަންނައިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދީފައި އޮންނަ ބަޖެޓެއްގެ މަރާމާތަކަށް، ޑީ.ޓީ.އާރް .ސީގެ މަރާމާތު ކޯޑަކަށް
އެއްވެސް ލާރިއެއް ނެތް. ހަމައެކަނި ޖެނެރަލް އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަން ސެކްޝަންގެ އެއީ މުޅި އެން.ޑީ.އޭގެ
މަރާމާތަކަށް 1 މިލިއަން 7 ލައްކަށް ރުފިޔާ ހުރީ. އެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ ޚަރަދެއް މި ކުރީ.
އެހެންވީމާ، އެ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަސްލު ބަޖެޓުގެ ދަތިކަން އެބަ އޮތް ވަރަށް ބޮޑަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
އަނެއްހެން ހަމައެކަނި 9 ސެންޓަރަށް ބެލިޔަސް ހުރިހާ ސެންޓަރެއްގެ ހާލަތު ހުރީ އެގޮތަށް. އެން.ޑީ.އޭގެ މާލެ
އޮފީހަށް ބެލިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން ދެ ތަނެއްގައި ސަރވިސް އެބަ ދެން. އެ ވެސް ވަރަށް ބޮޑު ގޮންޖެހުމެއް.
ގ.ގްރީން ގެ ބަލައިލިޔަސް އެތަން ވެސް އެ އޮތީ މިއަދު ކަމެއް ނޭނގެ ސީލިންގ ވެއްޓޭ ހިސާބުގައި. އެހެންވީމާ، އެ
ހާލަތުގައި އެން.ޑީ.އޭގެ އިމާރާތްތަކުގެ ހާލަތު މި އޮތީ. ޑީ.ޓީ.އާރް.ސީއަށް ބެލިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު މި ޑޭ ޓު
ޑޭ ކަންތައްތައް ފައިޓްކުރަން މި ޖެހެނީ ކޮންމެފަހަރަކު ޑޭ ޓު ޑޭ އެ ދޭ ޚިދުމަތްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުން
10

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ޚަރަދުކުރީމަ އެއީ އެންމެ އިފެކްޓިވް ގޮތެއް ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ޕްލޭންކޮށްގެން ބޮޑު ބަޖެޓެއް ލިބިއްޖެއްޔާތާ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިމާރާތަކަށް ސީދާ ދެވޭނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުޅުމާލެއިން އެބައިން 10000 އަކަފޫޓުގެ
ބިމެއް ވެސް ލިބިފައި ހުޅުމާލެ ފޭސް އެކަކުން އެބަ އޮތް. އެހެންނަމަވެސް، އެތާނގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮޖެކްޓު ތެރެއިން ބަޖެޓު ލިބޭ. އެކަމަކު މި އަހަރުގެ އައިއިރުގައި އެތަނަކަށް ވެސް ނެތް އެއްވެސް
ބަޖެޓެއް ލިބިފައެއް. ކޮންމެ ފަހަރަކު އެންމެ ފަހުން ބަޖެޓުކުރެވުނުއިރުގައި ވެސް އިނީ ވަރަށް ކުޑަ ބަޖެޓެއް.
އެހެންނަމަވެސް، ހުސް ބިމެއް އިނީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ އެތާނގައި ވެސް އިމާރާތެއް އެޅޭނެވަރުގެ އެއްވެސް
ކަހަލަ ބަޖެޓެއް ނެތީމަ އެކަން ވެސް ނުކުރީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އަސްލު ރިކުއެސްޓު ކުރަނީ ނެޝަނަލް ޑްރަގު
އެޖެންސީއަކީ މުޖުތަމަޢުގައި ވަރަށް ބޮޑު ޚިދުމަތެއް، މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކުދިންނަށް ފަރުވާދޭ އެންމެ ބޮޑު
އެއް ، ގާނޫނަށް ބެލިޔަސް އެންމެ ބޮޑުކޮށް މަސައްކަތްކުރަން އޮތީ އެން.ޑީ.އޭ ކަމަށް ވެފައި އެން.ޑީ.އޭއަށް ވެސް
ކޮންމެ އަހަރަކު ލިބޭ ބަޖެޓު އަސްލު ބޮޑުވެގެން ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފަރުވާ މި ދޭ ޚިދުމަތްތަކެއް ރަނގަޅުވެގެން
ނުދާނެ. ހުރިހާ އިމާރާތްތަކެއް އެހެރީ ބޮލަށް ވެއްޓޭ ހިސާބުގައި. ބަޖެޓަށް ބަލަންޏާ ފައިސާއެއް ނެތް އަޅުގަނޑުމެން
އަތުގައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ އެދެނީ އަސްލު މި ކަހަލަ ހުރިހާ ކަންތައް ރަނގަޅުކުރެވޭނީ ކޮންމެ ކަމެއް
ވެސް މި އައިސް މި ނިމެނި ފައިސާއާ ހަމައަށް. އެހެންވީމާ، އެ ދަތިކަން އެބަ އޮތް ވަރަށް ބޮޑަށް. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އޯކޭތޯ. އާދެ! ދެން ފުރުޞަތު މި އަރުނީ ދާންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
ފަޟީލަށް.
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ފަޟީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުގަ އްރިރު. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، މިހާރު މި ރަށްރަށު، ޚާއްސަކޮށް ރާއްޖެތެރޭ، ރާއްޖެތެރޭ ބުންޏަސް
ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގައި މި ފަރުވާދޭ ސެންޓަރުތައް ގާއިމުކުރުމަށް ކިހާ މަސައްކަތެއް ކުރެވެމުން އެބަދޭތޯ؟
ޚާއްސަކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުވަދު އަތޮޅަކީ ވަރަށް މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަރަށް ގިނަ ޒުވާނުން ޝިކާރައަކަށްވެފައި ތިބި
އަތޮޅެއް. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެބަ އޮތް ހުށަހަޅާފައި އަޅުގަނޑުމެން ރަށުގައި އިމާރާތެއް ލިބިފައި އެބަ އޮތް.
ހަމައެކަނި އެން.ޑީ.އޭ ބޯޑުން އެ ކަންތައް ނިންމައިދޭންވީ. ބޯޑުން ގޯ ދިނީމަ ގިރިންދާއާ ގުޅިގެން ވެސް މަސައްކަތް
11

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
އެބަދޭ. މި ކަންތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަންކޮޅެއް އަވަސް ގޮތަކަށް، މިހާރު ވީ.ޕީއަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އިންނާނީ
ހުށަހަޅާފައި މި ފަރުވާ ދެވޭނެ ގޮތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ހަމަޖައްސައިދެއްވާށޭ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރ މުޙައްމަދު ރާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. ރާޝިދު، އަޅުގަނޑު ދާންދޫއަށް އަޅުގަނޑު ހުވަދު އަތޮޅަށް ކުރި ދަތުރުގައި، އަޅުގަނޑު
އެކްޓިންގ ސީ.އީ. އޯއެއްގެ ރޯލު އަދާކުރަމުންދިޔައިރު ކުރިން. އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާ ވެސް ވި އަދި އެ ވާހަކަ ސީދާ
ޑައިރެކްޓްލީ މިނިސްޓަރަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން އަޅުގަނޑުމެންގެ އަސްލު މަސައްކަތަކަށް ވެގެންދާނީ
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މޮނިޓަރިންގ ބޮޑީއެއް ގޮތުގައި އޮވެފައި ރަށްރަށުންނާއި އަދި އެނޫން ވެސް
ދިމަދިމާލުން އަމިއްލައަށް މިކަމުގެ އިނީސި އޭޝަނެއް ނެންގެވުން. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ދާންދޫއިން ފެނިގެންދިޔައީ. އަޅުގަނޑުގެ ވެސް ހަމަ ހާޒިރުގައި ވަރަށް ބޮޑު އެ މީހުންގެ ކައުންސިލު އިމާރާތް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަދިޔާކުރެއްވީ. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުރި ދަތިތަކަކީ މި މުދަލާއި އެ ތަނަށް
ބޭނުންވާ، މަސައްކަތަށް ބޭނުންވާ ސާމާނާއި މުވައްޒަފުން ކަމަށްވާއިރު އަޅުގަނޑަށް ކަށަވަރުކަން ދެއްވި ކައުންސިލު ގެ
ރައީސް ސްޕޮންސަރ ވެސް ލިބިއްޖެ ކަމާއި އެ ފެސިލިޓީ ޑެވަލޮޕްކުރަން މަރާމާތުކޮށް އަދި ބޭނުންވާ ތަކެތި
ކޮމްޕިއުޓަރަށް ދަންދެން ހޯދޭނެކަން. ދެން މުވައްޒަފުންގެ ކަންތައްތަކު ގައި މަޝްވަރާކުރީ. ދެން އަޅުގަނޑު މިކަން
މިނިސްޓަރަށް ދެންނެވުމާ އެއްކޮށް މިނިސްޓަރުގެ ލަފަޔާއެއްކޮށް ބޯޑަށް އަޅުގަނޑު ހުށަހެޅިން. އެހެންނަމަވެސް، ދެން
ފޮރ ސަމް ރީޒަން ބޯޑުން އޭތި ކުރިއަށް ނުގޮސް އެ ހިސާބުން އޭތި މި ވަގުތާ ހިސާބަށް ހުއްޓިފައި އޮތީ. ހަމައެކަނި
ދާންދޫއެއް އެހެން ދެ ރަށަކުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެހީތެރިކަމަށް އައި އްސަ އެ ވަގުތު
ކުރިއަށް ނުގޮސް؛ އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ތެދުވެރިކަމާ އެއްކޮށް މިކަން ފާހަގަކޮށްލާނަން. އަޅުގަނޑު އަމާޒަކަށް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބޭނުމަކީ ތި ކަހަލަ އޮފާސްތަކަކީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ދުވަހެއް ވެސް ލަސްނުކޮށް
ބަލައިގަނެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚިދުމަތް ފުޅާކުރަން ލިބޭ ފުރުޞަތެއްގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަތުން.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑިރެކްޓަރ މަރްޔަމް އަސްރާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. ހަމަ ސީ.އީ.އޯ ފާހަގަކޮށްލިހެން އަޅުގަނޑުމެން މި ހަމަ މި ސަރުކާރުގައި ވަނީ ދާންދޫގެ
ރައްޔިތުންނަށް އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި އެ އަތޮޅުގައި ހަމަ ދިރިއުޅުއްވާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ހަމަ ޑިޓޮކްސް ފެށުމަށް
ޓަކައި އެއީ ހެލްތު ސެންޓަރ މެދުވެރިކޮށް އިންޕޭޝަންޓްކޮށް ޑިޓޮކްސް ފެށުމުގެ މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި ހަމަ
12

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
މުވައްޒަފުން ވެސް ތަމްރީނުކުރެވިފައިވީ. ހަމަ އެއާއެކީގައި ބޭސް ފޯރުކޮށްދީ އެ ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ކުރެވުނު.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ޞިއްޙީ މަރުކަޒުގައި ސެކިއުރިޓީ ނެތުމުގެ
ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރިއަށް ގެންދެވިފައިނުވޭ. އެހެންވީމާ، ހަމަ އެކަން ހިއްސާކޮށްލީ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ރަތީބާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ރަތީބާ އިނގޭތޯ ހަމަ އެ ސުވާލާ ގުޅިގެން. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން އަނެއް މި ސަރުކާރު އައުމާ ގުޅިގެން
ވަރަށް ގިނަ ރަށްތަކެއްގައި ހަމަ އެއީ ވަރަށް ރަނގަޅު ބަދަލެއް އިތުރަށް ރަށް؛ އިތުރު ސަރަހައްދުތަކުގައި ހަމަ
ފުޅާކުރަމުން އެބަ ގެންދޭ ރިހެ ބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރތައް. އެގޮތުން ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮޖެކްޓު ތެރެއިން ނ.ވެލިދޫ،
ލ.ގަން، ކ.ކާށިދޫގައި ވެސް ހަމަ މިހާރު އެ ދަނީ ބިލްޑިންގތަކެއް ، މިހާރު ހުރިހާ ރަށެއްގެ ގާތްގަނޑަކަށް ހަމަ
ބިންގާއެޅި އިމާރާތުގެ މަސައްކަތް ފެށިގެން އެ ދަނީ. އެއީ ދެން ވަރަށް ރަނގަޅު ކުރިއެރުމެއް. ދެން އެހެން ހުރިހާ
ދިމާލެއްގެ 9 ސެންޓަރު އެބަ ހުރި. ދެން އަޅުގަނޑު އަނެއްހެން ސެންޓަރުތައް ގާއިމު އަޅުގަނޑުމެން ކުރުމަކީ އެއީ
ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، ސެންޓަރުތަކަށް ބޭނުންވާ އެހެން ވަސީލަތްތައް ވެސް ހޯދާ ނުވަތަ އިތުރު
ރަށްރަށުގައި ވެސް އެބަދޭ ކޮމިއުނިޓީ ފަރުވާތައް ފަށަމުން. ދާންދޫ ދާއިރާގެ ވެސް މެންބަރުން ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި
ގޮތަށް އެ ބޭފުޅުންގެ ރަށުގައި ވެސް މި ޚިދުމަތް ފެށުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސީ.އީ.އޯ އަދި ކުރީގައި
އަނެއްހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ އިސްވެރިން ވެސް ވަރަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްފައި އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ
ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް މި ގުޅު ން ހަމައެކަނި ހުއްޓެނީ ފައިސާއާ ހަމައަށް. މުވައްޒަފުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނެގޭކަށް
ނެތް. އިތުރަށް އެތަނުގައި މަރާމާތުތަކެއް ނުވަތަ އެތަނުގެ ސެންޓަރެއް ދިނަސް ތަނެއް ރަށަކުން ދެއްކިޔަކަސް
އެތަނެއްގައި ބޭނުންވާ އެހެނިހެން ވަސީލަތްތައް އެން.ޑީ.އޭއިން ގާ އިމުކުރަން މި ޖެހެނީ. ދެން އެ އޮތުން
ގއ. ވިލިނގިލީގަ އި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކައުންސިލުގެ އެހީތެރިކަމާ އެއްކޮށް އެ ބޭފުޅުންގެ ހުރިހާ އަނެއްހެން
ޚިދުމަތެއް އެ ބޭފުޅުން، ކައުންސިލު އިދާރާއިން ދޭގޮތަށް އެތަނުގައި ވެސް ފަރުވާތަކެއް ފެށުނު. އެހެންނަމަވެސް،
އަނެއް މުވައްޒަފުންގެ ދަތިކަމާއި ރިސޯސްތަކާ ގުޅިގެން ހަމަ އެންމެ ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި؛ ހަމަ އެ ވެސް ބޮޑު
ސަރަހައްދެއް. ޙަޤީޤަތުގައި ތި ބޭފުޅުންނަށް އެނގޭނެ ހުވަދު އަތޮޅަކީ ވެސް މަސްތުވާތަކެތި ފަރުވާގައި ނުވަތަ
ވަބާގައި ޖެހިފައި ތިބި ޕޮޕިއުލޭޝަނަށް ބަލަންޏާމު ވެސް ހަމަ ނިސްބަތުން ގިނަ ތަނެއް. އެހެންނަމަވެސް، އެއްކަލަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސެންޓަރުތައް އެބަ ހުޅުވެއޭ. ދެން އަނެއް ގޮންޖެހުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެންޓަރތައް އަސްލު
ސެންޓަރުތައް، ގިނަ ސެންޓަރަކީ ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ދަށުގައި ހުރި ރަޖިސްޓަރީވެފައި ހުރި
13

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ސެންޓަރުތަކެއް ނޫން. އެ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވާ އެއް ގޮންޖެހުންތައް. ކޮންމެވެސް ބައެއްގެ ސަރުކާރުގެ
އެހެން އިދާރާގެ ބިލްޑިންގއެއްގެ ނުވަތަ އެހެން މުއައްސަސާ އެއްގެ ތަނެއްގައި މިތާ ސަރވިސް މި ދެނީ. އެގޮތުން
ސ.ހިތަދޫގައި ވެސް އެބަ ހުރި ކުރީގައި ބާ ހޮސްޕިޓަލުގައި ފަރުވާ ދެމުން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، އެތަން ވެސް
އެހެރީ ބޮލަށް ވެއްޓޭ ހިސާބުގައި. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޮޑު މަރާމާތެއް އެތާ ނުކުރެވޭ އެންމެ ބޮޑު އެއް ސަބަބަކީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދާއިމީކޮށް ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއަށް އެ އިމާރާތެއް ލިބިފައެއް ނެތް. ހަމައެކަނި
އެން.ޑީ.އޭގައި ދާއިމީކޮށް ސެންޓަރެއް ގޮތުގައި ރަޖިސްޓަރީވެފައި މި އިންނަނީ ސ.ހުޅުމީދޫގައި އިންނަ ވިލުނު
ސެންޓަރު އެކަނި. އެއީ މިތަނުގައި ހުރި ސެންޓަރުތަކުގެ ތެރެއިން އިމާރާތުގެ އެންމެ ރަނގަޅު ފެންވަރަކަށް ހެދިފައި
އިން ސެންޓަރެއް އެއީ. އެއީ އިންޑިއާ ސަރުކާރުން ހިލޭ އެ ބޭފުޅުން ބަޖެޓު ތެރެއިން ކޮށްދެއްވި ކަމެއް. އެހެންވީމާ،
މި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވާ ގޮންޖެހުމެއް. އެން.ޑީ.އޭގެ ހިންމަފުށި ސެންޓަރަށް ބެލިޔަސް، ކ.ހުޅުމާލޭގެ މި
އިންނަ ހާފްވޭ ހައުސްއަށް ބެލިޔަސް އެ ވެސް ހެލްތު ސެންޓަރެއްގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ރަޖިސްޓަރީ މި އޮންނަނީ.
ނުވަތަ ހެލްތު ސެންޓަރެއްގެ ބިލްޑިންގއެއް ވީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ނުވަތަ ކޮންމެވެސް ހޮސްޕިޓަލެއް، ބާ
ހޮސްޕިޓަލަކަށް ޚިދުމަތް ފެށީމަ މިވާގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެން މަރާމާތްކޮށް މުޅި ސެންޓަރު އިމާރާތް ރަނގަޅުކުރީމަ ދެން
އެއްކަލަ އަނެއް އެހެން އޮފީހަކުން މި ތަން ނަގަނީ. އެހެންވީމާ، އެއީކީ ވެސް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ނޫން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެދެނީ ހަމަ މި ބައިވަރު ގޮންޖެހުން އެބަ ހުރި އެން.ޑީ.އޭގައި ފަރުވާ ދިނުމުގައި.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޔައުމިއްޔާއަށް ޓަކައި ދަންނަވައިލަން. ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުއްރަޙްމާން
ބައްދަލުވުމާ ގުޅިވަޑައިގެންފަ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަޙްމަދު ޙިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގަ އްރިރު. މީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާތަނަށް މި ދެކެވުނު
ވާހަކައިގަ އި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޮޑަށް މި ފާހަގަކުރެވިގެން މި ދިޔައީ ޗެލެންޖަސްތައް. އެހެންނަމަވެސް، މި
ޗެލެންޖަސްތައް މިގޮތަށް މި ދިމާވަމުން މި ދަނީ ޙަޤީޤަތުގައި މި ކަންކަމާ ގުޅިގެން ހަދަންޖެހޭ ހޯމްވޯކްތައް މި
ޚިދުމަތްތައް ފަށައިގަންނައިރު އަޅުގަނޑުމެން މިކަން މި ކުރަނީ މި ކަންކަމަށް ގުޅިގެން ހަދަންޖެހޭ ހޯމްވޯކްތަކާއި
14

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
އެސެސްމަންޓުތަކާއި ކަންކަން ފުރިހަމަކޮށްގެން ނޫން. މާނައަކީ ތަޢުލީމީ ދާއިރާއިން މިސާލަކަށް ބަލާ ނަމަ ފުރަތަމަ
ރަށެއްގައި ހުޅުވަންވީ އޭ-ލެވެލް ނުވަތަ އޯ -ލެވެލްއަށް ކިޔެވޭ ގޮތަށް ނޫން. ގްރޭޑު އެކެ އް، ޕްރައިމަރީ، ސެކަންޑަރީ
މި ތަރުތީބުން އަންނަން ވާނީ. އެހެންވީމާ، ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ފަރުވާގެ ޚިދުމަތްތައް ގާނޫނުގައި
މަސްތުވާތަކެއްޗާ ގުޅޭ ގާނޫނުގައި މި ތަރުތީބުކުރެވިފައި ހުރި ގޮތަށް ބަލައިލާއިރުގައި ޑްރަގު ސެންޓަރުތަކާއި،
ކޮމިޔުނިޓީ ފަރުވާ ލިބޭނެ ގޮތްތަކާއި، ރެސިޑެންޝަލް މަރުކަޒުތަކާއި، އަންހެނުންގެ ޚާއްސަ މަރުކަޒުތަކާއި،
ކުޑަކުދިންނަށް ފަރުވާ ދެވޭނެ ގޮތްތަކާއި، ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރ ފަދަ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން
ކުރަމުން މި އަންނަނީ އެ ވަގުތަކު އެ ވަގުތަކު އޮންނަ ސަރުކާރަކުން އިސްކަންދޭ ތަރުތީބެއްގެ މައްޗަށް ބަލައިގެން.
މާނައަކީ އެ އިސްކަން ވެސް މި ބިނާވެފައި މި އޮންނަނީ ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ކަމާ ގުޅޭ ފަންނީ
ބޭފުޅުންގެ ލަފާ އެގޮތަށް ހޯއްދަވައިގެން ނޫންކަން އަޅުގަނޑަށް މި ކަންކަން ވެފައި ހު ރި ގޮތުން އެބަ އެނގޭ.
އެހެންވީމާ، މިސާލަކަށް ކޮވިޑާ ގުޅޭ ގޮތުން ކަންކަން ނިންމި ނިންމުމުގެ ތެރޭގައި ހެލްތު ޕްރޮޓެކްޝަން އެޖެންސީ
ނުވަތަ އެކަމާ ގުޅޭ ފަންނީ މީހުންގެ ލަފަޔެއް ނެތި، އިދާރީ ގޮތުން ނުވަތަ ބާރުވެރި ފަރާތްތަކުން ނުވަތަ
ޕްރޮޓޮކޯލުތައް ހަމަޖެހިފައި އޮންނަ ގޮތުން އެ ކަންކަން އެ ގޮތަށް ހިނގާ ނަމަ، އެކަމާ ގުޅޭ އެންމެ އެކަށީގެންވާ
ނަތީޖާ ނުނިކުމެދާނެ. އެހެންވީމާ، ދަންނަވަން މި އުޅޭ އެއްޗަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރުވާދޭ މަރުކަޒުތައް ރާއްޖޭގެ އެކި
ތަންތަނުގައި ހުޅުވިފައިވާއިރުގައި އެ ހުޅުވިފައި މި އޮތީ އެންމެ ރަނގަޅު ޑިމާންޑަކާ ވެސް އެއްގޮތަކަށް ނޫން.
މިސާލަކަށް ދެކުނުގެ އަތޮޅުތަކަށް ބަލާއިރު ދެކުނުގެ ހުރިހާ އަތޮޅުތަކެއްގައިހެން އެބަ ހުރި ފަރުވާދޭ މަރުކަޒު. ދެން
މެދުރާއްޖެތެރެއާއި ދެން މާލެ ސަރަހައްދަށް ބަލާއިރު މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެބަ ހުރި. ދެން މެދުރާއްޖެތެރޭގައެ އް ނެތް
އަނެއްހެން ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ. ދެން އުތުރުގެ އަތޮޅުތަކުގައި ގާތްގަނޑަކަށް ނެތޭ ދެންނެވިޔަސް ދޮގަކަށް
ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ހުރީ. ފަރުވާ ތަރުތީބުވެގެން އަންނަ ގޮތަށް ބަލައިލާއިރުގައި ޑްރޮޕް-އިން
ސެންޓަރުތައް ހުރެފައި، އެއާ އެކީގައި މާލެ ސަރަހައްދުގައި މި ހުރި ރެޒިޑެންޝަލް މަރުކަޒުތަކާއި އަދި ހުޅުމީދޫ ގައި
މި ހުރި ރެޒިޑެންޝަލް މަރުކަޒުތަކާ، އެއާ އެކީގައި ކޮމިއުނިޓީ ރީއިންޓަގްރޭޝަން، މުޖުތަމަޢަށް ދޫކޮށްލައިގެން މި
ދެވޭ ފަރުވާތަކާއި އަދި ފުޅާވަމުން އިތުރުވަމުން މި އަންނަ ކުޑަކުދިންގެ ފަރުވާގެ ކަންތައްތަކާ، މި ދެންނެވީ
ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް އިތުރުވަމުންދާއިރު ކުޑަކުދިންގެ މަރުކަޒެއް ނެތުމާއި، އަންހެނުންގެ ކަންތައްތައް އެ ގޮތުގެ
މަތީން ފުޅާވަމުން، މައްސަލަތައް ފުޅާވަމުން، މަސްތުވާތަކެތީގެ ކަންކަން ފުޅާވަމުން އަންނައިރުގައި އަންހެނުންނަށް
ޚާއްސަ ފަރުވާދޭ އެކަށީގެންވާ މަރުކަޒެއް ނެތުމާއި، އަދި މިއާ އެކީގައި މި ކަންތައްތައް ފުރަތަމަ ފެށިގެން އަންނާނެ
މަރުޙަލާއަކީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމާއި ޕެޑްލްކުރުމުގެ ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ
15

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ފަރާތުން އެފަދަ ކުށުގެ ވެށިން މީހުން ހައްޔަރުކުރާއިރު އެ މީހުން ބައިތިއްބާނެ އެކަށީގެންވާ ޑްރަގު އޮފެންޑަރ
ރިމާންޑު ސެންޓަރެއް ނެތުން. އެހެންވީމާ، ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑު ސެންޓަރ ވަރަށް ފަހުން މިދިޔަ
ސަރުކާރުގައި ގުޅީފަޅުގައި ގާއިމުކުރެވިގެން މި ދިޔައީ. ދެން ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމެއް ޙަޤީޤަތުގައި ކަމަކީ. އެކަމަކު
އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަންޖެހޭ ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑު ސެންޓަރެއްގައި މި ތިބެނީ ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި
ތިބޭ ފަރާތްތަކެއް. އެ ފަރާތްތަކެއްގެ މައްޗަށް އެ ޚިދުމަތްދޭ މީހުންގެ މައްޗަށް އެބަ ހިނގާ އެންޓި-ޓޯޗަރ ގާނޫނާއި
މަންޑޭލާ ރޫލްސް އަދި މިހެން ގޮސް އިންސާނީ ކަރާމާތާއި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ގުޅޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން އެ
ބޭފުޅުންގެ ފުރިހަމަވާންޖެހޭ. ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑު ސެންޓަރ ގުޅީފަޅުގައި ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ގެ އޮފީހުން ފޮނުއްވި ޓީމާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން ނެ ޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ
ފަރާތުން ވެސް އޭރު ދިޔައިން . ގޮއްސަ އެ ތަން ބެލިއިރުގައި އެ ތަނަކީ އެކަށީގެންވާ ތަނެއް ނޫން. އެހެންވެގެން
އަޅުގަނޑުމެން ދެންނެވިން އެ ވަޑައިގެންނެވި ޓީމާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުއެއް ފެނޭ ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ
ދަށުން މިހާ ހައްސާސް ބަޔަކަށް ޚިދުމަތެއް ދޭން ބަލާއިރުގައި މި މަރުކަޒު މި ތަނުގައި އެޅުމަކުން މައްސަލައެއް
ނެތޭ. އެކަމަކު މޫދާ މިހާ ކައިރީގައި ފަރާތަކުން 25 ފޫޓޭ މި ހުރީ. ދެ ފަޅިއަށް ބަލާއިރު ވެސް 25 ފޫޓު މި ހުރީ.
އެހެންވީމާ، އެ ތަން ހުރީ ފަސޭހައިން އަލިފާން ހިފާ، މި ބުނީ އަލިފާން ހިފައިފިއްޔާ ފަސޭހައިން ނިއްވައިލެވޭ
ކަހަލަ ގޮތަކަށް ނޫން. ވަރަށް ފަސޭހައިން އެ އަލިފާނުގެ ހާދިސާ ފެތުރިގެންދާނެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް. އެކަހަލަ
މެޓީއަލަކުން ހެދިފައި ހުރީ ވެސް. ދެން ކޮވިޑާ ގުޅިގެން އޭރު ހުރި އިމާރާތްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް އިމާރާތްތައް އެއީ.
އެ ގޮތަށް ހުރީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ދެންނެވިން މިހެންމިހެންނޭ ހުރީ. ވިދާޅުވި އެއީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ނުވަތަ ކަމާ ގުޅޭ މިނިސްޓްރީން އެ ފަރާތުން ކުރައްވާ ކަމެކޭ. އެހެންވީމާ، އެއާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ނުއެއް ދެންނެވޭނެއޭ ވަކި އެއްޗެއް. އަޅުގަނޑުމެން ދެންނެވިން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ނުވަތަ ކަމާ ގުޅޭ މިނިސްޓްރީ
ނުވަތަ މިނިސްޓަރ މި ތަނަށް ވަޑައިނުގަންނަވައޭ. އެ ބޭފުޅުން ފޮނުއްވި ޓީމު ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުން ފޮނުއްވި ކޮމިޓީ
ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުން ވާނެއޭ އެ ބޭފުޅުންނަށް، މާނައަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ނުވަތަ ކަމާ ގުޅޭ ވެރިންނަށް މިކަމާ
ގުޅޭ ރަނގަޅު މަޢުލޫމާތު އަރުވަން. އެއްގޮތަކަށް ވެސް އެކަން ކުރުމާ ދެކޮޅުހަދަނީކީ ނޫނޭ. އެކަމަކު އެ
ފަށައިގަންނަ، އެ ޚިދުމަތް ފަށައިގަންނަން ހުރި ތަނަކީ އެކަން ކުރަން އެންމެ ގާބިލު މުނާސަބު ތަނަކަށް ނުވެދާނޭ.
އެއީ އެކަމުން ނުކުންނަ ނަތީޖާ ކިތަންމެ ހެޔޮ ނިޔަތުގައި އަދި ކުރި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް ނުކުމެދާނެ ނަތީޖާއަކީ
ނުރައްކާތެރި ނަތީޖާއެކޭ. އާޚިރު ނަތީޖާއަކަށްވީ ވަރަށް ބޮޑެތި ޚަރަދުތަކަކަށްވެ، އަޅުގަނޑުމެން އެ ތަނުގައި ރިމާންޑު
ގާއިމުކޮށް، އަހަރުދުވަސް ނުވަނީސް ރިމާންޑުގެ ޚިދުމަތް ހުއްޓިގެންދިއުން. ތަނަށް ދެ ފަރާތުން ރާޅުއަރައި، ރިމާންޑު
16

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ސެންޓަރު ގޯތީގައި ޖަހާފައި ހުރި ވަށާ ފެންސާ އެކީގައި ތަނުގެ އިމާރާތުގެ ތެރެއަށް ވެސް ލޮނު ވަންނަ ހިސާބަށް
ކަންކަން ގޮސްގެން އެ ތަނުގެ ޚިދުމަތްތައް ހުއްޓި، އެ ތަނުގެ މުވައްޒަފުން އެކި ތަންތަނަށް ބެހިގެންދިޔައީ. ބެހިގެން
މި ގޮތުގެ މަތީން ދިޔަދިއުމުގައި ވެސް ރިމާންޑުގެ ޚިދުމަތްދޭ މަރުކަޒުތަކަށް ދިޔައީ ވަރަށް މަދު ސްޓާފެއް. ދެން އޭގެ
އެއަށް ވުރެ ކުރިއަށް ބަލައިލާއިރުގައި މާލެއަތޮޅު ވިލިނގިލީގައި ހުރި ސެންޓަރަށް، ޑިޓޮކްސިފިކޭޝަން ސެންޓަރ
ކ.އަތޮޅު ހިންމަފުއްޓަށް ބަދަލުވެގެންދިޔަދި އުމުގެ ތެރޭގައި ވެސް ބަދަލުވީ ރަށް އެކަނި. ސްޓާފުންނެއް އެ ތަނަކަށް
ނުއެއް ދޭ. އެހެންވީމާ، އެކި ތަންތަނުގެ އެތެރޭގައި ގޯތިތެރޭގައި އެކި ނަންނަން ކިޔާ މަރުކަޒު ހުރިއިރުގައި މި
ތަރުތީބެއް ނުވޭ. އައި.ޖީ.އެމް.އެޗްގައި މިސާލަކަށް ގައިނޮކޮލޮޖިކަލް ރޫމަކީ ފުރާފުރިހަމަ މާނައަކީ، ފުލީ ފަންޝަނަލް
ތަނަކަށް ނުވާ ނަމަ އެ ތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފަތްޖެހިއެނދު ބަހައްޓައިގެން ވެސް މިއީ ގައިނޮކޮލޮޖިކަލް
ރޫމެކޭ، ޚިދުމަތްދޭ ތަނެކޭ ބުނެވިދާނެ. އެކަމަކު ފަތްޖެހިއެނދާއި އެ ތަނުގައި ދެން ފުރިހަމަވާންޖެހޭ އެހެނިހެން
ޓެކްނިކަލް ސާމާނުތަކާއި އެއްޗެހި ނެތީ ވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚިދުމަތެއް ނުދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އާޚިރު
ނަތީޖާއަކަށް ވާނީ އިންސާނުންތަކަކަށް ޚިދުމަތެއް ދޭން އެކަށީގެންނުވާ އެހެންނަމަވެސް، ނަންބޯޑެއް ޖަހާފައި ހުރި
އިމާރާތެއް ހުރިކަން. މި ދަންނަވާ ގޮތަށް ތަރުތީބުނުވުމުގެ ނަތީޖާއަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރުވާ މިހާރު މި ދެވެނީ
ބޭސްމަލަން އަޅާފައި އޮތް، ބޮޑުސިންގާ ފާރުގަނޑެއްގެ މަތީގައި ކުޑަކުޑަ ބޭސްމަލަންކޮޅެއް އަޅައިގެން ވަގުތީ ގޮތުން
ހިފަހައްޓައިލެވޭ ތަނަކަށް. ނުވަތަ ތަނެއްގައި ކުޑަކުޑަކޮށް ރޯވީމާ ފަޔަރފައިޓިންގ އިކުއިޕްމަންޓެއްގެ އެހީގައި އެ
ވަގުތު އެ ރޯވި ތަންކޮޅު އެކަނި ނިއްވައިލުން ކަހަލަ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި ތަރުތީބުން
އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ނަތީޖާ ނެރެދެވޭ ގޮތަކަށް ދެމުންދާ ޚިދުމަތްތަކެއް ނޫން އެ ޚިދުމަތްތައް ރޭވިފައި
ތަރުތީބުކުރެވިފައި ހުރި ގޮތުން. އެހެން އެ ވަނީ ވަކި މީހަކު ގަސްދުގައި ކުރި ކަމަކުން ނޫން. ޒަމާނުއްސުރެ އެކަން
ހިނގަމުން އައި އެ ސިސްޓަމުގެ ތެރެއިން އެ ވަމުން އަންނަ ގޮތަކުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ އިލްތިމާސަކީ މި
ކަހަލަ މި ކަހަލަ ޗެލެންޖަސްތައް މި ގޮތުގެ މަތީން ހުރުމުން މިކަންކަން މިފަދަ ގޮތަކަށް ދައުލަތުގެ ކަމާ ބެހޭ
ވެރިންނާއި މުއައްސަސާތަކުން އެ ގޮތް ނިންމާއިރުގައި މިކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިހާރު ދިމާވެފައި މި އޮތް
ކާރިސާތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ މުހިންމު، އެންމެ ބޮޑު އިސްކަމެއްދޭންޖެހޭ، އެންމެ މުހިންމު އިސްކަމެއްދޭންޖެހޭ
ކާރިސާ. މި ކާރިސާ އަޅުގަނޑުމެން ކާރިސާއެއް ގޮތުގައި މިސާލަކަށް ބެލެވެން ނެތް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، މި
ކާރިސާ ޕެންޑަމިކެއް ނުވަތަ އެންޑަމިކެއް ގޮތަކަށް މީތި ބަދަލުވެގެންދާނީ ކޮން ވަގުތަކު ކަމެއް ނޭނގޭ. މިހެން މި
ދެންނެވީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ޢާއިލާއެއްގައި ކޮންމެވެސް އެއް ސިފައެއްގައި މި ޚިދުމަތް ބޭނުންވާ މީހަކު އެބަ ހުރި
ހުރިހާ އިދާރާތަކެއްގައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ އިލްތިމާސަކީ ގާތްގަނޑަކަށް ކުރިއަށް މި އޮތް އެންމެ ލަސްވެގެން
17

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
3 އަހަރުދުވަހަށް އަމާޒުކުރެވޭ ޤައުމީ މާސްޓަރ ޕްލޭންގެ ތެރެއިން މި އިންކޯޕަރޭޓުކުރެވިގެން މިކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
މި ވަގުތު އެންމެ އިސްކަންދޭންޖެހޭ، އެންމެ ހައްސާސް، އެންމެ މުހިންމު ކަމުގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅުއްވައިގެން
މިކަން ދެން ބާކީ ހުރި ކަންކަން ތަރުތީބުކޮށް ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ މަގު އިއްޒަތްތެރި ވެރިންނާއި ކޮމިޓީގެ
މެންބަރުންނާއި ދައުލަތުގެ ކަމާ ގުޅޭ ހުރިހާ މުއައްސަސާއަކުން ގުޅިގެން މި ކަންތައް ކުރެވޭނެ އިންތިޒާމު
ފަހިކޮށްދެއްވުން. ޝުކުރިއްޔާ މެންބަރުން އަދި މުގައްރިރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. މަރުޙަބާ. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ ހަމަ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ
ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ އިނގޭތޯ. ބަޖެޓަކީ ދެން އަބަދު ވެސް، އަބަދު ވެސް އުނދަގޫކޮށް، ދަތިކޮށް ލިބޭ އެއްޗެއް.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަނީ ތަނެއް އެންމެ ރަނގަޅަށް، އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ހިންގޭނީ،
ނަތީޖާ ނެރެވޭނީ އެކަށީގެންވާ ބަޖެޓެއް ލިބިގެން. ދެން އަޅުގަނޑަށް އެން.ޕީ.އެމްގެ ފަރާތުން އެ ކުރި ދަތުރުގައި
ފާހަގަކުރެވޭ ގިނަ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު ބަޖެޓަށްވުރެ ބޮޑަށް ގުޅިފައި މި އޮންނަނީ އުސޫލުތަކުގެ މައްޗަށް އިނގޭތޯ.
މިސާލަކަށް ބަލާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ހުޅުމާލޭގައި ހުންނަ ހާފްވޭ ހައުސްގެ މެޑިކަލް ސެންޓަރަކީ ގާނޫނު ނަންބަރު
29/2015 ގައި ވާ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ދިނުމުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން ނަގަންޖެހޭ ހުއްދަ ނޫނީ ލައިސަންސް ލިބިފައިވާ
ތަނެއް ނޫން. ދެން އެ ލައިސަންސް ހޯދަން އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތެއް. ދެވަނަ ކަމަކަށް،
ހުޅުމާލޭގައި ހުންނަ ހާފްވޭ ހައުސްގައި ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑު ސެންޓަރު ހިންގުމުގައި
ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ ސްޓޭންޑަޑް ޕްރޮސީޖަރއެއް އެކުލަވައިލެވިފައެއް ނުވޭ. ތިންވަނަ ކަމަކަށް، އެން.ޑީ.އޭއާއި ފުލުހުންގެ
ޚިދުމަތާ ދޭތެރޭގައި މި މަސްއޫލިއްޔަތު ތައާރުޒުވާ ގޮތަށް، މިކަން ވެސް ސާފުކޮށް ލިޔެވިފައެއް ނެތް އެއްވެސް
އެއްޗެއްގައި . އަދި ހަމަ ހަތަރުވަނަ ކަމަކަށް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރުގައި ހިންގާ
ޕުރޮގުރާމުގައި އެކި މަރުޙަލާތަކުގައި ކްލަޔަންޓުންގެ ކުދަކަމުދާތަކެތީގެ ސާމްޕަލް ނެގުމުގެ ހަރަކާތްތެރިވެ ވެނީ ކޮން
މަގާމެއްގައި، ކޮން ފެންވަރެއްގައި ތިބޭ ބައެއްކަން ވެސް ތި ބޭފުޅުންގެ އެއްވެސް އެއްޗެއްގައި ލިޔެވިފައެއް ނެތް.
ޙަޤީޤަތުގައި މިއީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ހަމަ އިދާރީ ގޮތުން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ކުރަންޖެހި ނުކުރެވިފައި ހުރި
18

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ކަންކަންހެން. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން ނުކުރެވިގެން އުޅެނީ އެފަދަ ކަންކަމަށް ބޭނުންވާ މުވައްޒަފުން ނޫނީ ހިއުމަން
ރިސޯސް ތި ބޭފުޅުންގެ ނެތީމަތޯއޭ އަޅުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ ސުވާލު.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ޢަބްދުاله ފަސީހު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ފަސީހު އިނގޭތޯ. ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް ހަމަ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއްގެ ފަރުވާދިނުމުގައި ހުންނަންޖެހޭ،
ތަރުތީބުކުރެވިފައި ހުންނަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ މި ކްލިނިކް
ހެދިގެން ކްލިނިކް ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރެވުނު. ހަމަ ބަޖެޓާ ގުޅޭ ހިސާބަކީ ކްލިނިކްގައި ވަކި
ކަންތައްތަކެއް ފުރިހަމަވެގެން ނޫނިއްޔާ ކްލިނިކް ރަޖިސްޓަރީއެއްނުކުރެވޭ. މިސާލަކަށް ބޭސްއަޅަން ބޭނުންކުރާ
އޮޓޯކްލޭވް ކަހަލަ އެއްޗެހިތައް ނެތް ކަމުގައި ވަންޏާމު އެ ތަން ރަޖިސްޓަރީއެއްނުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އެހާ ހިސާބުން
ފެށިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓުގެ ދަތިތައް އެބަ ދިމާވޭ. އޮފެންޑަރ ރިމާންޑު ސެންޓަރަކީ އެންމެ ފުރަތަމަ
ފެށުނީއްސުރެ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭގެ ތި ވިދާޅުވާހެން ސާފު ނޫން އެއްޗެއް. ސާފުނުވަނީ ގާނޫނާ ހިސާބުން
އިނގޭތޯ. ގާނޫނު އެހެންވީމާ، މިދިޔަ އަހަރާ ހަމައަށް، 2023 ވަނަ އަހަރާ ހަމައަށް ކަންނޭނގެ ރަސްމީ ގޮތެއްގައި
އަޅުގަނޑުމެން އޮފެންޑަރ ރިމާންޑު ސެންޓަރެއްގެ ޚިދުމަތެއް ނުއެއް ދެން. ގާނޫނުގައި އޭތި ކްލިއަރނުވާ ހިސާބަކީ
މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކަމަށް ޝައްކުކުރެވޭ މީހުން ނަގައިގެން ގެންގޮއްސަ އެ މީހުން ބައިތިއްބާ ތަނެއް މި
އޮފެންޑަރ ރިމާންޑު ސެންޓަރަކީ. އެހެންވީމާ، އެއީ ފަރުވާއަކަށް އަދި ނުއެއް ފެށޭ. އެހެންވީމާ، އެ މީހުންގެ ކަންތައް
ބެލެހެއްޓުމުގެ ކަންތައް މި އޮންނަނީ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ބެލުމުގެ ދަށުން. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ
ކުށްވެރިން ބަލަހައްޓާ ބައެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އެހާ ހިސާބުން ގާނޫނުގައި ކްލިއަރއެއް ނޫން އެ ތަން ބަލަހައްޓާނީ
ކޮން ބައެއްތޯ. އެކަމަކު ގާނޫނުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބައިން ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީން ހިންގަންޖެހޭ
ސެންޓަރުތަކުގެ ތެރޭގައި އޮފެންޑަރ ރިމާންޑު ސެންޓަރ ހިންގަންޖެހޭނެ ކަމަށް. ދެން ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވޭ
ސެންޓަރެއް ނޫނޭ ޚިދުމަތޭ ދޭންޖެހޭނީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚިދުމަތް އޭގެ ތެރެއިން ފެށެންޖެހޭ ހިސާބަކީ މަސްތުވާތަކެތި
ބޭނުންކުރާ މީހަކު މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުން ހުއްޓައިލީމާ، ބޭނުންކުރަމުން އައި މީހަކު ކުއްލިއަކަށް ހުއްޓައިލީމާ
އެ މީހަކު ބަލިވާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ބައްޔަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން އެހެންނޫނީ، އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުން. އެއީ
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީން ކޮށްދޭންޖެހޭ ކަމަކީ. އަދި އޭގެ އިތުރަށް ފަރުވާއަށް ދާން ބޭނުންވާ މީހުންނަށް
ބޭނުންވާ އެސެސްމަންޓު ހެދުމާއި މި ކަހަލަ ކަންތައްތައް ކުރުން އެއީ ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީން ކަމަކީ.
އެހެންވީމާ، އެހާ ހިސާބުން ފެށިގެން އޭތި ކްލިއަރއެއްނުވޭ އިނގޭތޯ. ޔޫރިން ޓެސްޓުކުރުމާއި ޔޫރިން ހެންޑްލިންގގެ
މަސައްކަތްތަކަށް ދިމާވާ މައްސަލައަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރުވާދޭ މަރުކަޒުތަކުގައި މި ކަންތައްތައް ކުރާ އެއްވެސް
19

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
މުވައްޒަފަކީ މި ކަމަށް ތަމްރީނުކުރެވިފައި ހުރި މުވައްޒަފެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ވަރަކަށް މުވައްޒަފުންނެއް
ނުލިބޭ. އެހެންވީމާ، އޭރަކު ޑިއުޓީގައި ހުންނެވި ސެކިއުރިޓީ މުވައްޒަފެއް އެހެންނޫނީ އެވެއިލަބަލް ތަނަކުން އެ
ކަންތައް ކުރަނީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު ހެދިފައި ހުރި އެސް.އޯ.ޕީސްތަކުގައި ވެސް ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ވަރަށް
ސާފުކޮށް އެބަ ހުރި ބަޔާންކުރެވިފައި ޔޫރިން ސާމްޕަލް، ކުޑަކަމުދާތަކެތީގެ ސާމްޕަލް ނަގާއިރު ނަގަންޖެހޭނީ މިވެނި
ތަނެއްގައި ކަމާއި އޭތި ހެންޑްލްކުރުމުގައި މިވެނި މިވެނި ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެކަމަކު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް އެ ކަންތައް ނުކުރެވެނީ މި ދެންނެވިހެން މިސާލަކަށް އެކަމަށް ކަނޑައެޅޭ ތަނެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނެތް ހެދިފައެއް. ސެކިއުރިޓީ މުވައްޒަފުން ސެކިއުރިޓީކުރާނެ ޕޯސްޓެއް ވެސް ނެތް
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަރުކަޒުތަކުގައެއް. އެހެންވީމާ، އެއީ ބަޖެޓާއި މި ކަންތައް ގުޅޭ ހިސާބަކީ. ދެން މިކަންތައްތަކުގެ
ވާހަކަ ވަރަށް ގިނައިން ދެކެވޭ. މިހާރު އެންމެ އުނދަގޫވާ އެއް ކަމަކީ އަސްރާ ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް މިހާރު މި
އާންމު ގޮތެއްގައި މި ބޭނުންކުރާ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގެ ސަބަބުން ވަރަށް ގިނަ ކްލަޔަންޓުން އަންނަނީ
ނަފުސާނީ ބަލިމަޑުކަމެއްގެ ތެރެއިން. އެހެންވީމާ، އެ މީހުންނަކީ އާންމު އެހެން ކްލަޔަންޓުންނާ އެއްކޮށް ގެންގުޅެން
ތަންކޮޅެއް އުނދަގޫވާ ބައެއް. އެއީ އެ މީހުންނަކީ ނަފުސާނީ ބައްޔެއް ހުންނާތީވެ އެހެންނޫނީ އެކަމުގެ އުނދަގޫތަކެއް
ހުންނާތީވެ. އެ މީހުންގެ އެ ބައްޔަށް އެބަ ޓްރިގަރވޭ މި އާންމު މި މާޙައުލުގެ ތެރޭގައި ހުންނަ ކަންތައްތަކުގެ
ސަބަބުން. އެހެންވީމާ، އެ ޓްރިގަރނުވެ ، އެ މީހުންނަށް ފަރުވާއާއި އަދި ނަފުސާނީ އެހީތެރިކަން ލިބޭނެ ސެޓަޕެއް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ނެތި، އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް މި ކަންތަކެއް ނުކުރެވޭނެ. އަނެއްކާ އެ ވެސް މި
ދެންނެވި ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، މި ދެންނެވި ކަހަލަ ކަންތައްތައް ކުރުމުގައި އެންމެ ބޮޑަށް ދިމާވާ އެއް ކަމަކީ ބަޖެޓުގެ
މައްސަލަތައް. ދެން އެސް.އޯ.ޕީތަކެއް ހެދިގެން ހަމަ ގައިމު ވެސް 2022 ވަނަ އަހަރު ކަންނޭނގެ ހުރިހާ
ސެންޓަރަކަށް ވަކިން އެސް.އޯ.ޕީތަކެއް ހަދާފައި ހުރީ. ވަކި ހިސާބަކުން އަޅުގަނޑުމެން ބެލިއިރު އެ އެސް.އޯ.ޕީތަކަކީ
މިހާރުގެ މި ދެވޭ ސަރވިސަ ސްއަކަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ އެސް.އޯ.ޕީތަކަ ކަށް ނުވާތީވެ، އެ އެސް.އޯ.ޕީތައް މުޅިން
ބާތިލުކޮށްފައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވާނީ ޕްރޮސީޖަރ މެނުއަލެއް ހަދާފަ. ޕްރޮސީޖަރ މެނުއަލެއް ފައިނަލްކުރުމުގެ
މަސައްކަތްކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެއްވެސް ވަރަކަށް ޓެކްނިކަލް އެހީތެރިކަމެއް ނެތް ލިބިފައެއް. އެހެންވީމާ، އަދި
އޭތި ފައިނަލްނުކުރެވޭ އޮތީ. މަސައްކަތްކުރެވިފައި އޮތީ. ޝުކުރިއްޔާ. ކޮންސަލްޓަންޓެއްގެ އެހީތެރިކަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ ކަމުގައި ވަންޏާ މި ދާއިރާގެ މަޢުލޫމާތާއި ތަޖުރިބާ ހުރި ބައެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބުން. އެއީ
އެކަކު އެކަނި އެކަން ކުރުމުގެ ބަދަލުގައި؛ ޔަރ! މިހާރު އެ ވިދާޅުވި އެއްޗަކަށް ހަމަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
ކުރަން، ރަނގަޅުކުރަން ނެތް އެއްވެސް ކަމެއް ނެތް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ރަނގަޅުކުރަން ބަލާއިރު ވަރަށް ގިނަ
20

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ސަރުކާރުތަކުން އެހެންނޫނީ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުންގެ ދިމާލަކީ، އެންމެ ފަސޭހައިން ފެންނަ ކޮންމެވެސް އެއް
ދިމާލަކުން މަސައްކަތް ފެށުން. އެކަމަކު އެހެން ކޮށްގެންނެއް މިއެއް ރަނގަޅެއްނުކުރެވޭ. އެހެންވެ ރަނގަޅުނުކުރެވޭ
ސަބަބަކީ ވެސް. މިސާލަކަށް މޮބައިލެއްގައި އެކަތިކޮޅު މަދުވީމާ މުޅި އެތި އިންބެލެންސްވެފައި އިންނަނީ. އެހެންވީމާ،
އެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ދަނީ. މަސްތުވާތަކެއްޗަށް ފަރުވާދިނުމުގައި ހަމައެކަނި ފަރުވާ އެކަންޏެއް ވެސް ނޫން. މިއީ
ޕްރިވެންޝަނާއި، ފަރުވާއާއި ، ރީއިންޓަގްރޭޝަނާ މި ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް އެކީ އެކީ ނުދާ ކަމުގައި ވަންޏާ ނަތީޖާ
ނުނެރެވޭނެ. އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް މީހުން ބޭނުންވާ ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމުގެ ޕުރޮގުރާމުތައް ނާންނަ ކަމުގައި
ވަންޏާމުން އާންމުންގެ ތެރޭގައި މިކަމަށް ދޭ އަހަންމިއްޔަތުކަން އެހެންނޫނީ ދެކޭ ގޮތް ވެސް ހަމަ ބަދަލެއްނުވާނެ.
އެހެންވީމާ، އެ ހުރިހާ ކަމެއް އެއްކޮށް ކުރިއަށްނުގެންދެވި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކަންތަކެއް ރަނގަޅު ގޮތުގައި
ކުރިއަކަށްނުގެންދެވޭނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ ދެންމެގައި މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު
ވެސް އޮފް ދަ ރެކޯޑު އެއްޗެއް ވިދާޅުވެއްޖެ. އެއީ މި ބޭފުޅުންގެ، އެއްގޮތަކަށް ވެސް މި އުޅެނީ ކުށްވެރިކުރާކަށް
ނޫން އިނގޭތޯ ތި ބޭފުޅުން. ތި ބޭފުޅުން ކުށްވެރިކުރާކަށް ނޫން މިއީކީއެއް. ހުރި ކަންތައްތައް ފާހަގަވެގެން، އެ
ކަންތައްތަކާ މަޝްވަރާކުރެވިގެން ރަނގަޅުކުރެވޭނީ ކަންތައްތައް ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ނިޔަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ވެސް މި އަނެކަތި ކުރަނީ. އެ ގޮތަށް ބައްލަވައިގެން ވާހަކަދެއްކެވުން ވެސް އެދެން. ދެން ވިދާޅުވޭ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑިރެކްޓަރ މަރްޔަމް އަސްރާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساََّلم علََْي كْم. ހާފްވޭ ހައުސްގެ މެޑިކަލް ސެންޓަރގެ ގާއިމުކުރެވިފައިނުވާ ސަބަބުގެ ވާހަކަ ހަމަ ހިއްސާކޮށްލީމާ
ފާހަގަކޮށްލަން. މެޑިކަލް އެއްވެސް ތަނެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ގާއިމުކުރެވެނީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތުން ވަކި
މިންގަނޑަކަށް ފެތިގެން، ލައިސަންސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބެން މި ހު ންނަނީ އިނގޭތޯ. ހަމަ ކުރިން
ފާހަގަކޮށްލިހެން މި ދަންނަވާ ކްލިނިކް މި ގާއިމުކުރެވެން މަސައްކަތްކުރެވުނީ ހާފްވޭ ހައުސްގެ އެއްކަލަ
ސެންޓަރުތަކުގެ ތެރެއިން ހަމަ ވަކި ތަންކޮޅެއް ހުސްކޮށްލާފަ. އެހެންވީމާ، އެކަމަކު އެތަނަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް
ހެލްތުން ލައިސަންސް ދޫކުރާ އެ މިންގަނޑަށް ފެތޭ ތަނަކަށް ނުވާތީވެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރެވިފައި ނުވަނީ.
ހަމަ އެއާއެކީގައި ފަސީހު ފާހަގަކޮށްލިހެން އެތަނަށް ބޭނުންވާ އިކު އިޕްމެންޓްސްއާއި މި ތަކެތި ހަމަނުވާތީ އެކަން
ކުރެވިފައިނުވަނީ. އެހެންވީމާ، އެއީ އަސްލު މި ބަޖެޓު އެ ކޮންމެ ކަމަކަށް ވެސް މި އަންނަ ކަމަކީ. ޝުކުރިއްޔާ.
21

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ޢަބްދުاله ފަސީހު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހަމަ އެއްޗެއް ބުނެލަން. އަދި އެންމެ ބޮޑު އެއް ގޮންޖެހުމަކަށްވީ ބޭސްއަޅަން ޕޭޝެންޓު ބާއްވާނެ އެނދެއް،
ބަހައްޓާނެ ތަނެއް އެ ދޭތެރޭގައި ނެތީމަ. އެ ސްޕޭސް ކުޑަވީމަ ކަންނޭނގެ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެ މަސައްކަތް
ހުއްޓިފައި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، އި ކުއިޕްމެންޓްސް ވެއްޖިއްޔާމު މީހެއްގެ ފަރާތުން އެހީތެރިކަމާ އެކު ވެސް އެ
ލިބިދާނެ ކަންނޭނގެ. އެކަމަކު މި ދެންނެވި ސްޕޭސް ނެތީމަ؛ ދެން އަޅުގަނޑުމެން ދެއްކީ ޖެހިޖެހިގެން ހުރި 2
ކޮޓަރި ކަންނޭނގެ. ދެއްކީމަ އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވީ އެއް ސްޕޭސްއެއްގައޭ އެ ކަންތައް ކުރަންޖެހޭނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ރަތީބާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ އެބަ ހުރި ހަމަ ހިއުމަން ރިސޯސްގެ ދަތިކަން ވަރަށް
ބޮޑަށް އިންތިހާއަށް. މިހާރު މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދެވޭ ޚިދުމަތުގެ ބާވަތުން ހަމަ 24 ގަޑިއިރު ކްލަ ޔަންޓުން
ބައިތިއްބައިގެން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދެމުން މި ދަނީ. ދާއިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެންޓަރުތަކުގައި ހަމަ 24 ގަޑިއިރު
ޚިދުމަތް ދެވޭވަރުގެ މުވައްޒަފުންނެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަށީގެންވާ މި ދާއިރާގެ ޕްރޮފެޝަނަލް
ސްޓާފުންތަކެއް ލިބޭކަށެއް ވެސް ނެތް. އަދި ވަރަށް ލިމިޓެޑްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ ހިއުމަން ރިސޯސް ޚާއްސަ ކޮށް
ހުރިކަން ފާހަގަކޮށްލަން. މިސާލަކަށް ބުނާ ކަމަށް ވެއްޖިއްޔާމު ހަމަ އެންމެ މައިގަނޑު ފަރުވާގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް
ދައުރު އަދާކުރާ ބޭފުޅުންނަކީ ސެކިއުރިޓީން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ ސެކިއުރިޓީންނަކީ ވެލް
ޓްރެއިންޑް ބައެއް ނޫން އެކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖެއިން ބޭރުން
ތަމްރީނުތައް ވަރަށް މުހިންމު އަޅުގަނޑުމެންގެ ކައުންސިލަރުން ފަދަ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، އެ
އޮޕޮޗުނިޓީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ވަރަށް ހަނިކަން ފާހަގަކޮށްލަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި ހުރި ބަޖެޓުން
އެފަދަ ޓްރެއިނިންގ ތަކަކަށް ފުރުޞަތުތަކެއް ފަހިކޮށްނުދެވޭކަން. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ ކޮލަމްބޯ ޕްލޭނުން
ވަރަށް މުހިންމު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޓާފުންނަށް ޓްރެއިނިންގްސްތައް ދިނުމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އެފަދަ
ޓްރެއިނިންގްސްތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފަހިކޮށްނުދެވޭ. ދެން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޕްރޮފެޝަނަލް މުވައްޒަފުން މަސައްކަތްކުރައްވާއިރު އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެކަށީގެންވާ އެކޮމޮޑޭޝަނެއް ނެތްކަން.
ހަމަ ވަރަށް ހާލަތު ދަށްކޮށް ހުރި ތަންތަން މިސާލަކަށް ހިންމަފުށީގައި ބުނާ ކަމަށް ވެއްޖިއްޔާ ރެސިޑެންޝަލް
ފަރުވާގައި މި މަސައްކަތްކުރައްވާ ، ކޮންޓްރެކްޓް އުސޫލުން މަސައްކަތްކުރައްވާ މުވައްޒަފުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން
22

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ހަމަ މި ބައިތިއްބަންޖެހެނީ ވަރަށް ހާލު ދެރަކޮށް ހުރި ތަންތަނުގައި. އެހެންވީމާ، ވޯރކިންގ ކޮންޑިޝަން ވަރަށް
ދަށް ހަމަ ވަކިވަކި ސެންޓަރުތަކަށް ބަލައިލި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް އަސްލުގަ އި. ދެން އަނެއްކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ސްޓާފުންނަށް ހަމަ ބޭނުންވާ ރިސޯސަސްތައް މަދުކަން. އެ ގޮންޖެހުންތައް ހުރިކަން ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން
ފާހަގަކޮށްލަން. ތެންކިއު.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަޙްމަދު ޙިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. އާދެ! މީގައި ޙިލްމީ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ ރާއްޖޭގައި މި ޚިދުމަތް މިހާތަނަށް
އެދިގެން އައިއިރުގައި ވަރަށްފަހުން މި ދެންނެވުނުހެން ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރ ގާއިމުކުރުމުގެ
މަސައްކަތްކުރަމުން އައިއިރުގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަ ރވިސްއާއި ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއާ ގާނޫނުގެ
ތެރެއިން މިކަން ކުރުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑެތި ޗެލެންޖަސްތަކެއް ދެފަރާތަށް ކުރިމަތިވީ ކަމަށް ގާނޫނު މާނަކުރޭ
އިނގޭތޯ. އެކަމަކު ގާނޫނުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރ
ހިންގާނީ ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީންނޭ. މާނައަކީ އެތަނުގެ ހިންގުމުގެ ކަންކަން އެ ކުރަނީ. އެތަނަށް ގެންދަނީ
ކޮންބައެއްތޯ ބަލައިލާއިރުގައި އެތަނަށް މި ގެންދަނީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމާ އި ޕެޑުލްކުރުމުގެ ތުހުމަތުގައި
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް އެ ބޭފުޅުން ގެންނަ ފަރާތްތަކޭ. އެގޮތަށް ގެނައިމަ މިވާގޮތަކީ
މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކޮށްކޮށް ތިބި ބަޔަކު އެ ބޭނުންކުރުން މަޙުރޫމްވާނެ ބަންދުކުރީމަ ތަނެއްގައި. އެހެންވީމާ، އެ
ވާގޮތަކީ، ދެން ވާގޮތަކީ އެ ކުދިން، އެ ބޭފުޅުން ސިކުވަނީ ނޫނީ މަސްތުވާތަކެތި ނުލިބުނީމަ ދެން ވާ ބަލިވުން
ބަލިވަނީ. އެހެންވީމާ، އެ ބަލިވުން ހުއްޓުމަކަށް ގެނެސް ފަރުވާއާއި އިންޓަގްރޭޓްކޮށް ގުޅުވަ އިލުމަށް ޓަކައި މި ގެންނަ
ގޭޓްވޭއަކީ ކުށުގެ ވެށިން ގެންނަ ބަޔަކު ވެއްޖިއްޔާ އެ ގޭޓްވޭއަކީ ރިމާންޑް ސެންޓަރ. އަމިއްލަކޮށް، ވޮލަންޓިއަރކޮށް
ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެން އެ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން ފަރުވާއަކަށް ޝައު ގުވެރިކުރުވައިގެން ގެންނަ ތަން ވެއްޖިއްޔާ އެ
ގޭޓްވޭއަކީ ޑްރޮޕިންގ ސެންޓަރ. އެހެންވީމާ، މިގޮތަށް މި ކަންކަން ތަރުތީބުވެފައި ނެތުމުން އަޅުގަނޑުމެންނާއި
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އާ މި ހޯމްވޯރކް ހެދުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރުމުން 2 މުއައްސަސާ ވެސް މި ކަމަށް
ހަމަ އެއްގަލަކަށް އެރޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނުވި. ނުވުމުގެ ނަތީޖާއަކީ ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީން އަޅުގަނޑުމެން
އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހާއި ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހާއި، ޑްރަގު ކޯޓާއި، ކްރިމިނަލް ކޯޓާއި، މޯލްޑިވްސް
ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްއާ މިހެން އުޅޭ ކަމާގުޅޭ ހުރިހާ މުއައްސަސާތައް ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއަކީ
މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤައުމީ އިދާރާވީމަ އެ އިދާރާގައި މިކަމާ ގުޅޭ ހޯމްވޯރކެއް ހެދީ . އިށީނދެ ތިބެގެން ހެދީ
23

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ގާނޫނު މާނަކުރަން ހިނގާށޭ ހެޔޮ ނިޔަތުގައި. ކިހިނެއްތޯ؟ ބަލައިލާއިރުގައި ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއަށް ހުރަހެއް
ނެތް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއިން މިފަދަ ފަރާތްތައް ގެނެސްގެން ރިމާންޑް އޮފެންޑަރ ސް ސެންޓަރަށް ގެނައިމަ
ދޭންޖެހެނީ ކޮން ފަރުވާއެއްތޯ ބަލައިލާއިރު އެ އަމުރުގައި، ރިމާންޑް އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބަވޭ ދޭންޖެހޭ
ފަރުވާއަކީ ކޮބައިކަން. އެހެންވީމާ، އޭތި ވަރަށް ސާފު. ދެން ދޭނީ ކޮން ފަރުވާއެއްތޯ؟ އެކަން ވަރަށް ސާފު. ދެން
ވާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރު ހުރެފައި އޭނަ ފަރުވާއަށް ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވަންޏާ
ކަމާގުޅޭ ކޯޓުން އެހެން ކޯޓަކަށް ބަދަލުކޮށްގެން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުން އެ ބައި ކުރިއަށް އެބަ ގެންދޭ.
ފަރުވާ ބޭނުންވާ ކަމަށް ވަންޏާ ޑްރަގު ކޯޓުން އޭނަގެ މައްޗަށް އިންޑިކޭޓް އެސެސްމެންޓު ހެދުމުގައި އަމުރުކޮށް ،
އެއާއި ގުޅޭގޮތުން ރިހެބިލިޓޭޝަން އަމުރުނެރެ، ފަރުވާގެ މެކޭނިޒަމްއާ ގުޅިގެން އެބަދޭ. އެހެންވީމާ، އެއަކު އެއްވެސް
ސުވާލެއް ނެތް. ދެން އުފެދޭ ސުވާލަކީ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއިންތޯ މި ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް
ސެންޓަރ އޮޕަރޭޓްކުރާނީ ނޫނީ އެން.ޑީ.އޭއިންތޯ؟ އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރުމުގެ
ރޫޙުގައި ނޫނީ ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރުމުގެ ވަކި ބަޔަކަށް ވަކި ތަނެއް ދީގެން ގާނޫނުގައި ސީދާ އެހެން މާނަކޮށްގެން
ނޫންގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރެއް ނޫން މަސައްކަތްކުރާކަށް. އެކަން އިނގޭގޮތަކީ ރާއްޖޭގައި އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ
ފެނުމުގައި ދެން އަޅުގަނޑު ފަހަރެއްގައި ފެނިފައި ނެތީކަމަށް ވެސް ވެދާނެ. 2 އިދާރާ ނޫނީ 2 މިނިސްޓްރީ ނޫނީ 2
އެޖެންސީއެއް ގުޅިގެން އެސް.އޯ.ޕީއެއް ޑިވެލޮޕްކޮށްގެން މަސައްކަތްކުރާ ތަނެއް ވަރަށް ނުފެނޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުގެ
މަތީން ގުޅީފަޅުގައި މިތަން ގާއިމުކުރެވިގެން މި ބުނާ ކޮންމެވެސް ކަހަލަ އަންޑަސްޓޭންޑިންގއަކަށް އަޅުގަނޑުމެން
އައިސްގެން އެސް.އޯ.ޕީ ވެސް ހަމަ އެންމެން ތިބެގެން ހަމަ އޭ.ޖީ އޮފީހުގައި އެކަން ކުރެވޭނެ މިންވަރަށް، އެ
ފެންވަރަށް އަޅުގަނޑުމެން އޭތި ގެނެސްގެން އެ މަސައްކަތް ފަށައިގަތީ. ރަނގަޅު ވާހަކައެއް؛ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް
ސަރވިސްގެ ބޭފުޅުންނަށް ޗެލެންޖަސްތަކެއް ހުންނާނެ އަޅުގަނޑުމެން އޮޕަރޭޓްކުރާ ސެންޓަރެއްގައި އެ ބޭފުޅުންގެ
ކަމާ ގުޅޭ އޮފިޝަލުން ތިބެގެން ސެކިއުރިޓީ ބަލަހައްޓަމުން ދާއިރު އެ ބޭފުޅުންނަކީ އިންސާނުންވީމަ ތިބޭނެ
ތަންކޮޅާއި، އިންސާނުންނަށްވުމުން ބޭނުންކުރާނެ ތަންތަން. މިސާލަކަށް ކެއިންބުއިމުގެ ކަންކަމަށް ތިބޭނެ ތަންތަން،
އެ ބޭފުޅުން ކުރައްވާ މަސައްކަތްތަކާ ގުޅިގެން އެ ބޭފުޅުން ތިއްބަވާނެ އެކަށީގެންވާ ތަންތަން، ޑިއުޓީ ކުރެއްވުމަށް
ޓަކައި ތިއްބަވަންޖެހޭ ތަންތަން، ބޭނުންކުރަންޖެހޭ އާލާތްތައް، ފަރުވާއަށް ނޫނީ ޑްރަގު އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް
ސެންޓަރުގެ އަމުރާ ޚިލާފުވާ މީހުން އައިސޮލޭޓްކުރަންޖެހިއްޖެ އްޔާ އެކަން ކުރާނެ ބައިތައް. މިގޮތުގެ މަތީން އަދި އެއީ
ކުށުގެ ވެށިން ގެނެއްސަ ހުރި އަދި އޭނައަކީ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހަކަށްވާތީ ދިފާޢީ ވަކީލުން ބޭނުންކުރަންޖެހިއްޖެ
ހާލަތެއްގައި އެކަން ކުރާނެ ގޮތްތައް އޭރު ރިމާންޑް ސެންޓަރުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދެންނެވިހެން ވަގުތީ
24

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ގޮތުން ނަމަވެސް ގާ އިމުކުރެވިގެން އެ ސެޓަޕް ކޮންމެ ފަދަ ގޮތަކަށް ހެދި ނަމަވެސް ފަށައިގަންނައިރުގައި
ޗެލެންޖަސްތަކާ އެކުގަ އި ވެސް ފަށައިގަތީ ތަރުތީބުންނޭ ފަށައިގަތީ އަދި ޗެލެންޖަސް ހުރި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް.
އެހެންނަމަވެސް، އެތަން ރޫޅިގެން ދިޔައިމަ ދެން ރިމާންޑުގެ ޚިދުމަތް، ދެން ރިމާންޑުގެ ޚިދުމަތްދޭން ފެށި އެހެން
ސެންޓަރުތަކުގައި ފަށައިގަތީ އެގޮތަކަށް ނޫން. މާނައަކީ ހިންމަފުށީގައި މި ހުންނަ ޑްރަގު ޓްރީޓްމަންޓް އެންޑް
ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރަކީ ރެސިޑެންޝަލް ފަރުވާދޭ މަރުކަޒޭ. މާނައަކީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހުންގެ
ތެރެއިން ހައި އިންޓެންސިޓީގައި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކޮށް މުޖުތަމަޢަށް ދޫކޮށްލައިގެން ދެވޭ ފެންވަރަށްވުރެ މަތީގަ އި
ފަރުވާދީގެން އޭނަގެ، އެ މީހެއްގެ ކަންކަން ކުރަން ހުރި ތަނެއް. އެހެންވީމާ، އެތަނުގެ ރިމާންޑުގެ ޚިދުމަތް
ދޭއިރުގައި ރިމާންޑުގެ ކުދިންނާއި، ރެސިޑެންޝަލް މަރުކަޒުތަކުގައި ތިބޭ ކްލަޔަންޓުން މަސްހުނިވާ ކަހަލަ ގޮތެއް
ބައެއްފަހަރަށް އެބަ ދިމާވޭ. އެއީ އެއްތަނެއްގެ ތެރޭގައި ހުރީމަ އަދި ކިތަންމެ ބޭނުންނުވި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް
އެކަންކަން އެބަ ދިމާވޭ. އައިސޮލޭޓްކުރާނެ ރޫމުތަކެއް އެތަނުގައި ނެތް. މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ކަމާގުޅޭ
އޮފިޝަލުން ތިބޭނެ ތަންތަނެއް ނެތް. ދެން ކުށުގެ މި ބުނީ މި ދެންނެވީ އެއްކަލަ އަމުރާ ޚިލާފުވާ ފަރާތްތައް ވަގުތީ
ގޮތުން އެކަހެރިކުރެވޭނެ ގޮތެއް ވެސް ނެތް. އެހެންވީމާ، ފިޔަވަޅު އަޅަންވެގެން ބައިތިއްބާ ތަންތަނެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ، އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރެއް ވެއްޖިއްޔާ ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ގާނޫނުގަ އި މި
ބަޔާންކުރެވިގެން މި އޮޕަރޭޓްކުރާ އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރެއް ވެއްޖިއްޔާ ވަކި ކަންކަމެއް ފުރިހަމަވެގެން ނޫނީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރެއް ނުހިންގޭނެ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން، އެހެނިހެން
ޚިދުމަތްދޭ މަރުކަޒުތަކުގެ އެ އަމްބްރެއްލާ ދަށުގައި ނޫނީ އެ ފުރާޅުގެ ދަށުގައި އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރެއް
ގާއިމުކުރީމާ އެ ދިމާވާ ޗެލެންޖަސް މިހާރު މި ދިމާވަނީ. ޙަޤީޤަތަކީ އޮފެންޑަރ ރިމާންޑް ސެންޓަރެއް ގާނޫނުގައި މި
ބުނާ އެ ފެންވަރަށް ދެވޭނެ އެއްވެސް އުސޫލެއް، ހަމައެއް ނެތް. މި ދެންނެވިހެން މި ބުނާ ތަންތަންކޮޅުގެ ތެރޭގައި
ހުރީމަ. މިސާލަކަށް މި ކޮޓަރި ތެރޭގައި ނޫނީ މި ރޫމުގެ ތެރޭގައި މިހިރަ ތަނަކީ އެއީ ޖަލު ކަމަށް ބަލާފައި، މި
ތަނަކީ މިނިވަން މާޙައުލެއް ކަމަށް ބަލާފައި، އެކަމަކު މިތަނުގައި ނެތޭ އަޅުގަނޑުމެން ހުޅުވިފައި ހުރީ ތަންކޮޅެއްތާ.
އެކަމަކު އެ ނަންބޯޑު އަޅައިގެން ނަންބޯޑު ޖަހައިގެން އެ ޚިދުމަތް ދޭން ބަލާއިރު ވެސް ގާނޫނުގައި މި
ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ އިޖުރާތްތައް އެ މިންގަނޑަށް ފުރިހަމަކޮށްގެން ނޫންގޮތަކަށް ފެށީމަ މި ދިމާވާ ޗެލެންޖަސްތައް
މިހާރު މި ފެންނަމުން މި ދަނީ. ދެން އެކަން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ އެއީ ކޮންމެހެން އެ ބޭފުޅުން މި ދެންނެވީ
ފަރަށްދާ އުސޫލުން އެކަން ގަސްދުގައި ކުރަނީކީ ނޫނޭ. އެ ނީޑު އޮތީމާ ކޮންމެވެސް ސަބަބަކާ ހެދި އެ ދެވެން އޮތް
މިންވަރަކަށް ވެސް އެ ދޭންވެގެން، އެ ޚިދުމަތް ދޭންވެގެން އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންވާލެއް ބޮޑުކަމުން އެކަން ކޮންމެވެސް
25

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ލެވެލްގައި އެ ވަގުތަކު ދެވެން އޮތް މިންވަރަށް ދެނީއޭ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރާނީ. އެ ނިޔަތުގައޭ އެކަން ކުރަނީ.
އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި ނުކުރާންވެގެން ނޫނޭ. ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެ ކްޓަރ މުޙައްމަދު ރާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރާޝިދު އިނގޭތޯ. މި ވަގުތު ޓްރީޓްމަންޓް ޑިވިޒަންއާއި އޯވަރސީކުރުމުގެ ޒިންމާގައި ހުރި. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ
ދެތިން ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ދެންމެގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅިގެން. ފުރަތަމަ ކަމަކީ
އުސޫލުތަކުގެ ވާހަކަ ދެންމެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑީ.ޑީ.ޖީ ހައިލައިޓް ކުރައްވައިފި. އެސް.އޯ.ޕީސްތަކެއް އޮތް އަދި
އެސް.އޯ.ޕީ ސްތަކަށް ކަންތައްތަކާއި، ޗެލެންޖަސްތަކަކާ ގުޅިގެން ޕްރޮސީޖަރ މެނުއަލެއް ތައްޔާރުކުރި. ދެން
އެހެންނަމަވެސް، ހިތާމައަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ދޭތެރޭ މެދުގައި ދެކޮޅުން ކުރެ ކޮޅެއްގައި ލައްވާނުލާ މިވަގުތު
މިހިރީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފަލާ އެކު ފާހަގަކުރަން ވަރަށް ބޮޑަށް ޕުރޮގުރާމު ޑިވިޒަނުން މި
މަސައްކަތްތައް މި ވަގުތު ކުރަމުން އެބަދޭ. ވަރަށް ކައިރި މުސްތަގުބަލެއްގައި އޭތި އެއްކޮށް ފައިނަލްވެގެން،
އިމްޕްލިމެންޓްވެގެން އަންނާނެ. ދެން ރިމާންޑް ސެންޓަރުގެ ވާހަކަދެކެވޭއިރުގައި ރިމާންޑް ސެންޓަރުގެ އޮޕަރޭޝަނަކީ
މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދާ ކަމެއް ކަމުގައި ވިޔަސް އެތާގެ ސެކިއުރިޓީއަކީ މޯލްޑިވްސް
ޕޮލިސް ސަރވިސްއިން ބަލަހައްޓަންޖެހޭ ތަނެއް. ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ހާފްވޭ ހައުސްގައި ހުންނަ ރިމާންޑް
ސެންޓަރއަކީ. އެއްވެސް ރިމާންޑް ސެންޓަރއަކީ ޕޮލިސްއިން އެތާގެ ސެކިއުރިޓީ ބަލަހައްޓަންޖެހޭނީ. އަޅުގަނޑުމެން
މި ވަގުތު ހާފްވޭ ހައުސްގައި ރިމާންޑް ސެންޓަރ ގާއިމުކޮށްފައި ޕޮލިސްއާ އެއްކޮށް ވަރަށް ގިނަ ސިޓިންގއަކަށް
ދެވުނު. އެހެންނަމަވެސް، މި ވަގުތު ވެސް ނަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ރިމާންޑް ސެންޓަރ ފެންނަ ތާނގައި ފާޑަކަށް
ފޮރުވިގެން ފުލުހުންގެ އޮފިސަރަކު އެބަ ހުންނަވާ. ބައެއް ދުވަސްދުވަހު ނުހުރޭ. އަނެއްބައި ދުވަސްދުވަހު ކުލަ
ހެދުމުގައި ހުންނަވަނީ. އެއްވެސް ވަރަކަށް އެތާ ތެރޭގެ އެއްވެސް އިޝޫއަކަށް އެޓެންޑެއް ނުކުރައްވާ. އަޅުގަނޑުމެން
އެއާ ބެހޭ ގޮތުން ސުވާލުކުރީމަ އެކޮޅުން ޖަވާބުދެއްވަނީ އެ ބޭފުޅުންނަކީ އަދި ޓްރެއިންޑް ބޭފުޅުންނެއް ނޫނޭ.
އެހެންވީމާ، ބޮލެއް ލެވިފައި ހުރީ. އެހެންވީމާ، ސެކިއުރިޓީ ކަންކަމެއް ނުހިނގާ. ރިމާންޑުގެ ތެރެއިން އަދި އެނޫން
ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ފެސިލިޓީތަކުން އެ ކުދިން ފުއްމައިގެން ބޭރަށް ނިކުންނަ ކޮންމެ ފަހަރަކު އެ ލޯވަޅެއް
ބެއްދޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އަދިވެސް މިއަދާ ހިސާބަށް ވެސް މަސައްކަތްކުރައްވަމުން މި ދަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ
ސަޕޯޓު ނެތުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް ނުގެންދެވިފައި އޮތީ. ދެން ހަމަ އެއާއެއްކޮށް، ސަރުކާރު
ހަވާލުވުމާ އެ އްކޮށް ކަހަލަ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓަރ ވަނީ ގާނޫނުގަ އި އެ އޮންނަ އުސޫލުގެ ތެރެއިން
26

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެންޓަރތަކަކީ ރިމާންޑް ސެންޓަރ ނުވަތަ ރިމާންޑުގެ ޚިދުމަތްދޭ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި
އިޢުލާނުކުރައްވާފަ. އަދި އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ އެއީ އެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އެފަދަ
އިޢުލާނަކާ އެކު އަޅުގަނޑުމެން ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީ އެއަށް ހަރަކާތްތެރިވާންވާނެ. އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވުނު. މި ވަގުތު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައެއް ރަށްރަށުގައި އެ ޚިދުމަތް އެބަ ދެވޭ.
އެހެންނަމަވެސް، އެންމެ ބޮޑު އެއް ޗެލެންޖަކީ ދެންމެ ޙިލްމީ ފާހަގަކުރެއްވިހެން އޯޕަން ތަނެއްގައި ވަކިން ފާރެއް
ނެތި އެކަމަކު މިތަންކޮޅު މި ރިމާންޑޭ، މިތަންކޮޅު މިއީ ޓްރީޓްމެންޓުގެ ޕުރޮގުރާމޭ، މިތަންކޮޅު މިއީ ޑިޓޮކްސްގައި
ތިބޭ ކުދިންނޭ. މިއެއް ވޯކެއް ނުކުރާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިތާމައާ އެއްކޮށް ދަންނަވަ އިލަން ބޭނުން އަޅުގަނޑުމެންގެ
މައި މަރުކަޒުގައި ވެސް މި ވަގުތު ވެސް އައިސޮލޭޓް ކުރެވޭނެ އެއްވެސް ތަނެއް ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއްވެސް
މަރުކަޒެއްގައި އެއްވެސް ކްލަ ޔަންޓަކު އައިސޮލޭޓްކުރެވޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް. ދެން ހަމަ އެއާއެ އްކޮށް ޔޫރިން
ސާމްޕަލްއާ ގުޅިގެން ނެގުމުގެ ވާހަކަދެކެވުނު. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން ދެހާހުގެ މެދުތެރޭގައި ޑްރަގު
ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރ ހިންމަފުށީގައި ހުރީ. އޭރު އެ ނަން ކިޔާނީ. އެއީ ސައުތު އޭޝިޔާގަ އި އެންމެ ރަނގަޅު
ޕުރޮގުރާމު ހިނގާ، އެންމެ ރަނގަޅު ފެސިލިޓީގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިފައި އޮތީ އިނގޭތޯ. ނަތީޖާ ވެސް ނެރެފައި
އޮތީ. އަދި ދުނިޔޭގެ ރިކަވަރީގެ ނިސްބަތަށްވުރެ ރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް ނެރެ، މި ވަގުތު ވެސް ރާއްޖޭގެ މި ދާއިރާގައި
މަސައްކަތްކުރަން ތިބި ގާތްގަނޑަކަށް ހުރިހާ އެންމެންނަކީ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ހަމަ ސެންޓަރުގެ ތެރެއިންނާއި އަދި
އެނޫން ވެސް ދިމަދިމާލުން ހަމަ ނިކުމެފައި ތިބި ކުދިން. ހިތާމައަކީ މިހާރު ރިކަވަރީއަށް ނިކުންނަ ކުދިންތަކެއް ނެތި
ޒަމާންތަކެއް ދިޔައިމަ މި ވަގުތު މި ފީލްޑުގައި މަސައްކަތްކުރާނެ ބަޔަކު ވެސް ނެތް. ހަމައެކަނި ފެންނަން މި ތިބި
ދެ އަތުން ގުނާލެވޭ ބަޔަކު މި ތިބީ ކޮމިއުނިޓީ ތެރޭގައި ވެސް މި މަސައްކަތްކުރަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ސެކިއުރިޓީން ޔޫރިން ނަގާ ވާހަކަ އާންމު މީހެއް ކައިރީގައި ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާންމު ރައްޔިތަކަށް
އަޑުއިވުނީމަ ވަރަށް ހެއްވާ ކަމަކަށް ވެދާނެ. ދެން ސެކިއުރިޓީންނަކީ ވަރަށް ތަފާތު ޒިންމާއެއް ހަވާލުކޮށްފައި ތިބި
ބައެއް. އެހެންވީމާ، މިއާ ގުޅުންހުރި ބައެއް ނޫނޭ. ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަނޑުމެން، ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީތަކުގައި
ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރުތަކުގަ އި ސެކިއުރިޓީންގެ ރޯލަކީ އެހެން އާންމު ސެކިއުރިޓީންގެ ރޯލެއް ނޫން.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕުރޮގުރާމުގެ ލެވެލްގައި ވެސް އެ ބޭފުޅުން މަސައްކަތްކުރައްވާނެ. އެހެންވީމާ، ކްލަޔަންޓުންގެ ޔޫރިން
ނެގުމާއި މި ކަންތައް ކުރަމުން ގެންދިޔައީ ކުރީގައި ވެސް ސެކިއުރިޓީން. ދެން އެހެންނަމަވެސް، 2011 ވަނަ އަހަރު
އާ ގާނޫނު އައުމާ ގުޅިގެން ގާނޫނުން ލާޒިމުކުރި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ކުރަން މަޖުބޫރުވެގެން ތަފާތު
ކަންތައްތަކެއް ކުރެވިފައި އެބަ ވޭ. އެހެންވީމާ، އެ އުސޫލުން މި ވަގުތު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް
27

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ސަރވިސްގެ ކޮންސްޓިބިއުލަރީ ހަމަ ބޮޑު ބަޖެޓެއް ޕޭކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޖުބޫރުވޭ އެބަ ހާފްވޭ ހައުސްއާއި
އަދި ގްރީންގޭގައި ހަމަ ޕޮލިސް ކޮންސްޓިބިއުލަރީ އަނެއް ހެން ކުއްޔަށް ގެނެސްގެން ބައިތިއްބަން. ޙަޤީޤަތަކީ
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑަކީ ހަމަ ފެށުނީއްސުރެ މިކަމުގެ ތެރޭގައި އެކި ހާލަތްތަކުގައި ހުރިހާ
ދިމާލެއްގައި އުޅެ ވިފައި ހުރި މީހަކަށްވާތީ އަޅުގަނޑު ހަމަ ކެރިގެން މި ދަންނަވަން ކެރެނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން
ކުރެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކަމަކު މި ވަގުތު ސްޓާފުން ވެސް ނެތީ. ތަމްރީނުވެފައި ތިބި ބަޔަކު ވެސް ނެތީ. ހަމަ
އެއާއެކު އަޅުގަނޑުމެންގެ ރީހެބިލިޓޭޝަން މަސައްކަތުގެ ތަޖުރިބާ ހުރި ފަރާތްތައް ވެސް މި ވަގުތު ވަރަށް މަދު.
ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ވެއްޖެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚިދުމަތްތައް ވަރަށް ބޮޑަށް ވެއްޓި ހުއްޓުމަކަށް އައިސް އަދި
ބައިވަރު އެހެން ކަންކަން އަދި ސިޔާސީ ކަންކަމާއި، ސިވިލް ސަރވަންޓުންނާ ދޭތެރޭގައި އެ އުޅުނު
ކޮންފްލިކްޓުތަކާއި މި ކަހަލަ ބައިވަރު ކަންތައްތަކާ ހެދި މަސައްކަތުގެ ޚިދުމަތް ހުއްޓިފައި އޮތް ވަރަށް ބޮޑު
މިންވަރަށް. ހުއްޓިފައި އޮތް މިންވަރު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ފެށުނުއިރުގައި 150 ނުވަތަ 180 އެއްހާ ކުދިންގެ
ޖާގައިގެ ތަނަކަށް 30 ކުދިން ދެވިގެން އަދި ކޮންމެ 3 ދުވަހުން އެއް ދުވަހު، މި ހަމަ 5 އަހަރުގެ ރެކޯޑު ބަލާފައި
އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ، ކޮންމެ 3 ދުވަހުން އެއް ދުވަހު ކުއްޖަކު ޓަރމިނޭޓްކުރެވިގެން ޖަލަށް ފޮނުވަމުންދިޔަ
އަޅުގަނޑުމެން އައިސް ހަވާލުވީއިރު އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް މަސައްކަތުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބައިވަރު ޗެލެންޖަސްތައް ކުރިމަތިވޭ. އެކަންކަމަށް އަރަ އިގަންނަން މަސައްކަތްކުރެވޭ އެބަ
އިނގޭތޯ. ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން އަޅުގަނޑުމެން މަގުމަތީން ކުއްޖަކު ނަގައިގެން ފަރުވާގެ ތެރެއަށް ގެންދި އުމުގައި މައި
އެއް ޗެނަލަކީ ރިމާންޑް. އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނޯވެ މަގުމަތިން ޖަންކީ ބަސްޓްކުރެވޭކަށް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގޮއްސަ
ކުއްޖެއްގެ އަތުގައި ހިފޭއިރު، ގާނޫނީ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބާރު ނުލިބެނީ. އެހެންވީމާ، ޑްރަގު ކޯޓުން
އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަވާލުކުރާ ކުއްޖެއް ނޫނީ އަމިއްލައަށް އެދިގެން އަންނަ ކުއްޖަކު ނޫނީ ނެގޭނެ ގޮތެއް ވެސް ނެތް.
އެހެންވީމާ، ފުލުހުންނާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމަ ވަރަށްވަރަށް އުފަލާ އެއްކޮށް ފާހަގަކޮށްލަން މި ފަހަކަށް އައިސް
އަޅުގަނޑުމެންނާއި ފުލުހުންނާ ވަރަށް ގާތް ގުޅުމެއް، ވަރަށް ގިނަ ބައްދަލުވުންތަކަކަށް ފަހު ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެ
މަސައްކަތްކުރެވުނު. އެހެންނަމަވެސް، މި ވަގުތު އަނެއްކާ އެކަންކަން ވަނީ ހުއްޓިފަ. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑު
ހަމަ ފާހަގަކޮށްކަން ބޭނުންވާ ކަމެއް. ދެން މި ވަގުތު އަޅުގަނޑު ހަމަ މި މާޙައުލުގައި ހަމަ ރެއިޒްކޮށްލަން ބޭނުންވޭ
މި ކަހަލަ ޚިދުމަތެއްގައި ވަރަށް މުހިންމު އެއްކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ވަގުތަކު ނެތް. އެއީ ޑްރޮޕް އިން
ސެންޓަރ. ދުނިޔޭގެ ކޮންމެ ތަނެއްގައި ވެސް މަސްތުވާތަކެތީގެ ބަލިމަޑުކަމުގައި ޖެހިފައި ހުންނަ މީހަކު ކުއްލިއަކަށް
އެހީތެރިކަން ހޯދަން އައިސް ވަންނާނެ ނުވަތަ ރޯލާން ނުވަތަ އާދޭސްކޮށްލާނެ ތަނެއް އޮންނަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
28

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
އެފަދަ އެއްވެސް ތަނެއް ނެތް. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން ގާތްގަނޑަކަށް 7 ،6 ،2005 ހިސާބު، 8
ހިސާބުގައި އަމިއްލަ ޖަމުޢިއްޔާއެއް ކަމަށް ވަންޏާ ޖާނީން ހަމަ ގްރީންގޭގެ ފެސިލިޓީގެ ބައެއްގައި ޑްރޮޕް އިން
ސެންޓަރ ރަންކުރެވުނުއިރުގައި އޭރުގައި މަސައްކަތުގައި އުޅުނު ފަރާތްތަކަށް އެނގިލައްވާނެ މި ޓްރީޓްމަންޓަށް އައި
ހެޔޮ ބަދަލުތަކާއި އެއްޗެހި. އެހެންވީމާ، މިހާރު މިވާގޮތަކީ ކުށުގެ ވެށިން ފުލުހުން ނަގައިގެން ގެންގޮސް
ކަސްޓޯޑިއަލްގެ މުއްދަތެއް ބަހައްޓާފައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ރިމާންޑަށް ގެންނަނީ. އަނެއްކާ ހިތާމައަކީ މި ވަގުތު ވެސް
ރިމާންޑަށް ވައްދާ ކުދިންގެ ތެރެއިން ބައެއް ކުދިންނަކީ ޑްރަގު ކޯޓުގެ އިހުތިސާސް ތެރެއަށް ނުދާ ކުދިން. ކްރިމިނަލް
ކޯޓުގެ އިހުތިސާސް ތެރެއަށް ދާ ކުދިން. އެ މީހުން ރިމާންޑުގައި މި ބައިތިއްބަނީ އިންވެސްޓިގޭޓިވް ޓައިމެއްގައި
ކަމަށްވާތީ އޭތި ކަނޑައެޅުމަށްފަހުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރިމާންޑުގައި ކުއްޖާ ނެނެރެވޭ. ރިމާންޑަކީ ވެސް
ވަރަށް ލިމިޓެޑް، 12 ޖާގައިގެ ތަނެއް. އެކަމަކު އެ ތަނަށް ލާފައި ތިބި މީހުންގެ ތެރެއިން އަޅު ގަނޑުމެންގެ
އިހުތިސާސް އިން ނުވަތަ ޑްރަގު ކޯޓުގެ ތެރެއަށް އަޅުގަނޑުމެން ފަރުވާދޭން ނުޖެހޭ ބަޔަކު ވެސް ފުލުހުން އެތަނަށް
ލުމާއެއްކޮށް އެ ކަނޑައެޅޭ ހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭނަ ނުވެސް ނެރެވޭ. އެހެންވީމާ، މި ކަހަލަ ބައިވަރު
ޗެލެންޖަސްތައް ވެސް އެބަ ހުރި. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން އިނގޭތޯ އުސޫލުތަކަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް
އެބަ ގެނެވޭ. ހަމަ ވަރަށް ވަރަށް ރަނގަޅު އިމްޕްރޫވްމަންޓް އެބަ ގެނެވޭ. ޚާއްސަ ކޮށް ކުދިންނަށް އެޑްރެސްކޮށް، ކުދިން
ތަންތަނުން ހޯދައި، މަގުމަތީގައި، ސޯޝަލް މީޑިއާގައި ބައެއް ކުދިންގެ ފޮޓޯ އެއްޗެހި އަރައިފިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން
ހަމަ އެއަށް އެޓެންޑްވަން. ވެގެން މަގުމަތިން ކުދިން ނަގަން. ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ފާހަގަކުރެވޭނެ ހަމަ މަގުމައްޗަށް
އިމްޕެކްޓް އައިކަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ވަގުތުގެ ހާލަތަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ވަގުތު ތެދަށް ދަންނަވާ ކަމަށް
ވަންޏާ ޑްރަގު ކޯޓުން ޙުކުމްކޮށްފައި ބައިވަރު މީހުން އެބަ ތިބި ރެސިޑެންޝަލް ފަރުވާ ތެރެއަށް ނުވެދެވި ޖާގަ
ނެތުމުގެ ސަބަބުން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް ކޮމިއުނިޓީގައި ވެސް އެބަ ތިބި ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މުވައްޒަފުންގެ
ދަތިކަމާއި މިކަމުގެ ތަމްރީނު ލިބިފައި ތިބި މީހުން މަދުކަމުން ހަމަ އެޑްރެސްނުކުރެވި ތިބި ވަރަށް ބޮޑު ކިއުއެއް.
ދެން ކުރީގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިކަމާ ހަވާލުވީއިރު 700 ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ބެކްލޮގެއް އޮތް.
އެހެންނަމަވެސް، މި ސަރުކާރު ހަވާލުވެފައި މަސައްކަތް އޭރުގެ ސީ.އީ.އޯއާއި އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ އެން.ޑީ.އޭގެ
ޓީމުން ކުރެއްވި މަސައްކަތުން މިއަދު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ބެކްލޮގް އެއްކޮށް ކްލިއަރވެފައި ހުރީ. އެހެންނަމަވެސް،
އަނެއްކާ ވެސް ބެކްލޮގްތަކެއް އަންނަމުން މި ދަނީ އިނގޭތޯ. މިއީ އަޅުގނޑުމެން ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އެއީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއް ކުއްޖަކު، ޚާއްސަ ކޮށް ވޮލެންޓިއަރކޮށް އަންނަ ކުއްޖަކު އޭނަ ވަގުތުން ފަރުވާގެ ބޭނުންވެގެން
އެ އެދުންވެރިކަމާ އެކު އަންނަ ވަގުތު އޭނައަށް ކޭޓަރނުކޮށްދެވިއްޖިއްޔާ އޭގެ 2 ގަޑިއިރު ފަހުން އޭނަގެ ޚިޔާލު
29

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ހުންނާނީ ބަދަލުވެފަ. އެހެންވީމާ، ވަންނަން އަންނަ ކުއްޖަކު ހަމަ ރާސްލާފައި ވެއްދޭނެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމުގެ
މަސައްކަތްތައް ވެސް ކުރެވެމުން އައި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ ރިސޯސްއާއި މިކަމާ ގުޅުންހުރި
އެކްސްޕަރޓީސް ނެތުމުގެ ސަބަބުން ހަމަ އެއަށް އެޑްރެސްނުކުރެވިފަ. އަޅުގަނޑުމެން ތެރެއިން މިތާ މި ތިއްބެވި
ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް ހަމަ އެއްވެސް ޝައްކެ އް ނެތް ގޮތުގައި އެއްބަސްވޭ، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް
ގަބޫލުކުރެވޭ މި ވަސީލަތްތަކާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ބޮޑު ޗޭންޖެއް، ނަތީޖާއެއް ގެނެވޭނެ
ކަމަށް އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިތުރު ސުވާލު ހުރީތީވެ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރިއަށް ގެންދެވުން އެދެން.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ވަރަށް ފާހަގަކުރެވިއްޖެ އަދިވެސް އެއްކަލަ ނެޝަނަލް ޑްރަގު
އެޖެންސީއާއި ޕޮލިހާ ދޭތެރޭގައި ކޮންފްލިކްޓް އޮފް އިންޓްރެސްޓް އެބަހުރިކަން މިސާލަކަށް. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ މީގެ ކުރިއާ ޚިލާފަށް މި ދެ ތަނަކީ ވެސް މިހާރު އެއް ވު ޒާރާއެއްގެ ދަށުން ހިނގާ ތަން.
މީގެ ކުރިން ވެއްޖިއްޔާ މިއީ މިސާލަކަށް ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީގެ ދަށުގައި ހުރި ޒަމާނެއް ވެސް ހިނގައްޖެ.
އޭގެފަހުން ހެލްތު މިނިސްޓްރީގެ ދަށަށް ވެސް ދިޔަ ޒަމާނެއް ހިނގައްޖެ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު އަޅުގަނޑު
ގަބޫލެއްނުކުރަން އެކަން އެގޮތަށް ވާންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެއީ އެއް ވުޒާރާއެއް ، އެއް ވަޒީރެއްގެ ދަށުގައި މި ތަން މި
އިނީ. އެހެންވީމާ، އެކަން ޙައްލުވާނެ ކަމަށް ދެން އަޅުގަނޑު މި ބަލަނީ. ކޮބައިތޯ އޭގެ، މިހާރު އެބަ އޮތްތޯ އޭގެ
އެއްވެސް ދަތިކަމެއް؟ ދެން ދެވަނަ ސުވާލަކީ އަދިވެސް ސާމްޕަލް ނަގަން ވަކި ފެންވަރެއް ނޫނީ ވަކި ބަޔަކު
އެސް.އޯ.ޕީއެއްގައި ނޫނީ އެއްވެސް އުސޫލެއްގަ އި ލިޔެވިފައިވޭތޯ؟ ދެން އަޅުގަނޑުގެ ތިންވަނަ ސުވާލަކީ ހަމަ މި
މައްސަލައަށް ޙައްލުކުރުމަށް ދިވެހި ދައުލަތުން ވަރަށް ބޮޑެތި ޚަރަދުތަކެއް، ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރާތާ
ޒަމާންތަކެއްވެއްޖެ އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ރައްޔިތެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މީގެ އެއްވެސް އިމްޕްރޫވްމަންޓެއް ނޫނީ މި މަދުވާތަނެއް ނޫނީ އަލަށް ކުދިން ނުވަންނަތަނެއް
އިނގޭތޯ، މި ވަބާގައި ޖެހެމުންދާ ނިސްބަތް ދަށްވާތަނެއް ނުފެނޭ. ކޮބައިތޯ ޙަޤީޤީ އަސްލު މީގެ މައްސަލައަކީ؟
30

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ކޮންކަމެއް ރަނގަޅުނުވެގެންތޯ ނޫނީ ކޮންކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހުރެގެންތޯ އަލަށް ކުދިން ވަދެ މިކަމުން
؟
އަޅުގަނޑުމެން މިންޖުނުވެގެން މި އުޅެނީ
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ އެސިސްޓަންޓް ކައުންސިލަރ އަޙްމަދު ފިރާޤު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. އަޅުގަނޑު ފިރާޤު އިނގޭތޯ. މި ވަގުތު ދެން ރިމާންޑުގެ މަސައްކަތާ ވެސް އަޅުގަނޑު
ހަވާލުވެގެން ހުރި. ފުލުހުންގެ ވުޒާރާއާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ ގުޅުމުން ނަތީޖާ ކޮބައިތޯ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކުރާނަން
ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް އައިއްސި އަޅުގަނޑުމެން ހެލްތު މިނިސްޓްރީއާ. ދެން ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަނޑުމެން ހެލްތު
މިނިސްޓްރީގެ ބެލުމުގެދަށުގައި އޭރު ތިބިއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބެމުން އައި ބައެއް ފަސޭހަތައް ހެލްތު
މިނިސްޓްރީން އަޅުގަނޑުމެން ރިމޫވްވީމަ ވެސް އެބަދޭ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މުޅި މައްސަލައަށް ބަލާފައި
ތި ބޭފުޅުން ވެސް ހަމަ ސޮލިއުޝަނަށް ވިސްނަމުންދާ ވާހަކަ ވިދާޅުވީމަ އަސްލު. ސޮލިއުޝަން ފޯކަސްކޮށް
ބުނާކަމަށް ވަންޏާމުން އަޅުގަނޑަށް ދެންނެވޭނީ މި ގާނޫނުގައި 2011 ވަނަ އަހަރު އުފަންވި ގާނޫނެއް. މި ގާނޫނު
މިއަދާ ހަމައަށް އައިއިރު މި ގާނޫނުގެ 30% އަދި ތަންފީޒުވެ ނުނިމޭ. 70% އޮތީ ތަންފީޒުނުވެ. ތި ބޭފުޅުން ވެސް
ބައްލަވަ އިލެއްވީމަ ފެންނާނެ. އެހެންވީމާ، އެކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވިގެން ރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނީ. ގާނޫނުގައި 36 ވަނަ މާއްދާގައި (ހ) އިން ފެށިގެން ގޮސް އަޅުގަނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުން
(ޅ)އާ ހަމައަށް ބަޔާންކޮށްފައި އިން އެއްވެސް ކަމެއް އަދި މިއަދާ ހަމައަކަށް ނުދޭ. ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީން
އުފައްދައި ހިންގަންޖެހޭ މަރުކަޒު ކަމަށް އެ ގާނޫނުގައި 48 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޭނދަ މަރުކަޒުތަކުގެ
ތެރެއިން 3 މަރުކަޒެއް އަދި މިއަދާ ހަމައަށް ވުޖޫދަކަށް ނާދޭ. ދެން ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން. މި
ގާނޫނަކީ ވަރަށް މޮޑަން ގާނޫނެއް. އެއީ އޭޝިއާ ބައްރުގައި ހަމައެކަނި ޑްރަގު ކޯޓު މޮޑަލްއަށް ގާނޫނެއް އޮންނާނީ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެކަނި. އެހެން ތަނެއްގައި ނީންނާނެ. އެހެންވީމާ، މި މޮޑަލަކީ ހުޅަނގާއި ޔޫރަޕުގައި ވަރަށް
ތަރައްޤީވެފައި ހުރި ގާނޫނުތަކުގައި ބޭނުންކުރަމުން އަންނަ މޮޑަލްއެއް. މޮޑަލް އެނގޭ، އަންޑަސްޓޭންޑްވާ ކިތައް
މީހުންތޯ ކޮން މޮޑަލްއަކަށް ކަން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު. އެހެންވީމާ، އެ ތަމްރީނުތައް ނެތުން އެއީ އެއް މައްސަލަ.
ދެން ޑްރަގު ކޯޓު ސިސްޓަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރާއިރު ފުލުހުންނާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ ވަރަށް
ތަކުރާރުކޮށް ހަމަ ވާހަކަދެކެވުނު އަދި މި ސަރުކާރުގައި ވެސް، ކުރީ ސަރުކާރުގައި ވެސް. މި ކަމަށް ކުރިމަތިލާނެ
ވަކި އެސްކޮޓުތަކެއް ނޫނީ ވަކި ބީޕްތަކެއް ފުލުހުންގެ އޮންނަން އެބަޖެހޭ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމާއި
މަސްތުވާތަކެއްޗާ އެކުގައި އަންނަ ނަފުސާނީ މައްސަލަތަކާއި އަދި ނަފުސާނީ މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން މީހުން
31

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
މަސްތުވާތަކެއްޗަށް ހުށަހެޅުމާއި ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި، މި ދެންނެވީ މި މޮޑަލްއަށް މަސައްކަތްކުރާ
ޤައުމުތަކުގައި. އަޅުގަނޑުމެންގެ ފުލުހުން ވެސް ތިބީ އެ ގޮތަކަށް ތަމްރީނުކުރެވިފައެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، މަރުޙަލާ
ފެށޭ ހިސާބަކީ މީހަކު މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރަމުންދާ ކަމަށް ޝައްކުކުރެވިގެން ފުލުހުން ގޮސް އޭނަ ހިފަހައްޓައި
ގެންނަން. އެ މަރުޙަލާގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފޫނުބެދޭވަރު އަނެއްހެން ގެއްލުންތަކެއް އެބަ ކުރެވޭ މި
މަސައްކަތަށް. މާނައަކީ އޭނަ ހިފާ ހައްޔަރުކޮށްގެން ގެންނަންޖެހޭ ތަނަށް ގެނައުމާ ހަމައަށް. ދެންމެ މި ގެންނަނީ
ރިމާންޑް ސެންޓަރަށް. ރިމާންޑް ސެންޓަރުގައި ތަރުތީބުވެފައި މި އިންނަނީ އެ ތަނުގައި އެބަދޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ފުރަތަމަ މަރުޙަލާއަކީ އޭނަގެ މައްސަލަ ތަޙުޤީޤުކޮށް އޭނައަކީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގެ ދަޢުވާއެއް ޑްރަގު ކޯޓަށް
ހުށަހެޅޭވަރު މީހަކުތޯ ބެލުން. އެ މަރުޙަލާ ނިމުމަށް ފަހު ޑްރަގު ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅަން ޕީ.ޖީ މެދުވެރިކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން އެ މަރުޙަލާ މި ފުރިހަމަކުރަނީ. ޕީ.ޖީ މެދުވެރިކޮށް މަރުޙަލާ ފުރިހަމަކޮށް ޑްރަގު ކޯޓަށް ވަނުމަށް ފަހު
ޑްރަގު ކޯޓުން އޭނައަށް ކަނޑައެޅޭނީ ކޮންކަހަލަ ފަރުވާއެއްތޯ ބެލުމަށް ޓަކައި އަނެއްކާ އަނބުރާ ނެޝަނަލް ޑްރަގު
އެޖެންސީގެ މައްޗަށް މި އަންނަނީ އެސެސްމަންޓް ހަދަން. އެ އެސެސްމަންޓް ހަދާފައި އޭނައަށް ފަރުވާދޭން
ކަނޑައަޅާ ނަމަ އޭނައަށް ފަރުވާދޭން ކަނޑައަޅާ މަރުކަޒަކަށް ނޫނީ އެ ފަރުވާއަކަށް އޭނަ ފޮނުވުން އެ މަރުޙަލާގައި
އޮތީ. ފަރުވާ ކަނޑާނޭޅޭ މީހާ ދާންޖެހޭނީ ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް. އޭނައަކީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމާއި ޕެޑަލްކުރުމުގެ
މައްސަލަ ސާބިތުވެފައިވާ މީހެއް. އެ މަރުޙަލާއިން މީހާ އެބަ ދޫވޭ މުޖުތަމަޢު ތެރެއަށް. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި
މައްސަލައެއް ޝެޑިއުލްކުރުމަކީ 5 އަހަރު، 6 އަހަރު، 10 އަހަރު އެބަދޭ. އެއްކަލަ މީހާ މަގުމަތީގައި ބޯން
އިންނާނެ. ހަމަ އަނެއްކާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ބައެއްފަހަރަށް މަޖިލިސް މެންބަރުންނަށް ވެސް ހަމަ މި
ސުވާލު އަންނާނެ. އެހެންވީމާ، ކީއްވެގެންތޯ އޭނަ ދަނީ؟ ދެން ހަމަ މިއަދަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ޚާއްސަކޮށް ފާހަގަކޮށްލާ
ޕޮއިންޓެއް. މި ވަގުތު ފުލުހުންނާ އެންމެ ކައިރިން މަސައްކަތްކުރާ ނެޝަނަލް ޑުރަގް އެޖެންސީގެ މުވައްޒަފަކަށް ވާނީ
އަޅުގަނޑު. އެހެންވީމާ، ބައެއްފަހަރަށް އަތޮޅުތެރެއިން ކޮންމެވެސް ހަމަ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތަކުން ގުޅައިގެން މީހާ
ހައްޔަރުކޮށް ބަންދުކުރަން ދާއިރުގައި އެމް.ޕީ.އެސްގައި ޖާގަ ނެތިގެން ޖަލުގައި ޙު ކުމަށް ތަންފީޒު، ޙުކުމް
ތަންފީޒުކުރަންޖެހޭ މީހުންގެ ގާތްގަނޑަކަށް މުޅި އަތޮޅުތެރެއާއި މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެބައުޅޭ ތިން ސަތޭކައެއްހާ
މީހުން އެ މީހުންނަށް ނުވެއްދި ޖަލަށް. އެހެންވުމުގެ ސަބަބުން އެ ބޭފުޅުންގެ ވެސް ހަމަ ޖާގައިގެ ދަތިކަމުގައި
މީހުން ބަންދުކުރަމުން. މި ދެންނެވީ އަޅުގަނޑު ސޮލިއުޝަނަށް ވާހަކަދައްކާތީ. އެހެންވީމާ، ހުރިހާ ދިމާ، ލޯ
އެންފޯސްމަންޓުގެ ހުރިހާ ދިމާލެއްގައި އެބަ ހުއްޓޭ މިހެން އެޑްރެސްކުރަންޏާ، މިއީ ސިންގަލް އެން.ޑީ.އޭގެ ހަތަރު
ފާރުގެ ތެރެއިން ކޮށްދެވޭ , އައި.ޑީ ކާޑު ޔުނިޓަށް ދިޔައީމަ އެތާ ހަތަރު ފާރު ތެރެއިން އައި.ޑީ ކާޑެއް
32

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ޕްރިންޓުކޮށްލާފައި ދޭހެނެއް ނޫނޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ އިޖުތިމާއީ ބޮޑު މައްސަލައަކަށް ހުށަހެޅިފައި
ތިބި ބައެއްގެ އިޖުތިމާއީ ކަމެއްގައި. އެހެންވީމާ، އެކަން ޙަ އްލުކުރުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބައިވަރު މީހުންތަކެއް ގުޅިގެން.
ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާ ނީ ގާނޫނަށް. ގާނޫނުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ މަރުކަޒުތަކަކީ ވަކިވަކި
މަރުކަޒުތަކެއްގައި ކޮންމެ ޚިދުމަތެއް ދެވޭ ގޮތަށް އިންނަންޖެހޭ ގޮތަށް ގާނޫނު ފުރަތަމަ 2011 ގައި އައީ. އެ
ގާނޫނަށް އިޞްލާޙު ގެނުއްވީ ދެން އައި ވެރިކަމުގައި. އިޞްލާޙު ގެނެސްފައި ކޮންމެ ފުރާޅެއް، އެއް ފުރާޅެއްގެ
ދަށުގައި ކިތަންމެ ބާވަތެއްގެ ފަރުވާ ކުރިއަށް ގެންދެވިދާނެ ކަމަށް ގާނޫނު މާނަކޮށްދިނީމަ މިހާރު މި ހައްދަވާ ގޮތަކީ
ރިމާންޑާއި ޑީޓޮކްސްއާއި ކޮމި އުނިޓީ ފަރުވާއާ ކޮންމެ ނަމެއް ކިޔާފައި ވެސް ދެންމެ މިކޮޅުން ފާހަގަކުރިހެން
ތިއޭޓަރަކީ ވެސް ހަމަ އެއް ތަނެއް، ބޭސްއަޅާ ތަނަކީ ވެސް އެއް ތަނެއް، ބަލިމީހާ ބަލާ ތަނަކީ ވެސް އެއް ތަނެއް،
އެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ވަގުތު ހަމަ މި ވަގުތު އަޅުގަނޑަށް މި ތަނަށް
އާދެވުނީތީވެ އަޅުގަނޑު ހަމަ ތި ބޭފުޅުންގެ ހަމަ ރިކުއެސްޓުކުރަން ގާނޫނު ކުރީގައި އިން އެމެންޑްމަންޓްސް
ގެންނަން އެއީ މި މޮޑަލްއަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރާ ކަމަށް ވަންޏާ. އެ އީ ގިންތިތަކާއި ފަންތިތައް
ކަނޑައެޅިގެން ދެވޭ ފަރުވާއެއް އަޅުގަނޑުމެން ދެނީ. އެހެންވީމާ، ކުރީގައި ގާނޫނު އިން ގޮތަށް އެ މާއްދާ ހަމަ
އަލުން އަނބުރާ ކޮންމެ ގިންތިއެއްގެ ކޮންމެ ބާވަތެއްގެ ފަރުވާއެއް ދެވޭނީ ވަކިވަކި ފުރާޅެއްގެ ދަށުން ނޫނީ އެ
މަރުކަޒު ވަކިވާންޖެހޭ ކަމަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަށް ގާނޫނަށް
ބަދަލުތަކެއް ގެނައި ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް ވަކި މުޢާހަދާއެއްގައި ސޮއިކުރެވިގެން. ސިންގަލް ކޮންވެންޝަނުގައި
ސޮއިކުރެވުމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލާޒިމުކުރީ ފަރުވާދޭ މަރުކަޒުތައް އުފެއްދުމާއި މަސްތުވާތަކެއްޗަށް އަދަބެއް
ކަނޑައެޅުނު ކަމުގައި ވިޔަސް ފަރުވާދިނުމަށް. އެހެންވީމާ، އޭގައި ވެސް އެބަ ފާހަގަކުރޭ ކަންތައްތަކެއް. ޚާއް ސަކޮށް
އޭގަ އި އިން ޓްރެފިކްކުރުމާއި ރިމާންޑުގެ ކަންތައްތަކަށް އިނގޭތޯ، ފަރުވާގެ ކަންތައްތަކުގެ އިތުރުން. އޭރުން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ މަސައްކަތާ ޑައިރެކްޓު ގުޅުންހުރި ކަންތައްތައް އެއީ. އެހެންވީމާ، މަސްތުވާތަކެތި އުފައްދާ
ތަންތަނާއި އެ ބޭނުންކުރާ، އެއް ތަނުން އަނެއް ތަނަށް ގެންދިއުމަށް ބޭނުންކުރާ ވެހިކަލާ މި ކަހަލަ ކަންކަމުގައި އެ
އެއްޗެހި ދައުލަތަށް، އެ އުފައްދާ ގެތަކާ އެއްޗެހި ދައުލަތަށް ނެގޭ ގޮތަށް ގާނޫނު ހަދާށޭ، އެ ކޮންވެންޝަނުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނު ފަރުމާކުރާއިރުގައި އެގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، އެ ކަހަލަ ކަންކަން ވެސް؛
މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ އެއް ކާޓަލް ލޮލަށް ނުގެއްލޭ ހިސާބުން އަނެއް ކާޓަލް އެބަ ފެނޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް.
އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތް ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކުރަން ހަމަ ގާނޫނު ހަދާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
ކަމަށްވާތީވެ، އެ ތަންފީޒު؛ އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނެއް ހަދާފައި ވުޒާރާއަކަށް ހަވާލުކުރީމަ އެ ތަންފީޒުކުރެވޭ މިންވަރު.
33

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ގާނޫނުގައި ނެޝަނަލް ޑުރަގް އެޖެންސީ ހިންގުމަށް ލާޒިމުކޮށްފައި މި އިންނަނީ ނެޝަނަލް
ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ބޯޑުގެ ލަފަޔާ އެއްކޮށް. އޭތި އެބަ މާނަކުރައްވާ އެ ބޭފުޅުން އެ ބޭފުޅުންނަކީ؛ އެ ބޭފުޅުން
ނަންގަވަން އެ އޮތީ ގާނޫނުގައި ވަކި ގޮތެ އް ވިދާޅުވެފަ. އެއީ އެޑިޔު ކޭޝަން މިނިސްޓްރީން ބޭފުޅަކާއި
އެމިގްރޭޝަނާއި ޑިފެންސް މިނިސްޓްރީންނާ. މި ބޭބޭފުޅުން ވަޑައިގެން އެބަ ވިދާޅުވޭ ކްލަޔަންޓަށް ތެރަޕީ ދޭންވާ ގޮތް
ތެރަޕިސްޓު ކައިރީގައި. ޑޮކްޓަރު ކައިރީގައި ޑޮކްޓަރަށް ބޭސްދޭން. ކޮންވެންޝަނުގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތުން
ވެއްޖެއްޔާމުން އެ މަރުޙަލާއެއްގައި އެ އޮންނަ ބޯޑަކީ، އެ ކޮންވެންޝަނުން ބަޔާންކުރޭ އެ ބޯޑެއް އޮންނަން ޖެހޭ
ކަމަށް. އަދި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސީދާ ބެއްލެވުމުގެ ދަށުން އެން.ޑީ.ސީ.ސީ މި އޮންނަ ގޮތަށް ބަޔަކު
ކަނޑައަޅުއްވާފައި ތިބެން ޖެހޭ ކަމަށް ކޮންވެންޝަނުގައި އެބަ ބުނޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ގާނޫނަށް އެ
ބައި ލާފައި މި އޮތީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، މި ބޯޑުން ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަމަކީ ސިޔާސަތުތައް.
ސިޔާސަތުތައް ދެއްވަނީ ސީ. އީ.އޯއަށް. ދެއްވީމަ ސީ. އީ.އޯ ހިންގަވަނީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިވާ ގޮތަކީ
އެހިސާބަށް ފައިބާ އެ ކަންކަން ކުރަން ކޮންމެ ސަރުކާރެއްގައި ވެސް މި އަންނަ ބޭފުޅުން މި ދިމާކުރައްވަނީ.
އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ވަގުތު ގާނޫނަށް ދެވިދާނެ ފަރުވާއެކޭ. މި ތަނުގައި ދެކެވުނު ވާހަކައިން
އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ގަބޫލުކުރެވޭ، ތި އެންމެ ބޭފުޅުންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭނެކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށްކަން ފަރުވާ ދޭންވެފައި
މި ތިބީ. އަޅުގަނޑުމެން ބަޔަކު ގެނެސްގެން ފަރުވާދިނުމެއް ނޫންކަން މިހާރު އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެ ފަރުވާގެ ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ގާނޫނަށް އިޞްލާޙު ގެނެވިދާނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބޯޑުގެ ރޯލްސް އެންޑް
ރެސްޕޮންސިބިލިޓީސް ޑިފައިންކޮށްފަ. އެ ބޭފުޅުންގެ ޒިންމާއަކީ މަސްއޫލިއްޔަތު.. އަޅުގަނޑުމެން އެޑި ޔުކޭޝަނުގެ
ބޯޑުގެ މެންބަރަކު ހުންނަން ބޭނުންފުޅުވަނީ އެ ބޭފުޅުންނާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން ސިޔާސަތެއް ކަނޑައަޅަން
ޕްރިވެންޝަނާ ބެހޭ ގޮތުން. ޑިފެންސް މިނިސްޓްރީގެ ބޭފުޅަކު ހުންނަން މި ޖެހެނީ؛ ކޮންވެންޝަނުގައި އޭތި
މާނަކުރާ ގޮތް އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ޑިފެންސް މިނިސްޓްރީން އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ
ބޯޓުތަކުން ރާއްޖެއިން އެތެރެއަށް މަސްތުވާތަކެތި ކަނޑުގެ ޒަރިއްޔާއިން ވައްދާކަމާއި، އިމިގްރޭޝަނުން އަޅުގަނޑުމެން
ބޭފުޅަކު މި އިންނަނީ އެއަރޕޯޓުން ވައްދާތީވެ އެ ކަންކަން ޙައްލުކުރާނެ، އެ ކަންކަމަށް ސިޔާސަތެއް ކަނޑައަޅުއްވައި
އަދި އެ ކަންކަން ފުޅާކުރުން. ބައެއްފަހަރަށް އެބަ ހުރި އިމިގްރޭޝަން، އެ ބޭފުޅުން ކަސްޓަމްގެ ބޭފުޅުންނާއި
އިމިގްރޭޝަންގެ ބޭފުޅުންނާ ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރައްވާއިރުގައި މަސްތުވާއެއްޗެއް ފެނުނީމަ އެއީ
މަސްތުވާއެއްޗެއްކަން ނޭނގޭ. ހަމަ ދޫކޮށްލަނީ ސީދާ އަތަށް ދީފަ. އެހެންވީމާ، މި ކަހަލަ ކަންކަމަށް ސިޔާސަތު
ކަނޑައެޅުމާއި މި ކަހަލަ ކަންކަން ކުރުމަށް އެން.ޑީ.އޭގެ ބޯޑު މި ދެންނެވި ގޮތަށް އެން.ޑީ.އޭގަ އި ތެރަޕީ ދިނުމާއި މި
34

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ކަހަލަ ކަންތައްތަކަށް. ދެން އިނީ ފައިސާގެ ވާހަކަ. ފައިސާގެ ވާހަކަ ބަޖެޓަށް ބަލައިފިއްޔާމު ދުނިޔޭގައި މިކަން ކުރާ
ގޮތަށް އިނގޭތޯ، އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ނަސީބު ރަނގަޅުކަމުން ދުނިޔޭގެ ހަމަ ރަނގަޅު ޤައުމުތަކަށް ދެވި، މި
މަސައްކަތް ފެނިފައި ހުރީ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ބޮޑަށް މުޖުތަމަޢުގެ ބައިވެރިވުމާ އެއްކޮށް މިކަން ކުރާ ގޮތަށް. ދެންމެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު މި ތަނުގައި ފާހަގަކުރެއްވި އެ ބޭފުޅުންގެ ރަށުގައި، އެ މޮޑެލްގައި އެއީ ހަމަ ރަނގަޅު
މޮޑެލްއެއް އިނގޭތޯ. އެކަމަކު އެކަން ކުރަން ވެސް އެބަ އޮތޭ އަޅުގަނޑުމެން ލިޔެވިފަ. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ
އައި.ޖީ.އެމް ހޮސްޕިޓަލަށް އަޅުގަނޑުމެން ދިޔައީމަ ޑޮކްޓަރު ލިޔުއްވާފައި މި ދެނީ އިންޖެކްޝަނެއް ޖަހަންޖެހެއޭ.
ފިރާޤުއޭ، ފިރާޤު އަތުގައި ބޭސްކޮޅެއް އަޅަންޖެހެއޭ. އަނެއްކާ އަޅުގަނނޑު ހަމަ އެ ސިޓީ ހިފަގެން ގޮސް އިތުރު
މެމޯކޮޅެއް ހައްދައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ވަދެވެނީ. ހެލްތު ސެންޓަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ކްލަޔަންޓަކު ކުޑަކަމުދާ
ތަކެތި ނަގަން ފޮނުވީ. އަޅުގަނޑު ޕަރސަނަލީ ޑްރާފްޓްކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ އޭރު ހުންނެވި ސީ.އީ.އޯ
މެދުވެރިކޮށް އޭރުގެ ހެލްތު މިނިސްޓްރީއަށް އެކަން މެންޑޭޓުކޮށްދެއްވުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކްލަޔަންޓަކު އެތަނަށް ދިޔަ.
ނެތް. އެ ތަނަށް އަންނަ ބޭފުޅަކުގެ ޚުލްޤު ރަނގަޅުކަމުން އެ ބޭފުޅަކު އެކަން ކުރައްވާ ގޮތަށް. އެކަމެއް އެހެނެއް
ނުއެއް ކުރެވޭނެ ނޫންތޯއޭ އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކައަކީ. އެހެންވީމާ ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ގަވާއިދު ހަދަންޖެހޭ ހިސާބޭ، އެ
ގަވާއިދު ހެދޭނެ ގޮތެއް ލާޒިމުކުރަން. ދެން ހަމަ އެއާއެއްކޮށް މި މަރުކަޒުތައް ވަކިނުވުމުގެ ސަބަބުން ހިނގާ
ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި އަދި މަރުކަޒުތައް ހިންގުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމިއްލަ ލައިސަންސްއެއް މި އިންނަނީ
އިނގޭތޯ. ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވެސް މިކަން ކުރަންޏާމު އަމިއްލަ މީހަކު ކުރިޔަސް، ސަރުކާރުން ކުރިޔަސް
އެ ޒޯނެއްގެ އެޕްރޫވަލް އަޅުގަނޑުމެން ހޯދަންޖެހޭ. މިއަދު ހިންމަފުށީގެ ހާލަތަކީ ކޮބައިތޯ؟ މުޅި ހިންމަފުއްޓަކީ
ކާޓެލްއެއް ކަހަލަ ތަނެއް. އެއީ އެންމެ ޑިމާންޑު ބޮޑުވަނީ އެހެންވެގެން. އަޅުގަނޑު ދެންމެ މިތަނުގައި އެ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުންނެވިނަމައޭ ހިތަށްއެރި. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެތަނަށް މަރުކަޒެއް އަޅުގަނޑުމެން
ގާއިމުކުރާއިރުގައި އެތަނުގެ ފުލުހުން ތަމްރީނުވެފައި ތިބި ވަރަކާއި ފުލުހުންގެ ހަރަކާތްތައް ހުންނާނެވަރަކާއި އެތަން
ބެލެހެއްޓޭނެ ގޮތަކާއި މިއިން އެއްވެސް ކަމެއް ނެތި މިހާރު އެންމެން މާލެއަށް އެބަ ސަޕްލައި ގެންނަކަމަށް ވޭ
ހިންމަފުށިން ބޮޑެތި އަދަދުތަކުން ގެންގޮސް. އެހެންވީމާ، ރާއްޖޭގެ ރަށެއްގައި، ރަނގަޅު ރަށެއްގައި މިކަން ކުރާ
ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެ ޒޯންގެ އެހެނިހެން ކަންކަމަށް ބަލައި އެ ޒޯނެ އް ވެސް އެކަމަށް ތައްޔާރުވެފައި
އޮތް މިންވަރު ވެސް ބަލަންޖެހޭ. މިއީކީ އާދައިގެ ކަމެއް ނޫން. މިއީކީ މީހަކު އަނެއްހެން ގެއެއްގެ ބަދީގޭގައި ކޭކު
އަޅައިގެން ވިއްކަނީކީ ނޫން. ވޯލްޑު ނަންބަރ ވަން ޓްރޭޑު ، ދުނިޔޭގަ އި އެންމެ ފައިސާ، އެންމެ ގިނަ ފައިސާ ހޯދާ
ގޮތް. މިއީކީ އާދައިގެ މީހަކު މިތަނަށް، އަޅުގަނޑުމެން މަޖީދީމަގަށް ނުކުތީމަ އެ ފެންނަ ކުއްޖަކު ޖީބަށް ނޫނީ
35

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
މުށުތެރެއަށް ލައިގެން އެ އިންނަ އެތިކޮޅެއްގެ ވާހަކައެއް ނޫން. މިއީ ދުނިޔޭގައި އެންމެ ގިނަ ފައިސާ ހޯދާ މީހުން.
މީގެ އަސްލު ވެރިން އެ ތިބީ ދުނިޔޭގެ ކެސިނޯތަކުގައި. އެހެންވީމާ، މިކަން ހުއްޓުވުމަށް މަސައްކަތްކުރާއިރު
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ؛ ދެން ހަމަ ޚާއްސަކޮށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން އެއްވެސް ބާރެއް މި މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު
ހަދާ ކޮމިޓީގައި އިނިއްޔާމު ލާޒިމުކުރަން، ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ އެއްވެސް ގަވާއިދަކަށް ބަދަލެއް ގެންނަ
ކަމަށް ވަންޏާމު އެކަން މިތަނަށް އެނގިގެން ކުރާ ގޮތަށް. އެއީ ހަމަ ގަވާއިދެއް ވެސް ބަދަލުކޮށްލަނީ ހަމަ އިރުއަރައި
އިރު އޮއްސޭހާއިރަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ވެސް ނޯވޭ، އާ! މިކަން އަޅުގަނޑުމެން ޓެކްނިކަލީ ކިތަންމެ އެއާ
ދެކޮޅު ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް އެކަމަށް އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވޭކަށް ނޯވޭ. މިއަދު ހެނދުނު ހަމަ ގަވާއިދެއް
ބަދަލުކޮށްލާފައި މާދަން އެއަށް ޢަމަލުކުރަންވީ. އެސް.އޯ.ޕީއަކަށް ވެސް ބަދަލެއް ގެންނަންވީ މިދެންނެވިހެން.
އެހެންވީމާ، މިއީ އެއަށްވުރެ ތަންކޮޅެއް ސީރިއަސް މައްސަލައެކޭ އަޅުގަނޑުމެން. ދެން ހަމަ އަޅުގަނޑު ހަމަ މި
ފައިސާގެ ކަންތައްތަކުގައި އަދިވެސް ހަމަ ވީހާ ވެސް ވަރަކަށް އެސް.އޯ.އީ ސްތައް ވެސް މީގައި ޒިންމާދާރުކުރުވޭނެ
ކަހަލަ ގޮތަކަށް، މިދެންނެވީ އެ ބޭފުޅުން ވެސް ޕީ.އެސް.އާރުގެ ދަށުން ބަޖެޓުކޮށް، ޚަރަދުކުރާއިރު މިކަމަކީ މި
ދައުލަތުން މިހާ އިސްކަމެއް ދީގެން ކުރާ ކަމެއް ނޫނީ ޤައުމަށް މިހާ ބޮޑު ގެއްލުމެއް ކުރަމުންދާ ކަމަކަށްވާތީވެ އެ
އެސް.އޯ.އީސްތަކުގެ މެންޑޭޓުތަކުގެ ތެރޭގައި ވެސް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ހިމެނުން. ދެން ޖަމުޢިއްޔާ ޖަމާޢަތްތަކަށް
ފަންޑުކުރުމާއި މި ކަންތައްތަކުގައި އެން.ޑީ.އޭގެ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ގިނަފަހަރަށް އިންނާނެ އަޅުގަނޑަށް
އެ ދެވޭ ލެވެލްގައި އެކަމަށް އެޑްވޮކޭޓުކޮށްދީފަ. އެކަމަކު ދުނިޔޭގެ ގިނަ ޤައުމުތަކުގައި މިހާރު ވެސް މި
މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރު ތި ބޭފުޅުން ވެސް ބައްލަވައިލެއްވީމަ ފެންނާނެ. ހަމަ މި އޭޝިއާ ވެސް އަދި އޭޝިއާއިން
ބޭރު ޤައުމުތަކުގައި ވެސް ޖަމުޢިއްޔާ، ޖަމާޢަތްތަކުން ވެސް ވަރަށް ބޮޑެތި މަސައްކަތްތައް ކުރޭ މި މަސައްކަތަށް.
އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާގޮތަކީ އެ މީހުންނަށް ހަމަ އެއްވެސް ކަހަލަ ރިސޯސްއެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
ނުއެއްދެވޭ. އެހެންވީމާ، އެކަން ނުއެއް ހިނގާ. އެހެންވީމާ، ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ޢަބްދުاله ފަސީހު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު މި ދެކެވެމުންދާ ވާހަކަ ވަރަށް ބޮޑު ވާހަކައެއް ކަންނޭނގެ ބަޖެޓު. ވަރަށް ބޮޑު ބަޖެޓެއް އެ ވިދާޅުވާހެން
އަސްލު ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެ ޖެންސީއަށް. އެކަމަކު ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއަށް ދޭ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ވަރަށް
ބޮޑު ބައެއް، ގާތްގަނޑަކަށް 30% ކަންނޭނގެ ޚަރަދުކުރެވެނީ ކޭޓަރިންގއަށް. ކޭޓަރިން ގއަށް، ބަންދުގައި ތިބޭ
މީހުންނަށް ކާންދިނުމުގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމަށް. އެ ކަންތައްތައް އެއަށްވުރެން ސަސްޓެއިނަބަލް ގޮތަކަށް
36

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ކުރެވޭނެ އިންތިޒާމުތަކެއް ހަމަޖެއްސުމަކީ ބަޖެޓު އެންމެ ފުރިހަމަގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ވެސް ގަބޫލުކުރަން. އެކަމަކު ދެން ނަތީޖާ ނުނެރެވޭ ވާހަކައިގެ ވާހަކަދައްކާއިރު، މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ
މީހުންނަށް ފަރުވާދިނުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން އޮފީހެއް ހުޅުވައިގެން ތިބެ އެ މީހުން ކައިރީ ތި މީހުން ބޭނުންކުރާށޭ،
ބޭނުންކޮށްފައި ބަލިވީމަ އަންނާށޭ، އެހެން ބުނެގެން ދެވޭކަހަލަ ފަރުވާއަކަށްވުރެ ބޮޑަށް ނަތީޖާ ނެރެވެނީ ހުރިހާ
ލެވަލެއްގެ ސަރވިސަސްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރެގެން. ކުރީގައި ވެސް ވާހަކަދެއްކިއިރު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލެއްވި
ގޮތަށް، ޑްރޮޕް އިން ސެންޓަރއަކީ އެ މީހުންނާ ގުޅިގެން އެހެންނޫނީ އެ މީހުން، ފެމިލިއަރ ސަރވިސްއެއް. މިހާރު
އިންނަ ގޮތުން ޖެހެނީ ސަރުކާރުގެ އޮފީހެއްގައި އިންނަ ކައުންޓަރަކަށް އެ މީހުން އައިސް ޚިދުމަތް ހޯދަން.
މަގުމަތީގައި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރަން ތިބޭ މީހުންނެއް ނާންނެތާ ދެއްތޯ އެހެންނެއް. އެ މީހުންނަކަށް އެހާ ގުޅޭ
އެއްޗެއްނޫންތާ. އެހެންވީމާ، އެ މީހުންނާ ގުޅޭ ލެވަލެއްގެ ސަރވިސްއަކުން އެ މީހުން ފެށޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް
ކުރެވިއްޖެއްޔާމުން؛ ބައެއް ކުދިންނަކީ ލިޔަންކިޔަން ވެސް ނޭނގޭ އެހެންނޫނީ އެކަމުން އުނދަގޫ މީހުން. އެހެންވީމާ،
ފޯމެއް ފުރަންޖެހިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ފޯމުފުރަން އުނދަގޫވެފައި އެބަ ތިބޭ. އެހެންވީމާ، އެ ސަރވިސްތަކާ އެއްކޮށް
ޑްރޮޕް އިން ސެންޓަރއަކާއި އަދި އޭގެ އިތުރުން ބަންދުކޮށްގެން ގެންގުޅުމުގެ ބަދަލުގައި އައުޓްޕޭޝަންޓުކޮށް މި
ސަރވިސް ދެވޭނެ ކޮންމެވެސް ކަހަލަ އިންތިޒާމުތަކެއް، ލޭޔަރސްތަކެއް ހުރުމަކީ ވެސް ރަނގަޅު، މި ކަންކަން
ފަސޭހަވެގެންދާނެ ކަމެއް. ބަޖެޓު ވެސް ކުޑަވެގެންދާނެ ކަމެއް. ދެން މި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހުންނަށް މި ދޭ
ފަރުވާ އެހެންނޫނީ މިކަން ހުއްޓުވުމުގައި އެންމެ އާންމުކޮށް ދިމާވާ އެއް ކަމަކީ ހަމަ މި މީހުން ރިލެޕްސްވުން.
އެހެންނޫނީ އަލުން އަނބުރާ ގެންދިއުން. އެހެންވީމާ، އެ ދިއުން އެއީ އެ މީހުންނަށް ދެވޭ އަދަބެއްގެ ގޮތުގައި
ކަނޑައެޅުމުގެ ބަދަލުގައި އެ މީހުންނަށް އެއީ އެހީތެރިކަމެއް ބޭނުންވާ ހާލަތެއް ކަމަށް ގަބޫލުކުރެވިގެން އެ
އެހީތެރިކަން ފަސޭހައިން ދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް ހަމަޖަހުމަކީ ވެސް މީތި ނަތީޖާ ނެރެވެން ފަސޭހަވާނެ ކަމެއް. މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ކަންތައްތައް ހަމަޖެހިފައި އިން ގޮތަކީ، ފަރުވާގައި ހުރި މީހަކު މާލޭގައި ފަރުވާ ފުރިހަމަކުރަމުން
ދަނިކޮށް ރިލެޕްސްވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މި ބުނަންޖެހެނީ އޭނަ ކައިރީގައި ޑިޓޮކްޓިސިފިކޭޝަނަށް ހިންމަފުއްޓަށް
ދާށޭ. އޭނަ ވެދާނެ އޭނަ ޢާއިލާގެ ކަންތައް ބަލަހައްޓަމުންގެންދާ މީހަކަށް، އެހެންނޫނީ ވަޒީފާއެއްގައި ހުރި މީހަކަށް،
އެހެންނޫނީ އަމިއްލަ ވިޔަފާރިއެއް ކުރަމުންދާ މީހަކަށް. އެހެންވީމާ، އޭނަ އެ ކަންތައް ހުއްޓައިލާފައި ހިންމަފުއްޓަށް
ޑިޓޮކްސިފިކޭޝަނަށް ދާންޖެހުނީމަ އެހެންނޫނީ ދާން އެ ވެއިޓްލިސްޓުކޮށްގެން ހުރުން އެއީ އެންމެ އެދެވޭ ގޮތެއްނޫން
މި ފަރުވާދިނުމުގައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ގިނައިން ހަމަ އެދޭ ކަމެއް މި ފަސޭހައިން ޑިޓޮކްސްކުރެވޭނެ
ގޮތެއް. އެއީ ފިރާޤު ފާހަގަކޮށްލެއްވި ގޮތަށް، ޑިޓޮކްސްކުރުމުގައި ހަމަ މިއީ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތެއް. އެހެންވީމާ، ޞިއްޙީ
37

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދޭ ތަންތަނުގެ ތެރެއިން މި ކަންތައް ފަސޭހައިން ކުރެވޭ ގޮތެއް ހަމަޖެހިއްޖެ ކަމުގައި ވަންޏާމުން
މިއީ އެ ކަމަށް އެންމެ ފަސޭހަ ގޮތް. އެއީ ދުނިޔޭގެ ވަރަށް ގިނަ ޤައުމުތަކުގައި ހަމަ ޕަބްލިކް ސަރވިސް މޮޑެލްއެއް
ގެންގުޅެނީ މީގައި ފަރުވާދިނުމުގައި. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ކަންތައްތައް ހުރިގޮތުން ބައެއްފަހަރަށް ބައެއް
ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ އެއްވެސް މީހަކަށް އެއްވެސް ޚިދުމަތެއް ނުދޭނެއޭ ޞިއްޙީ
ޚިދުމަތްދޭ، މި ދެންނެވި ޚާއް ސަ ޚިދުމަތެއް ނުދެވޭނެއޭ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ އެއްވެސް ތަނެއްގެ ތެރެއިން. ދެން
ކޮންޓިނިއުމް އޮފް ކެއަރ އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔަކީ. އޭގެ މާނައަކީ ފަރުވާދެމުން، ފަރުވާގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި
އޭނައަށް ބޭނުންވާ ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް، ހުރިހާ ހިސާބެއްގައި ކަނެކްޓުވެފައި ހުރުން. އޭގެ މާނައަކީ ވަކިން ވަކިވަކި
ޚިދުމަތެއްނޫނޭ މި ދެނީކީއެއް. އެއް ޚިދުމަތެއްގެ ތެރެއިން ހަމަ ތަންކޮޅެއް ހައި އެހެންނޫނީ ލޯ ލެވަލްގެ ޚިދުމަތްތަކޭ
އޭނައަށް ފޯރުކޮށްދެމުންނޭ ދާންޖެހޭނީ. ދެން މިހާރަކަށް އައިއްސަ، ދެން ނަތީޖާނެރުމުގައި އުނދަގޫވާ އަނެއް ކަމަކީ
ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރި ގޮތަށް މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހުންނާއި ބޭނުންކުރާ ބާވަތްތަކާއި އުމުރުފުރައަށް ވަރަށް
ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް އެބައާދޭ. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައްތަކަށް ބަލައިގެން އެ ފަރުވާއަށް ވެސް ބަދަލުތަކެއް އެބަ
އަންނަންޖެހޭ. މިހާރު އެންމެ ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެއް ކަމަކީ ނަފުސާނީ ބަލިތައް ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު މަސްތުވާތަކެތި
ބޭނުންކުރާ މީހުންގެ ތެރޭގައި. އެ މީހުންނަށް ޚިދުމަތްދެވޭނެ ރަނގަޅު ސެޓަޕެއް ނެތް ކަމުގައި ވަންޏާމުން
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މިހާރު މިހިރަ ސެޓަޕް ތެރޭގައި އެ މީހުން ގެންގުޅޭ ކަމުގައި ވަންޏާމުން އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު
ފަރުވާއަކަށް ނުވޭ. އެހެންނޫނީ ނަތީޖާ ނެރުމުގައި އުނދަގޫތަކެއް ދިމާވާނެ. އަނެއް ކަމަކީ 130 ކުލަޔަންޓުން
އެހެންނޫނީ ކްރިމިނަލްސް، އެހެންނޫނީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގައި އުޅެފައި ތިބި މީހުން، އެހާ ބޮޑު
ޕޮޕިއުލޭޝަނެއް އެއް ތަނެއްގައި މެނޭޖުކުރުމަކީ އެހާ ފަސޭހަކަމެއް ނޫން. އެހާ ޕްރެކްޓިކަލް ގޮތެއް ވެސް ނޫން
އެއީކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ފަރުވާދިނުމުގައި މި މީހުން ގެންގުޅެނީ އެކި ލެވަލްތަކުގައި. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ
ލެވަލެއް ވަކިން ވަކިކުރެވޭނެ ކަހަލަ އިންތިޒާމެއް ހަމަޖެހިފައި ހުރުމަކީ އެ މީހުންނަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން
ދިނުމުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފަސޭހަވެގެންދާނެ ކަމެއް. އަނެއްކާ ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި
މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންނަށް ވެސް ފަސޭހަވޭނެ. ނަތީޖާ ނެރުމުގައި ވެސް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި އެ
ފަސޭހަތައް ފެނިގެންދާނެ. އަނެއް ކަމަކީ ރިފަރަލް މެކޭނިޒަމް. ނެޝަނަލް ރިފަރަލް މެކޭނިޒަމެއް ނެތް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި. އޭގެ މާނައަކީ މިސާލަކަށް މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގެ ފަރުވާ، ބޭނުންކުރާ މީހުންގެ
ފަރުވާގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އެހެން އިތުރު ކަމެއް ބޭނުން ވެއްޖެއްޔާމު މިވެނި ތަނަކުން މި ޚިދުމަތް ލިބޭނެއޭ.
އެހެން ކިޔާފައި ފޮނުވަ އިލެވޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް. ނެޝަނަލް މެންޓަލް ހެލްތު ޑިޕާޓްމަންޓުން ނެޝަނަލް
38

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ރިފަރަލް މެކޭނިޒަމެއްގެ މަސައްކަތްކުރެވިފައި އަދި އިމްޕްލިމެންޓް ނުކުރެވި އެބަ ހުރި ކޮންމެވެސް މައްސަލަތަކެއް
އުޅެގެން. އޭތި ވުޖޫދުވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާމު އެއީ ވަރަށް ފަސޭހަވެގެންދާނެ ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ޚިދުމަތަށް
ވެސް. ދެން މި ސަރވިސް ދިނުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ އެހެންނޫނީ އެހެން ސަރވިސަސްތަކުގައި ވެސް ރިފަރަލް
މެކޭނިޒަމްގެ ތެރެއިން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދޭއިރު އެ މީހުންނަކީ މިކަމާ ގުޅޭ މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި ނެތް ބައެއް ކަމުގައި
ވަންޏާމު އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް މި ޚިދުމަތެއް ނުދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، މިކަމާ ބެހޭގޮތުން އާންމު މަޢުލޫމާތު
އިތުރުކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރުމަކީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަތިޖާ އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމެއް. މި ދެންނެވި ގޮތަށް މި
މަސައްކަތްތައް ކުރެވިއްޖެ ކަމު ގައި ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަތީޖާ އިތުރުކުރެވިގެންދާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޗެއަރ. އަޅުގަނޑު ވެސް މީގެ ތެރޭގައި އުޅޭތާ ލައްކަ ދުވަސްވެއްޖެ އިނގޭތޯ. ފުރަތަމަ އެން.ޑީ.އޭ
އަޅުގަނޑު މަޖިލިސް މެންބަރަކަށް ވީފަހުން އައިއިރު ގައި އެއް ވާހަކަ އެއީ އެން.ޑީ.އޭ އޭރު އޮތީ ފަރުވާ ދޭންވެފައޭ.
ވަރަށް ދިގު ވާހަކަ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް ދެއްކެވީ. ދެން އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ކުރުކޮށް، އަޅުގަނޑަކީ ހަމައެކަނި މި
ކޮމިޓީއަށް ނިސްބަތްވާ އެހެން ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ ހަމައެކަނި މެންބަރު. އެކަމަކު އަޅުގަނޑަކީ ހަމަ
މަސްތުވާތަކެއްޗާ ވަރަށް ގާތުގައި އުޅޭ މީހެއް އަބަދު ވެސް. ބޭނުންކުރާ މީހެކޭ ނޫން. ތި ވިދާޅުވި 87 އިން ފެށިގެން
އަޅުގަނޑުމެން އޭރުގައި ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރުން ފެށިގެން މަސައްކަތްކުރަން. މައި ކައުންސިލު އިދާރާގައި ވެސް
މަސައްކަތްކުރަމުން މިހެން އައިސް މި ހިސާބަށް އައިސް މިއަދު އަޅުގަނޑު މި އިނީ ގާނޫނު ހަދަން. އަޅުގަނޑުމެން
ހެދި ގާނޫނެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ އޭރު. މި ދެއްކި ހުރިހާ ވާހަކައަކީ، ދެން އަޅުގަނޑު ކުޑަ ތަޢާރަފެއް މި ދިނީ.
މި ހުރިހާ ވާހަކައަކީ އަޅުގަނޑުމެން އަޑުއަހާ ވާހަކަ. އެފް.ސީ.ޕީ.ޑީ ހާޒިރު ވިޔަ ސް މި ވާހަކަދައްކާނެ.
އެޗް.އާރް.ސީ.އެމް އިން ވެސް ހަމަ މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ހެދިފައި ހުރި ގާނޫނުތައް ބޮޑޭ
އަޅުގަނޑުމެންނަށްވުރެ. މިހެން ދިމާވާ ޙަޤީޤީ ސަބަބަކީ ގާނޫނުއަސާސީ ބޮޑީ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށްވުރެ. ދިވެހިރާއްޖޭއަށް އެކަށީގެންނުވާވަރު ގާނޫނުއަސާސީއެއް ހަދައިގެން އޭގެ ދަށުން އުފެއްދި
ގާނޫނުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަން ނުވެގެން އުޅޭ އެއް ސަބަބަކީ. އެހެންނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑު ގޯހީ. ނުވަތަ
39

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ޤާނޫނުއަސާސީ ގޯހީ. ކޮންމެވެސް އެއް ކަމެއް އެބަވޭ މީގައި. މީގައި ވާންޖެހޭ އެއް ކަމަކީ، އަޅުގަނޑު ދެން ކުރުކޮށް
ބުނަނީ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑު އަބަދު ވެސް ވިސްނަމުން އައީ މި ތަން ޕްރައިވަޓައިޒްނުކޮށް ދެން މި ކަމެއް
ނުކުރެވޭނެ. އަޅުގަނޑު މި ދައްކަނީ މަލްޓި ބިލިއަން ޑޮލަރުގެ އިންވެސްޓުމަންޓެއްގެ ވާހަކަ. ވަރަށް ގިނަ ދިވެހި
ރައްޔިތުން ބުނާ އާންމު ބަހެއް އޮންނާނެ މިހާރު ފަޓާސް އެތެރެއެއް ނުކުރެވެއޭ. ހަމަ މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރަނީއޭ.
ވަރަށް ގިނަ މީހުން ބުނާ އެއްޗެއް އެއީ. ފަޓާސް ވެސް ގްރާމަކަށް 1000 ރުފިޔާ ދެންޏާ އެތެރެކުރާނެ. މީގަ އި އަގެއް
ނެތީމަ އެތެރެނުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުކުރެވޭ އެއްވެސް ސަރުކާރަކަށް. އަޅުގަނޑު ވެސް
ސަރުކާރެއް ތަމްސީލު ވެސް ކޮށްފިން. ސަރުކާރަކަށް ނުކުރެވޭ މިއަށް ދޭންވާ ސަމާލުކަމެއް ނުދެވޭ. މިސާލުތައް ދެން
އަޅުގަނޑު ދެން ދެއްކީމާ ވާނީ ވަރަށް ސިޔާސީ ކަމަކަށް. އެމް.އޭ.ސީ.އެލްގައި ތިބޭނެ ސާޅީސް ހާސް މުސާރަ ލިބޭ
ފަސްދޮޅަސް، ފަންސާސް މެނޭޖަރުން. މިތާ ތިބޭނީ ބާރަ،ތޭރަ ،ފަނަރަ ހާސް ރުފިޔާ ލިބޭ ދެތިން ކައުންސިލަރުން. މިއީ
ޤައުމެއްގެ އަސްލު ހާލަތު އަޅުގަނޑު މި ކިޔަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ވެސް އުންމީދެއް އައި ހޯޕް
އައިލެންޑެއްގެ ވާހަކަ . ކިހާ ހިސާބެއްގައިތޯ؟ އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގޭ މިހާރަކު. ދެން އަޅުގަނޑު އެ ސުވާލު އަދި
ކޮންމެވެސް ދުވަހަކުން ވަޒީރާ ކުރާނަން. އަޅުގަނޑު ކުރާ ޢިބާރާތް ތަފާތުވާނެ. އެއީ ޕާޓީގެ ގޮތުން. މިކަން
ރަނގަޅުވާނެ ކުރު ގޮތަކީ ހަމައެކަނި ރާޑޯ؛ ސޮރީ! ރާޝިދު. އަޅުގަނޑުގެ އެންމެ އާންމު ބަހުން އެ ދިޔައީ. ރާޑޯގެ
ފަހަތަށް ފިރާޤު މައްޗަށް އެރި ދުވަހަކުން އަޅުގަނޑު މި ބުނާ އެއްޗެއް އެނގޭ ދެއްތޯ. މީގައި ސަރުކާރުގެ ނުފޫޒު
އެއްކިބާވެފައި ޓެކްނިކަލް ފަންނީ މީހުންނަށް މިތަން ދީގެން ނޫނީ ނުހިނގާ ކަހަލަ މުއައްސަސާއެއް މިއީ. އެހެން
ވުޒާރާތަކާ ވަރަށް ތަފާތު. މިސާލަކަށް ހެލްތު. މީގައި ދެން އެންމެ ބޮޑަށް ދެން ދެއްކޭނެ އެއް ވާހަކައަކީ ފަރުވާ. އެ
ތި ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް ވިދާޅުވަނީ ފަރުވާ ، ފަރުވާ ، ފަރުވާ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭރުގައި ވެސް
ގަބޫލުކުރެވުނީ ދެތަނެއް އޮންނާނެ ރާއްޖޭގައި މިގޮތަށްވާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކޮމިޓީ ވަގުތު ހަމަވެފައިވާތީ އަޅުގަނޑު ވަގުތު އިތުރުކޮށްލުމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް. ވޯޓަށް އެހޭނެތޯ؟
އެހެންވީމާ، ކޮމިޓީއަށް އިތުރު ބައިގަޑިއިރު އިތުރުކުރަން އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ވޯޓަށް ހަމަ އަހާލަން.
(ވޯޓުދެއްވުން) އިއްތިފާގުން ކޮމިޓީގެ ވަގުތު އިތުރުކުރުމަށް ފާސްވެއްޖެ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު
ކުރިއަށްގެންދަވާ.
40

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތެންކިއު މުގަ އްރިރު. ޗެއަރ. އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަމުންދިޔަ ވާހަކަ. މިހާރު މީގަ އި ފަރުވާއަކަށް ބަދަލުވި ހިސާބު.
ރާއްޖޭގައި އޮވޭ ދެތަނެއް. އެއް ތަނަކީ ގުރައިދޫގައި ހުންނަ ބަލިމީހުން ބަލާ ސެންޓަރު. އަނެއް ތަނަކީ އެން.ޑީ.އޭ.
މިއީ ވަރަށް ހަވާލުވާން މީހުން ބޭނުންނުވާ ތަނެއް ސަރުކާރުން. އެއް ވުޒާރާއިން އަނެއް ވުޒާރާ. އަނެއްހެން
ބޭނުންނުވެ ދެން ރިކޯޑިންގ ވެސް ދާ ލައިވެ އްވީމަ މި ބުނީ، ބޭނުންނުވެ އުޅެނިކޮށް ދަރިއަކު ލިބުނީމަ ވާގޮތް
އެން.ޑީ.އޭއަށް ވެފައި އެ އޮތީ. މި އެއްވެސް ސަރުކާރުން ބޭނުންވާ އެއްޗެއް ނޫން ހަދާކަށް. މިއީ ޙަޤީޤަތް.
އުޅެނިކޮށް ދެން ލިބުނު ދަރިއެއް ޤާނޫނުއަސާސީ އޮތް ގޮތުން ގާނޫނު ހެދިފަ. ދެން ބަލަންޖެހޭނެތާ. އެ މީހަކަށް
ބެލުނު ގޮތަކަށް ބަލަނީ. އެއީ އަސްލު މިއަށް ވެގެން މި އުޅޭ ގޮތަކީ. ހަމަ އެގޮތަށް މި ސެންޓަރު ވެސް.
އަޅުގަނޑުމެން އޭރުގައި ހެލްތަށް ލީ މި ބުނާ ފަރުވާ. ޑަބްލިޔު.އެޗް.އޯ ވެސް ގަބޫލުކުރަނީ ފަރުވާއެއް ކަމަށް.
އެހެންވީމާ، ފަރުވާ ފަޅިއަށް ދިޔައީ. މި ސަރުކާރުގެ ވެސް ސިޔާސަތަކީ އެއް މުއައްސަސާއެއް ދަށުގައި ހިމެނޭ ވަރަށް
ގިނަ ކަންތައްތައް މީގަ އި އަބަދު ވެސް ދިމާވާ މައްސަލައެއް މިއީ ޕަވަރ ސްޓަރަގަލް. އެ މައްސަލަ ޙައްލުވާނޭ އެ އް
ފުރާޅަށް ދަށަށް ގެންދިޔައިމަ. އެއް ފުރާޅަށް ދަށަށް ގެންދިޔައީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ ޕޮލިހުންގެ ވާހަކަ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕޮލިސް އުފެދުނީ ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައެއް ނުލާނަން. އަޅުގަނޑު މި ދައްކަނީ ޕޮލިހުންގެ
ވާހަކަ. ޕޮލިހުންގެ ވަޒީރަކީ އެމް.އެން.ޑީ.އެފް ބޭފުޅެއް. ކޮމިޝަނަރަކީ އެމް.އެން.ޑީ.އެފް މިލިޓަރީ ބޭފުޅުންނޭ، މަދަނީ
ބޭފުޅުންނެއް ނޫން އެއީކީ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން އޭތި އައި ގޮތް ޕޮލިސް. އެހެން އައި އެއްޗެއް ޕޮލިހަކީ
ވެސް. އެހެންވީމާ، މިކަން ރަނގަޅު ކުރަންޏާ އެންމެ އެއްޗެއް މަދުވާނީ އިޚުލާސްތެރި ހެޔޮ ނިޔަތެއް. އެ ނުލައެއް
ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސިޔާސީ މަގާމު އިތުރުކުރެވިދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ފެށީއްސުރެ، މި ޔޫތު ސެންޓަރުގައި
އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރިއިރުގައި ކައުންސިލަރުންސުރެން އެންމެ މުސާރަ ކުޑަވެގެން މިދިޔަ ދެން އަނެއްކާ ހަމަ
މިދިޔަ ސަރުކާރު ވާހަކަދައްކަންޖެހޭނީ. އެއީ މި ކައުންސިލަރސްއާ މި މީހުންގެ މުސާރައަށް ކުރިއަށް އެ
އެޖެސްޓުމަންޓެއް ގެނައީ އޭރުގައި. ދެން މިހާރު އަނެއްކާ ގެނެއްސަ މި އޮތީ. އެންމެ ބޮޑު އުނދަގުލެއްވީ
ކައުންސިލަރސް ހޯދަން. އެ މީހުންގެ ރިސްކު އެހާ ބޮޑު. ކޭސް ވޯކަރސް. ކޭސް ވޯކަރެއްގެ ހުރޭ ސަތޭކަ، ސަތޭކަ
ތިރީސް ކޭސް ކައުންސިލަރ އެއްގެ. ކައުންސިލަރަކީ އެ މީހުންގެ ހުރިހާ ކްލަޔަންޓެއްގެ ހުރިހާ ކަމެއް ބޮލަށް
ނަގައިގެން އިންނަ މީހާ. ސަތޭކަ؛ މި އުޅެނީ އަޅުގަނޑަށް އެންމެ ދަރިޔަކާއި އަންބަކާ ގޮވައިގެން އަޅުގަނޑުގެ
އަމިއްލަ ކަންކަން ނުވެގެން އުޅޭއިރު މިއީ ޙަޤީޤަތަކީ. 130 މީހުންގެ އެ ހުރިހާ ޖަޒުބާތެއް ބޮލަށް ލާފައި އަދި
އޭނައަށް ރަނގަޅު މަގު ވެސް އެބަ ދައްކަންޖެހޭ. އެކަމެއް ނުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، މީގައި ހިނގާށޭ އަޅުގަނޑުމެން
41

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ޙައްލަކަށް ދަނީ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑު އެ އެއް ކަމަކީ، ދެން ހޯޕް އައިލެންޑް އަޅުގަނޑު އެ ކޮންސެޕްޓް އަދި
މުޅިއަކުން ނުއެއް ބެލޭ. އެކަމަކު އެ އޮތް އެއްޗެއް. ދެން އަޅުގަނޑު އުންމީދު މި ކުރަނީ އާ އެއްޗެއް އައި އްސިއްޔާ
ރަނގަޅުވާނެ ކަމަށް. އޭގެ އެއް ކަމަކަށް ވާނެ، އެއް ސެގްމަންޓަކަށް ވާނެއޭ ފަރުވާދޭ ހުރިހާ އެއްޗެއް އެއް
ސެންޓަރެއްގައި ހުރިހާ އެއްޗެއް ކޮމްޕްލީޓްވާ އެއް ސެންޓަރެއް އެޓް ލީސްޓް. މިހާރު ކުޅުދުއްފުށި ހޮސްޕިޓަލުން
ނުލިބޭ ހުރިހާ ފަރުވާއެއް އައި.ޖީ.އެމް.އެޗުން ލިބޭ. އެވަރު ވެސް އޯކޭ އަޅުގަނޑަށް. ވައިކަރަދޫއިން ނުލިބޭ އެއްޗެއް
ކުޅުދުއްފުށިން ލިބިފައި އެގޮތަށް. އެއް ސެންޓަރު ރާއްޖޭގައި ނެތޭ މި ޓޯޓަލް ކަވަރކުރެވޭ އެއް ސެންޓަރު ވެސް.
އެހެންވީމާ، އެ އެއް ތަން އެ ސެންޓަރުގައި އެ ހޯޕް އައި ލެންޑުގައި ހުންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަން.
އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގޭ އަދި އެ ކަމެއް. އޭގެ ތަނެއް ނެތިއެއް މި ކަމެއް ނުވާނެ. ދެން ތި ވިދާޅުވިހެން ރިމާންޑުގައި
ތިބޭ މީހުންނާއި އަދި އޭގެ ތެރެއަށް ކުޑަކުއްޖަކު ވަދެއްޖެއްޔާ މާ އުނދަގޫވާނެ މަސްތުވާތަކެތި މިހާރު އޮންނަ ގޮތުން.
އަޅުގަނޑުމެން ދުށިން ހަމަ ޖަލުގައި މި ތިބޭ މީހުން، މަރާ މީހުންނާއި އެންމެންނާ މިހެން ގާނޫނު އައި ދުވަސްވަރު،
ގާނޫނާއި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ގާނޫނު އައިއިރުގައި ވާ ގޮތަކީ ކުޑަކުދިން ނުލެވޭ ޖަލަކަށް، ބަންދެއް
ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، މީހުން މަރާ މީހުންނާއި ޑްރަގްސް ލޯޑާ މި އެންމެން ތިބެނީ ހަމަ ޖަލުގައި ތި ފަޅީގައި
ތިގޮތަށް. ކުޑަކުދިން ގާނޫނު ބުނަނީ ވަކިން ޖަލެއްގައޭ ބަހައްޓަންޖެހޭނީ. ކުޑަކުއްޖާ އިންނަނީ މި ފަޅީގައި ވަކިން
ޖަލެއްގައި ދެ މީހުން ފޭސް ޓު ފޭސް. ހަމަ ރާއްޖޭގައި އެއީ ގާނޫނު އައިއިރު. އެއީ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން ފެށިގެން
އައިއްސަ ހުރި ގޮތް. މިއަދާ ހަމައަށް އައިއިރު ވެސް މި ބަދަލެއް ނުވޭ. ދެން މި ބަދަލުވާނެތޯ؟ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރު
ވިދާޅުވާނެ ، ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރުން ވިދާޅުވާނެ އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުން ކުރާނަމޭ. ދެން އަންނަ ސަރުކާރެއްގައި
ވެސް ހުންނާނެ ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރެއް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ސަރުކާރަކަށް ދެން މި ކަމެއް ނުވާނެއޭ.
ޕްރައިވަޓައިޒްކުރަންވީ އެއްގޮތަކީ. ސަރުކާރަކަށް، އެއްވެސް ސަރުކާރަކަށް އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ. އެ ނުވިއޭ
އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ މި ހިސާބަށް އައިއިރުގައި ނަތީޖާ، ރައްޔިތުމީހާ ބަލާނީ ނަތީޖާއަށް. ކިތަ އް މީހުންތޯ
ރަނގަޅުވެގެން ނުކުތީ ، ތިތާ ބައިވަރު މީހުން ތިބޭއިރު ކީއްހޭ ކުރަނީ، ބަޖެޓް ވެސް ދޭމޭ ، އެއް ކަމެއް ވެސް ނުވޭ.
އެކަމަކު މި ކުރަނީ ކޮންކަމެއްހެއްޔޭ. މިއީ ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރަކީ އެއްދުވަހު ފަރުވާދީފައި ނެރޭ ތަނަކަށްނުވާތީ
މި ޕްރޮސެސް އަޑުހާކަށް ރައްޔިތުން ބޭނުމެއް ނުވާނެ. އޭނައަށް ވަނީ ކިހިނެއްކަމާއި އެ އެއް އިނގޭނީ އެ
ބެލެނިވެރިޔާއަށް. އެހެންވީމާ، އެހެން އޮންނަ ކަމެއްގައި އެއް ކަމަކީ ޕްރައިވަޓައިޒްކުރުން. އަނެއްކަމަކީ އެއްގޮތަކީ
މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ހެދިން އޭގެ މުއައްސަސާތަކެއް. ގާނޫނީ ވަކީލުން އައި ތިންކް. ގާނޫނީ މިހާރު ހުރިހާ
ވަކީލުން ތިބޭނީ ވަކިން ސަރުކާރުގެ އެއްވެސް ބަޔަކާ ނު ގު ޅޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑަށް ހަނދާންވަނީ. އެ ކަހަލަ ދެތިން
42

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން އުފައްދައިފިން ގާނޫނުގެ ތެރެއިން. އެހެންވީމާ، އެ ރީހެބް ނުވަތަ އެން.ޑީ.އޭ ވެސް
ހަވާލުކުރަންވީއޭ އެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް، އެ މޮޑެލަށް ގޮސްގެން ނޫނިއްޔާ؛ މިހާރު މިވާގޮތަކީ، މާފުކުރައްވާތި! ދެން
ސިޔާސީ ބޭފުޅުން، އަޅުގަނޑަ ކީ ސިޔާސީ މީހެއް އިނގޭ ހަމަ މިހެން ބުންޏަސް. މިވާގޮތަކީ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސީ
ނުފޫޒު، ސަރުކާރުތަކުގެ ސިޔާސީ ނުފޫޒަކީ މިއަށް ވަރަށް އުނދަގޫ ކަމެއް. އެއް ކަމަކީ ނުފޫޒު. އަނެއް ކަމަކީ
ސިޔާސީ، މިހާރު ސިޔާސީގޮތުން އެއް ކަމަކީ ނުފޫޒު ފޯރުވުން. އަނެއް ކަމަކީ ނުފޯރުވުން، އަޅައިނުލުން. ސަރުކާރަށް
ވަރިހަމަތާ ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް. އެހެންވީމާ، އެ ބާރު އޮންނަހާ ހިނދަކު، އެ ޖާގަދޭހާ ހިނދަކު އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ މި ކަމެއް ރަނގަޅެއް ނުވާނޭ. މި މުޅިން ތަފާތު ތަނެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ. މިސާލަކަށް
އައި.ޖީ.އެމް.އެޗް ހިންގުމާ ހަވާލުކުރަން ހިނގާބަލަ މިނިސްޓްރީއެއް ދަށުގައި ހުންނާނީ ހެލްތު މިނިސްޓްރީ ދަށުގައި.
އެކަމަކު އައި.ޖީ.އެމް.އެޗް އެ ފަރުވާ މެޑިކަލް ބައި ޑިޕާޓްމަ ންޓް ހިންގަން ސިޔާސީ މީހަކު ލީމަ ކިހިނެއްވާނީ؟ ހަމަ
އެގޮތް މީގައި ވެސް ވަނީ. އެން.ޑީ. އޭ ހިންގުމަށް ވަރަށް ގިނަ ވެރިންނާ އަޅުގަނޑާ ވެސް ބައްދަލުވެއްޖެ. ދެން
ވަރަށް ފަހުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބޭފުޅަކު ވެސް ހުންނެވީ ތި ތާނގައި ވަރަށް ގާތް. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު ވެސް ދެކެވުނު އެއް ވާހަކައަކީ؛ މި ކުރުކޮށްލަނީ އަޅު ގަނޑު. ޗެ އަރ ދެއްވީ ބައިގަޑިއިރު.
އެހެންވީމާ، ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަ އަޑުއަހާފައި ހުރީމަ އެހާ ދިގުކޮށް އެ ދިޔައީ. އަޅުގަނޑަކަށް ހަމަ އެއްގޮތަކަށް ވެސް
ނުފެނޭ މި މޮޑެލްގައި މިކަން ވާނެ ކަމަކަށް އެއްވެސް ބަޔަކަށް. އެހެންވީމާ، މީގައި އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތެއް، ކުރު
ގޮތެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް އެއްކަމަކީ ޕްރައިވަޓައިޒްކުރުން. އަނެއްގޮތަކީ ސަރުކާރުގެ މިހާރު އެ ހޯޕް އައިލެންޑުގައި
މީގެ ތަނެއް އިންތޯ، ނެތްތޯ ބެލުން. އެއީ ދެން މި ބޭފުޅުން ކުރާނެ ކަމެއް ކަންނޭނގެ. އަޅުގަނޑު ގެ ތީގައި
ސުވާލެއް ނެތް. ޖަޒުބާތު ހުސް އެ ދިޔައީ. އެހެންނަމަވެސް، ނަސޭހަތެއް ވެސް އޮތް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާނީ.
މިގޮތަކަށް މިކަމެއް ނުވާނެ. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ އަރ ގިއުމަންޓަކީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު ނުނިމި ހުރި ސުވާލުކޮށްލުމަށް އަޅުގަނޑު
ފުރުޞަތުއަރުވަން، އެހެން އެއްވެސް މެންބަރަކު ފުރުޞަތަކަށް އެދިލައްވާފައިނުވާތީވެ އެހެންވެގެން.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
43

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ގިނަ ސުވާލުކުރެވިއްޖެ މިއަދު. މިސާލަކަށް، ބަ އެއް ރަށްރަށް އިނގޭތޯ، މިހާރު ވެސް
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރި ބައެއް ރަށްރަށަކީ އޭގެ ޒާތުގައި ޑްރަގު ކޭސްތައް ތަންކޮޅެއް މަދު އަނެއްބައި ރަށްރަށާ
ކޮމްޕެއަރކުރާއިރު. މިފަދަ ރަށްރަށުގައި މިސާލަކަށް، އެ ރަށްރަށް އެ އޮތް ހާލަތުން ގޯސްވިޔަނުދިނުމަށް ކުރެވިދާނެ
ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރިތޯ؟ ތި ބޭފުޅުންނަކީ މިކަމުގެ ތަޖުރިބާ ވަރަށް ބޮޑަށް ލިބިވަޑައިގެންފައި ތިބި ބޭފުޅުން. އެއީ
ފުރަތަމަ ސުވާލު. ދެން އަޅުގަނޑުގެ ދެވަނަ ސުވާލަކީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި، ހަމަ އެއްފަހަރު ސުވާލުކުރެވިއްޖެ.
އަލަށް ޑްރަގު ބޭނުންކުރާ ކުދި ން އިތުރުވާން ދިމާވާ އެންމެ މައިގަނޑު އެއް ސަބަބަކީ ކޮބަ އިތޯ؟ ހަމަ އެ ދެ ސުވާލު
އަޅުގަނޑު ބޭނުންވޭ ހަމަ. ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ ހަމަ މި ރަށްރަށް ހިމާޔަތްކޮށްފައި ބޭއްވޭނެ އިތުރު މެކޭނިޒަމެއް އެބަ
އޮތްތޯ ނޫނީ ތި ބޭފުޅުންގެ ތަޖުރިބާގައި ކޮންކަމެއްތޯ ކުރެވޭނީ؟ ދެން ހަމަ އަލަށް ވަންނަ ކުދިން އިތުރުވިޔަނުދީ
ހިފަހައްޓަން ކޮންކަމެއްތޯ ކުރެވޭނީ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަގުތަށް ކުޑަކޮށް ސަމާލުވެލައްވައިގެން ވީހާ ވެސް ކުރުކޮށް އެކަމަކު ވެސް ހަމަ ޖަވާބުދެއްވުމަށް ހަމަ ފުރުޞަތު
ހުޅުވައިލަން.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ޑެޕިއުޓީ މިނިސްޓަރ މުޙައްމަދު ރާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ރާޝިދު. މުހިންމު ދެ ސުވާލެއް. އަޅުގަނޑުގެ ނަޒަރިއްޔާތު ކުޑަކޮށް ތަފާތުވެދާނެ ބައެއް
ޓެކްނިކަލް ބޭފުޅުންނާ އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް، ވަރަށް ޑައިރެކްޓް ދެ ސުވާލު. އެއީ އަލަށް މަސްތު ވާތަކެތީ ގެ
ތެރެއަށް ކުދިން ވަނުމުން ދުރުކުރެވޭނީ ކިހިނެއް ހަދައިގެންތޯއާއި އަދި ޚާއްސަ ކޮށް ރަށްރަށުގައި އިތުރަށް އެ ކަންކަން
ބޮޑުވެގެންދާދިއުން. މީގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް އަނގަ އަށް ބާރުލާފައި އެއްޗެއް ދަންނަވައިލަން ބޭނުން އިނގޭތޯ.
އަޅުގަނޑު 2004 ވަނަ އަހަރު މިކަމުގެ ތެރެއިން ނުކުމެގެން ، ހަމަ ޢަމަލީގޮތުން ޑްރަގު ތެރޭގައި އުޅެ ނުކުމެ ގެން
ކޮމިއުނިޓީގައި ފަރުވާއަށް ވަންނަ ކުދިންނަށް އެހީތެރިވުމުގެ މަސައްކަތަށް ނުކުތީ އިނގޭތޯ. މިއަދާ ހިސާބަށް ހަމަ
އަޅުގަނޑު ހަމަ ޚުދު އަޅުގަނޑު ނުކުތް މަސައްކަތެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. ދުނިޔޭގެ ބެސްޓް ޕްރެކްޓިސްއާއި އެންމެ
ރަނގަޅު އެވިޑެންސް ހުރި ކަންތައްތައް ގެނެސް ރާއްޖޭގައި އިމްޕްލިމެންޓްކުރުމަށް އޭރުއްސުރެ މަސައްކަތްކުރަނީ.
އަޅުގަނޑަށް އަދިވެސް ފެންނަނީ ބެސްޓް ޕްރެކްޓިސް ހޯދަހޯދާ ތިބޭތަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޖެނެރޭޝަންތައް
ހަލާކުވާއިރު އިނގޭތޯ. ފުރަތަމަ ކަންތައް. އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖެ ނޫނީ މި ވަގުތަކު ދުނިޔޭގަ އެއް
44

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގިގެނެއް ނެތް އެއްވެސް ޤައުމެއް ސްކޫލު ތެރޭގައި މަސްތުވާތަކެތިން ޕްރިވެންޓުކުރުމަށް
ބޭނުންވާ މެސެޖު ނުދެވޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޕޭރަންޓިންގގެ ވާހަކައެއް ވެސް މިއާ ގުޅިގެން ދައްކައިލާނެ
ފުރުޞަތެއް ނެތް ސްކޫލު ތެރެއަކު އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ހެދިބޮޑުވެގެން އެ މީހުންގެ ފުރާވަރާއި އަދި ސްކޫލުގެ
އުމުރުފުރާ ނިމުނީމަކާ ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ގޮހެއް އެ މީހުންގެ ބޮލަކަށް، އެ މީހުންގެ ވިސްނުން މުޅިން
ބަދަލުވާނެ ކަންކަމެއް ނުލެ ވޭނެ. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ޚާއްސަ އެއް ކަންތައް. އެޑިކްޝަން ތެރެއަށް
ކުދިން ދަނީ ހުސްވަގުތުތަކެއް ގިނަވީމަ. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެޑިކްޝަނުގައި މި ތިބެނީ. ބައިވަރު
ހުސްވަގުތުތަކުގައި އަތަށް ސްމާޓްފޯނު ލައިގެން ނުވަތަ ކޮން މެވެސް އެޑިކް ޝަނެއްގައި. އަޅުގަނޑުމެން އެޑިކްޝަނުން
ބަޔަކު އަރައިގަތުމަށް، އަޅުގަނޑަކީ ރާއްޖޭގައި އެން.ޑީ.އޭގެ ހުއްދަނުދީ އަޅުގަނޑު ހުއްޓުވަން މަސައްކަތްކޮށްކޮށް
އޮއްވާ ކާށިދޫގައި އަޅުގަނޑުމެން ޖަމުޢިއްޔާގެ ފަރާތުން ރީހެބް ޕުރޮގުރާމެއް ހިންގި މީހެއް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ،
އޭރުގެ ނަތީޖާއަށް ބެލިއިރުގައި ވެސް މިއަދު ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާމު ރިކަވަރީގައި ތިބި ކުދިންގެ ނިސްބަތް 35
އަށްވުރެ މަތި އަޅުގަނޑު 1 މަސްދުވަހަށް ހިންގި އެތީގައި. އެހެންވީމާ، މީގައި އެބައާދޭ ކީ ކަންތައްތަކެއް. ދެން
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިވެހިންނަށް ޓަކައި ދިވެހި މަންމަޔަކު، ބައްޕަޔަކު ދަރިން އެންމެ ރަނގަޅަށް ބަ އްޓަންކުރާނެ ގޮތް
ކިޔައިދޭން ޔޫރަޕުން މީހަކަށް އާދެވޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނ ޑެއް ގަބޫލެއްނުކުރަން އިނގޭތޯ. ދެން ވަރަށް އުފާވޭ މި
ފަހަރު. އެއީ އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ހުރިހާ ސަރުކާރެއް، ދެން ވަރަށް އެހެން ކަހަލަ ވާހަކައެއް މި ދަންނަވަނީ. ސިޔާސީ
ގަމީހެއް ލާފައި ހުއްޓަސް އަޅުގަނޑަކީ ޓެކްނިކަލް މީހެއް އިނގޭތޯ. އަދިވެސް ހަމަ ޓެކްނިކަލީ މި ދާއިރާއިން
ކިޔަ ވަމުންދާ މީހެއް އަމިއްލަ ގޮތުން. އަދި ސެޓްފިކެޓު ވެސް މަދެއްނުވާނެ ފޭސްބުކަށް ނޭރިޔަކަސް. މި ދެންނެވި
ގޮތަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާވޭ މިއަދު މި ޒިންމާއާ އަޅުގަނޑު ޙަޤީޤަތުގައި ސިޔާސީ މީހަކަށްނުވެހުރެ ވެސް
ހަވާލުވީ އުންމީދު ވަރަށް ބޮޑުވީމަ. މި ވަގުތު ރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެބަ އޮތް ހަމަ ކަނޑައެޅި ގެން އިސްލާމީ
ތަރުބަވީ ދިރިއުޅުމަކަށް ބިނާވާ ފަރުވާގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކޮށްދޭނެ ވާހަކަ ވިދާޅުވެފަ. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ޚާއްސަކޮށް
މިކަން އެންމެ، ރައީސްގެ އެންމެ އިސް ވަޢުދުފުޅުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ދެކަމާ ސީދާ ޑައިރެކްޓްލީ ފޯލްވާ ދެކަން އެއީ
މަސްތުވާތަކެތީގެ ބަލިމަޑުކަން ހުއްޓުވުމާއި އަދި ގޭންގާ މިއީ ހަމަ ސީދާ ރިލޭޓެޑް ކަންކަން. އަޅުގަނޑު % 100
ގަބޫލުކުރަން މި ހުއްޓައިލެވޭނެ ކަމެއްކަން. އަޅުގަނޑު % 100 ގަބޫލުކުރަން މިފަދަ މުޖުތަމަޢަކުން މިއީ ހަމަ އެއްކޮށް
އެރިޑިކޭޓުކުރެވޭނެ މައްސަލައެއްކަން. އެހެންނަމަވެސް، ކީއްވެގެންތޯ މިކަން ނުވެގެންދަނީ ދެން މީގެ ވާހަކަތައް
ވަރަށް ދިގު އިނގޭތޯ. ނުދައްކަންވީ ވާހަކަތައް ވެސް މީގައި އެބަ ހުރި. އަޅުގަނޑު އެއްގޮތަކަށް ވެސް
ގަބޫލެއްނުކުރަން އެއްވެސް ބަޔަކު، އެއްވެސް ސަރުކާރެއް އައިސް މި ހަލާކުކޮށްލަން އުޅޭނެ ކަމަށް. ކޮންމެ ބަޔަކަށް
45

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ވެސް ލިބިފައި ހުރި ޢިލްމާއި ދަސްވެފައި ހުރި މަޢުލޫމާތުގެ އަލީގައި މިކަން ކުރަނީ. އެކަމަކު ދެރަ ކަމަކީ މިއޭ
ރަނގަޅޭ، މިއީ ހަމަ ރަނގަޅު އެއްޗެކޭ، މި ނޫން އެއްވެސް އެއްޗެއް ރަނގަޅެއް ނޫނޭ ބުނާތީ. މި ވެސް ރަނގަޅޭ.
މި ނޫނަސް ރަނގަޅު ގޮތްތައް އެބަ ހުއްޓޭ. އެވިޑެންސަކީ ހަމައެކަނި ރާއްޖޭން ބޭރުގެ އެވިޑެންސެއް ނޫނޭ. ދިވެހި
އެވިޑެންސެއް މަދެއް ނޫން. މިއެއް ކޮންސިޑަރއެއް ނުކުރޭ. އެހެންވީމާ، މި ކަހަލަ ބައިވަރު ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރި
އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އިނގޭތޯ. އެންމެ އިސް ވަޢުދުގެ ގޮތުގައި އޮވެފައި އަޅުގަނޑުމެން ސިޔާސީ
ފަރާތްތަކަށް އެބަ އެނގޭ މިނިސްޓްރީގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަންނަ ޕްރެޝަރ. ހަމަ ވަރަށް ބައިވަރު
ޕްރެޝަރ އާދޭ. ދެން މި ކަންކަން އިމްޕްލިމެންޓުކުރުމަށް އަންނައިރުގައި ހަމަ އެކޮޅުން އެ ފާހަގަކުރެއްވިހެން
އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ގާނޫނީ އޮނިގަނޑެއްގެ ތެރޭގައި ބޯޑުގެ ޑައިރެކްޝަނަކަށް ރަންކުރާ ތަނެއް. އެހެންވީމާ، އަދި
މިސާލަކަށް ސަރުކާރުން ސިޔާސީ ހައިސިއްޔަތަކުން ނުވަތަ މިނިސްޓްރީން ވަކި ގޮތަކަށް ނިންމިޔަސް އެ
އިމްޕްލިމެންޓެއްނުކުރެވޭ ގާނޫނު އޮތް ގޮތުން ސީދާ ބޯޑުން ވަކި ގޮތަކަށް ނިންމާފައި އެ ނިންމުން ތަންފީޒުކުރުމަށް
ސީ.އީ.އޯއާ ހަވާލުކުރެވެން ދެން. އެހެންވީމާ، މި ޗެލެންޖަސްތައް އެބަ ހުރި. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް މި އަހަރަށް، 2026
ވަނަ އަހަރަށް ހަމަ އެންމެ ބޮޑު ބަޖެޓެއް މި ފަހަރު މި އޮތީ ކަނޑައެޅިފަ. އެހެންވީމާ، އަޅު ގަނޑު ވަރަށް
އުންމީދުގައި މި ހުންނަނީ އޭގެ ތެރޭގައި ޚާއްސަކޮށް މިދިޔަ އަހަރު ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެން އައިސްގެން ބޭނުންކުރަން
މި އަހަރު އައިއިރުގައި މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހަމަ ބޭސްލައިން ބަޖެޓެއް ހެދިފައި އޮތީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މައިގަނޑު މަސައްކަތާ ގުޅޭ އެއްޗެއް ނެތް. އެކަމަކު މި ފަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް
އެ ބައިތައް ހިމެނިފައި ހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުންމީދުކުރަން ސީދާ ކްލަޔަންޓުންނަށް މި
ބަދަލުގެނައުމަށް، ރާއްޖެއަށް މި ހާލަތަށް ބަދަލުގެނައުމަށް ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅަން ލިބޭނެ ކަމަށް އިނގޭތޯ. ޓޯޓަލް
ސޮލިއުޝަނެއް ލިބޭނެ ކަމެއް މި ކަމަކީ. ދެން ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަންގެ ވާހަކަ އައިއްސި. އަޅުގަނޑު ހަމަ
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އިސްނެންގެވުމަކާ އެއްކޮށް ހަމަ މި ވަގުތު ރޭގައި، އިއްޔެގައި
މިނިސްޓަރ ވެސް ހަމަ މިކަން މީޑިޔާގައި ފާހަގަކުރެއްވީ. ހަމަ ޕްރައިވެޓް، ހައި-އެންޑު ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަނަށް ހަމަ
މީތި އެބަ ހުޅުވައިލެވޭ. އެ ގޮތުން އުތުރުގަޔާ އި ދެކުނުގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ވަރަށް އަވަހަށް ހަމަ
އިންޓަރނޭޝަނަލް އޯގަނައިޒޭޝަންތަކުން ވެސް އަދި ލޯކަލް ވިޔަސް މިކަމުގައި މަސައްކަތްކުރަން ބޭނުންވާ
ފަރާތްތަކަށް ހުޅުވައިލެވިގެންދޭ އެބަ އިނގޭތޯ. އެކަން ކުރިއަށްދާނެ. ދެން މީގައި ޓެކްނިކަލް ބޭފުޅުންނާއި ޕޮލިޓިކަލް
ބޭފުޅުންނާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ދެރަވޭ މިހެން ދަންނަވަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ކުރިން
ފާހަގަކުރިހެން ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅު ރިޒަލްޓެއް ލިބިފައި ދުވަސްތަކެއް ވެއްޖޭ ހަމަ ތިރިވަމުން، ތިރިވަމުން އައިސް
46

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ޙަޤީޤަތުގައި މުއައްސަސާގެ ޒިންމާއަދާކުރުމުގެ އިހުމާލުތަކެއް އައިސްގެން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ވެއްޓެމުން
އައިސް ފަރުވާނުދެވިދިޔަ. އެހެންވީމާ، މިއަދު ހަމަ އެ ބޭފުޅުން، ހަމަ އެ ގޮތުގައި، އެ ގޮނޑީގައި، ހަމަ އެ ޓެގުގައި
ތިއްބަވައިގެން ހަމަ އެކަން އެ ގޮތަށް ކޮށްގެން ރަނގަޅުވާނެބާއޭ އެހެން ބައެއްގެ އިންޓަރ ވެންޝަން ނައިސް. ދެން
އަޅުގަނޑު މި މަސައްކަތަށް މިއީ ހަމަ ގައިމު ވެސް ޓެކްނިކަލް މީހެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އިނގޭތޯ އަދި މި ޓެގު
އަޅައިގެން އުޅުނަސް. އަދި އަޅުގަނޑު މިކޮޅަށް އައިއްސަ ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ މަސައްކަތްކުރިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެކަމެއްގައި ކުރެވޭ ކޮންމެ ކަމެއް. މި ދެންނެވީ އެންމެ، އެންމެ ސަރވިސް-އެންޑަށް ބަލާއިރުގައި ހާފްވޭ، ސޮރީ!
ގްރީންގޭގައި މެތޮޑޯން ނަގަމުންދިޔަ ކުދިންނަށް ހަމަ ވަކިން އަޅުގަނޑު އިންޓަރ ވީންކުރީމޭ ސިސްޓަމް ތެރެއަށް
ނުވަދެވުނީމާ. އެ ލެވެލްގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން މި އަންނަނީ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް
ފާހަގަކުރަން އެކަން. ދެން ކްލަޔަންޓުންނަށް ފަރުވާދެވެން، ހިނގާ ބައްލަވަމާ. ކްލަޔަންޓު ރާއްޖޭގައި ހަމަ އަޅުގަނޑު
ކެރިގެން މި ދަންނަވަނީ ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގިލައްވާނެ. އަޅުގަނޑަށް ކެރޭ. 99% މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ
ކުދިން މީގެން ސަލާމަތްވާން ބޭނުން. އެ މީހުންގެ ޕޭރެންޓުން ބޭނުންވޭ އެކަން ކުރަން. މުޅި މުޖުތަމަޢު ބޭނުންވޭ
އެކަން ކުރަން. ސަރުކާރުން ބޭނުންވޭ. ހަމަ ގައިމު ވެސް އެން.ޑީ.އޭ އިން ވެސް ބޭނުންވޭ. އެހެންވީމާ، ނުވެގެން މި
އުޅެނީ ކޮންމެވެސް މިސްޓޭކެއް ހެދޭތީ. އެހެންވީމާ، އެއް ކަމެއް އެއް ގޮތަކަށް ހަމަ އަނެއްކާ ވެސް މިއޭމިއޭ ބެސްޓު
ކިޔަކިޔާ ހުއްޓަކަސް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ތަފާތު ނަތީޖާއެއް، ތަފާތު އިންގްރީޑި އެންޓެއް ނާޅައި ނެރެވޭނެ ކަމަށް
ގަބޫލެއްނުކުރަން. އެކަމަކު މާފުކުރައްވާ! ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެ ޖެންސީން އަސްލުގައި މި ނިޒާމާއި ގާނޫނާއި މި ހުރިހާ
އެއްޗެއް އޮތް ގޮތުން އެ ތަފާތު ގެނައުމުގެ ޖާގައެއް ނެތް. ހަމަ ވިދާޅުވި ގޮތަށް ނުވަތަ އެ އޮތް، ލިޔެވިފައި އޮތް
ގޮތަށް ނޫން ގޮތަކަށް ކަމެއް ކުރުމުގެ. އަޅުގަނޑު އުފަލާ އެއްކޮށް ފާހަގަކޮށްލާނަން އަޅުގަނޑަށް މި ޒިންމާ
ހަވާލުކޮށްފައި، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން ޗޭންޖަސްތައް، ގަބޫލުކުރެވޭ ރަނގަޅު ޗޭންޖަސްތައް ގެނައުމަށް
މަސައްކަތްކުރަން ފުރުޞަތު ލިބުނު. އެއާ ގުޅިގެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ހަވާލުވިއިރާ މިއަދާ
އަޅައިބަލާއިރު ވަރަށް ބޮޑެތި ތަފާތުތަކެއް. އަޅުގަނޑު ކާމިޔާބާ މެދު އުފާވަނީކީ ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، ކިރިޔަކިރިޔާ
ނަމަވެސް ވަރަށް ބޮޑު އެލެވޭޝަނެއް އައިއްސިއްޔޭ. އެހެންވީމާ، މީގެ މައްޗަށް އުންމީދުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އޮބަ އޮތޭ ފެންނަން އިނގޭތޯ. ކުއްޖާއަކީ ފަރުވާއަށް ދާން ބޭނުންވީމާ ކުއްޖާ ފަރުވާއަށް އެބަ ދެވެންޖެހޭ. އެހާ
ހިސާބުން އޭނަގެ ވިތްޑްރޯވަލް މެނޭޖުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަން. އެއަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔަނީ
ޑިޓޮކްސިފިކޭޝަނޭ. ޑިޓޮކްސިފިކޭޝަނަކީ ނެޗުރަލް 3 މަންތްސްގެ ޕްރޮސެސްއެއް. އެހެންވީމާ، ފަރުވާގެ ތެރޭގައި
އޭނަ ޑިޓޮކްސްވާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ވިތްޑްރޯވަލް މެނޭޖުކުރުމަށް ފަހު ދެން އޭނައަށް އޭނަގެ ބިހޭވިއަރ
47

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
މޮޑިފައިކުރަން، ބަދަލުކުރަން ބޭނުންވާ އެއްޗެއް އަޅުގަނޑުމެން ފަރުވާދޭ މަރުކަޒުގައި މި ކިޔައިދެނީ. ދެން
މުޖުތަމަޢަށް ރީއިންޓަރގްރޭޓުވުމަށް ހާފް، އެ ދޭތެރޭގައި އެބަ އާދެ އެހެން ޕްރޮސެސެއް. އެ ތައްޔާރީތައް ވެފައި އޭނަ
މަރުކަޒުން މި ނުކުންނަނީ. ކޮމިއުނިޓީއަށް ދިއުމުގެ ކުރިން އަނެއްކާ ވެސް ކޮމިއުނިޓީއާ މަރޖުވާން. އެހެންވީމާ، މި
ތަރުތީބުވެފައި ހުރީ ހަމަ ދުނިޔޭގައި ވެސް އެންމެ ބެސްޓް ޕްރެކްޓިސްގައި ވެސް އޮތް ގޮތަށް. އެހެންނަމަވެސް، މި
ދޭ މެސެޖު ތަންކޮޅެއް އެބަ ތަފާތުވާންޖެހޭ. ދިވެހިވަންތަ، ދިވެހިން ގަބޫލުކުރާ، ދިވެހި ތަރުބަވީ އުސޫލަކުންނޭ
އަޅުގަނޑުމެންގެ އެޑްރެސް އަންނަންޖެހޭނީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިސާލަކަށް ބަލާ ނަމަ ކައުންސިލިންގ ދޭން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖެއިން ބޭރުން ބިދޭސީ ބަޔަކު ގެނެސްގެން ކައުންސިލިންގ ދެވިދާނެ. އެބަ ހުރި އެކަން
ކޮށްފައި ވެސް ދުނިޔޭގައި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހި އެޑިކްޓުންނަށް ބިދޭސީ އިނގިރޭސިން ވާހަކަދައްކާ
ކައުންސިލަރެއް ގެނެއްސިއްޔާ ކިހާ އިފެކްޓިވްވާނެތޯ. އެހެންވީމާ، މި ދެންނެވީ އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް
އަޅުގަނޑުމެން ނައިޑުވެލައިގެން ކޮންސިޑަރކުރަންޖެހޭނެކަން ގަބޫލުކުރެވޭ ކަންތައްތައްވީމަ ހަމަ އަޅުގަނޑު މި ވަގުތު
މި ހާލަތުގައި މިތާނގައި އިނީމަ އަޅުގަނޑު ހަމަ މީތި ހިއްސާކޮށްލީ އިނގޭތޯ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފަހު ފުރުޞަތަކަށް ހަމަ އެއް ބޭފުޅަކަށް ފުރުޞަތުއަރުވާފައި މި މީޓިންގ ކުރުކޮށްލަން ހިފާނީ
އިނގޭތޯ.
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަޙްމަދު ޚިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު އަދި ނައިބު މުގައްރިރު. އެން.ޑީ.އޭއިން އަޅުގަނޑުމެން ދެން ފަރުވާގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ.
ދެން އެކަމަކު ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއަކީ މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤައުމީ އިދާރާއެއް ވީމާ މިކަން
ރެގިއުލޭޓްކުރުމާއި މިކަމާ ގުޅޭ ހުރިހާ ކަމެއް ކުރުމަކީ އެން .ޑީ.އޭގެ ޒިންމާއެއް. ހަމައެކަނި ފަރުވާއަކީ އަދި މީގެން
ވަކި ކޮމްޕޯނަންޓެއް، ވަކިވަރެއް. މިސާލަކަށް ހެލްތު މިނިސްޓްރީއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޞިއްޙަތާ ގުޅޭ ހުރިހާ ކަންކަން
ރާވައި ހިންގާ މެނޭޖުކުރާ ތަންވީމަ އެ މީހުން ހަމައެކަނި ބަލަންނުޖެހޭނެ ފާރުކޮޅުގައި ބޭސްއެޅޭނެ ގޮތެއް ވޭތޯ.
އެހެންވީމާ، ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ ވިސްނުން އެބަ ބަދަލުވާންޖެހޭ ކަމާ ގުޅޭ ވެރިންނާއި ކަމާ ގުޅޭ ފަންނީ
މުވައްޒަފުންގެ، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންގެ ވެސް ވިސްނުން ވެސް ބަދަލުވާންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި
މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤައުމީ އިދާރާ ކަމަށް ވީއިރު ޤައުމީ ލެވަލެއްގެ ވިސްނުން އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅެން އެބަޖެހޭ.
48

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ދެން އަނެއް ކަމަކީ ފަރުވާގެ މި ކުޑަ ކޮމްޕޯނަންޓު، ހަމައެކަނި ފަރުވާދިނުމެއްނޫންތާ ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑު
ދެންނެވީ. ފަރުވާދޭއިރު ވެސް ފަރުވާއަކީ ފިނިފެންމަލުގެ ދާނެއްގައި އޮވެގެން ކުރެވޭނެ ކަމެއްނޫން. ކޮންމެވެސް
މިންވަރެއްގެ ވޭނެއް ތަހައްމަލުކުރާނެ އޭނާ. އޭތި އަޅުގަނޑުމެން ގަޔަށް ކިތަން ލޯބިން ޑޮކްޓަރު އިންޖެކްޝަން
ޖެހިޔަސް ތަދުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ފަރުވާގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ދޫކޮށްލަންޖެހޭ މީހާ ވަކިހިސާބަކުން
ދޫކޮށްލަން ވެސް އެބަޖެހޭ. އޯކޭ އޭނަ ޖަލަށް ދިޔަސް. އަންނާށޭ ޖަލުގެ ބައި ވެސް ނިންމާފައި އަންނާށޭ.
އަޅުގަނޑުމެން ފަރުވާގެ ނިޒާމު ނުހުއްޓައޭ. އެކަމަކު ފަރުވާގެ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ނުގެންގުޅެވޭ މީހާ ނިޒާމު
ހަލާކުކުރާކަށް ބަހައްޓައިގެންނުވާނެއޭ. އޭނައަށް އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް ވެސް އަޅަންޖެހޭނެއޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ދަރިންނާ ދިމާލަށް ކިޔަމަންނުވީމަ ލޯބޮޑުކުރަންޖެހޭ ހާލަތު، ބަލައިލަންޖެހޭ ހާލަތު އެބައާދޭ އެއާ ދިމާލަށް.
އިލޮށިފަތިން ޖަހާލަންޖެހޭ ހާލަތު އެބައާދޭ. އޭގެ މާނައެއްނޫން އަޅުގަނޑުމެން އެނަ ދެކޮ ލޯބިނުވެއޭ. އެހެންވީމާ،
އެކަން ކުރަން އެބަޖެހޭ. ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވިހެން ފިނިފެންމަލުގެ ދާނެއްގައި ނޫނޭ މިކަން މި
ކުރަނީ. އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް ވެސް އަޅަން އެބަޖެހޭ. އެކަކާ ހެދި މުޅި ނިޒާމު ހައިޖެކްވެގެން ހަލާކުވެގެން
ގޮސްގެންނުވާނެ ކިތަންމެ ލޯބިން އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅުނަސް. އެއީ އެއް ވާހަކަ. އަނެއް ވާހަކައަކީ ޤައުމީ ލެވަލްގެ
ވިސްނުމަކުން އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މެނޭޖުމަންޓާއި ޓެކްނިކަލް މުވައްޒަފުން މި
ކަންކަމުގެ ވިސްނުން ގެންގުޅޭއިރުގައި ލީޑަރޝިޕް، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަސްތުވާތަކެއްޗާ ގުޅޭ ލީޑަރޝިޕް، މި
ފަރުވާއާ ގުޅޭ ލީޑަރޝިޕް ނަގަން އެބަޖެހޭ. މިކަމާ ގުޅޭ ސިޔާސަތުތައް ފަންގުޝަންވެގެންނުދާހިނދުގައި އެންމެ
ރަނގަޅު ސިޔާސަތަކީ ކޮބައިކަމާއި، މި ސިޔާސަތަކީ މިހެންމިހެން އޮންނަ އެއްޗެއް ކަމާއި، މިއަށް ގެންނަންޖެހޭ
ބަދަލުތަކަކީ މިއީ ކަމާއި ، އެކަމާ ގުޅޭ ކަރުދާސްތައް ވެސް ތައްޔާރުކޮށްފައި ދައުލަތުގެ ކަމާ ބެހޭ އިދާރާތަކަށާއި
ވެރިންނާއި މަޖިލިސް އިދާރާއާއި ކޮމިޓީތަކަށް ވެސް އެން .ޑީ.އޭއިން ފޮނުވަންވާނެ. ބިކޯޒް އެން.ޑީ.އޭއަކީ ޤައުމީ
އިދާރާވީމަ އެން.ޑީ.އޭއަށް އޮންނަންވާނެ އެ އިޚުތިޔާރާއި އެ ބާރުވެރިކަމާއި އެ ގާބިލުކަން ވެސް އޮންނަންވާނެ.
އެން.ޑީ.އޭ ކުޑަވެގެން ރަތްމަންދޫ ކައުންސިލު އިދާރާއަށްވުރެ އެން.ޑީ.އޭ ކުޑަވީމާ ކަމަކުނުދާނެ. އެ ރަތްމަންދޫގެ
އާބާދީއަކީ 65 ،66. އެހެންވީމާ، އެވަރުގެ ކައުންސިލު އިދާރާއެއްގެ ގޮތުގައި އެން .ޑީ.އޭ ފަންކްޝަންކުރަން
ވެއްޖެއްޔާ ޤައުމީ މި މުއައްސަސާއެއް ކަމަކުނުދާނެ. ފަރުވާއަކީ ވަރަށް ކުޑަ ކޮމްޕޯނަންޓެއް. ދެން އޮތީ
ރެގިއުލޭޓުކުރުން. މިހެން ބަލާއިރުގައި ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަންގެ ކަންތައްތައް، ދެންމެ ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި، ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީ ކަމާ ގުޅޭ
ފަންނީ މީހުންނަށް އެބަ އެނގޭތޯ ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަނަކީ ކޮބައިތޯ. މި މޮޑެލް. ޕަބްލިކް ޕްރައިވެޓް ޕާޓްނަރޝިޕަކީ
49

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ކޮބައިކަން އަޅުގަނޑުމެން ދަސްކުރަން އެބަޖެހޭ. މިސާލަކަށް އިމްޕޯޓު މުދާ ވިއްކުމުގެ ހުއްދަ ނަގަންޖެހޭ ތަނަކުން އެ
ކަމަށް ބޭނުންވާ ހުއްދަތަކާ އެކީގައި ލައިސަންސް ނަގަން ބޭނުންވާ ކަންކަން ފުރިހަމަކުރީމަ އެ ހުއްދަ އެބަ ލިބޭ އެ
ބޭފުޅުންނަށް އުނދަގުލަކާނުލައި. އެހެންވީމާ، އެން.ޑީ.އޭގައި އަދި މި ކުލިނިކެއް، މާނައަކީ ޕްރައިވެޓް މީހުން
ކުލިނިކެއް ހުޅުވައިގެން އެ ކުލިނިކުގެ ތެރެއިން ޚިދުމަތްދޭންވީތޯ ނޫނީ ސަރުކާރާއި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން
ޕްރައިވެޓް ޕަބްލިކް ޕާޓްނަރޝިޕެއް ގޮތުން ދޭންވީތޯ ނޫނީ ވިޔަފާރި އުސޫލުންތޯ ނޫނީ ރިސޯ ޓް މޮޑެލުންތޯ؟ ނޫނީ މި
ގޮތަށް ކިތަންމެ މޮޑެލްތަކެއް އެބަ ހުރި. އެކަމަކު، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އެ މޮޑެލްތަކަށް އަހުލުވެރިވާން. މި
މޮޑެލްތައް ދާނީ މިހެންކަން. މިއާ ގުޅޭ މަޢުލޫމާތު ތައްޔާރުކުރާނީ އަޅުގަނޑުމެން. މިއާ ގުޅޭ ޚަރަދުތައް ދާނެ
މިންވަރާއި، އެ ފެންވަރާއި ، އެ ދާނެ ސްޕީޑާއި، އެ ކަންކަން ކުރަންވާނެ ގޮތްތަކާއި، މި ކަރުދާސްތަކާއި މި
ރިޕޯޓުތައް ހަދަންޖެހޭނީ އަހަރެމެން. ދެން ނައިބު މުގައްރިރު، ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ
ފާހަގަކުރެއްވި ބައެއް ރަށްރަށުގައި ކޭސްތައް މަދު ވާހަކަ އެ ދެންނެވީ. އަދި ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. ބައެއް
ރަށްރަށުގައި ކޭސްތައް މަދުވަނީ ބައެއް ރަށްރަށުގައި މިކަމާ ގުޅޭގޮތުން މި އާބާދީ، ދިރިއުޅޭ އާބާދީ މަދުވެފައި ދެން
އެ ރަށެއްގެ ނިސްބަތުން އެ ބަލައިގަންނަ ގޮތާއި އެ ތަނެއްގެ ތެރޭގައި އެފަދަ ބާވަތްތަކުގެ ޑިމާންޑު އޮތްގޮތާއި މި
ކަންކަމަށް ބަލާއިރުގައި އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތަކާ އެއްޗެހި، ކޭސްތައް މަދު. ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. އެހެންނަމަވެސް،
ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި އަޅުގަނޑެއް ނުއެ އް ދަންނަވާނަން ކޭސްތަކެއް މަދުވާނެއެކޭ. ކޭސްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފާހަގަނުވެ އޮވެދާނެ. އެއީ މީތި މި ދަނީ ހަމައެކަނި އެއްގޮތަކަށްނޫން. މިއީ ބަޔަކު ކުރާ ވަރަށް ބޮޑު ވިޔަފާރިއެއް.
އެހެންވީމާ، މި ވިޔަފާރި މިހާ ފުޅާކޮށް މި ދަނީ މީގެ ތެރޭގައި ކަސްޓަމަރުންތަކެއް އުޅޭތީ. އަޅުގަނޑަކީ
ކަސްޓަމަރެއްކަން ނޭނގި އަޅުގަނޑު ހުރެދާނެ. އަޅުގަނޑަކީ ސްމާޓު މީހެއް ގޮތަށް އަޅުގަނޑު ބަޔަކު ފޮނުވައިގެން
އަޅުގަނޑުގެ ވިޔަފާރީގެ ތެރޭގައި މިކަން ކޮށްފާނެ. އެކަމަކު މާނައަކީ ރާއްޖޭގައި މުޅި އާބާދީގެ ތެރޭގައި
ގިނައީ ، 99% އަކީ ކަސްޓަމަރުން. ދެން މި އޮތީ ވިޔަފާރި ކޮންޓްރޯލްކުރާ މަދު ބަޔަކު މީގެ ތެރޭގައި. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން މި ފަރުވާގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއަށް މަގުމަތީގައި މި ނުހުންނަ ކުއްޖާއަކީ ކަސްޓަމަރ. އޭނަ އަދި އޭނައަށް
އަޅުގަނޑުމެން ފަރުވާގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ ޚިދުމަތްދިނުން، ފަރުވާގެ ޚިދުމަތް. ދެން އޮތީ
އަޅުގަނޑުމެން ނެޝަނަލް ޕްރިވެންޝަން ކުރިއަށްގެންދިއުމާއި މިއާ ގުޅޭ، މި ނިޒާމު، މުޅި ނިޒާމާ ގުޅޭގޮތުން
ހަދަންޖެހޭ ޕޮލިސީތަކާ ގުޅޭގޮތުން ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތަކާ ގުޅޭ ހޯމްވޯކުތައް ހަދައި ދައުލަތުގެ ކަމާ ބެހޭ ބައެއް
ވެސް ނޫން. އެހެންވީމާ، ޤައުމީ ލެވަލްގައި ފަންކްޝަންތައް. އަޅުގަނޑު ވޭތުވެދިޔަ 5 އަހަރަށް ބަލައިލާއިރުގައި
ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއެއް ނެތް ކަމާ ގުޅޭ ބައިނަލްއަގުވާމީ މިކަމާ ގުޅޭ ޖަމުޢިއްޔާ، ޖަމާޢަތެއްގެ ބަޔަކު ނޫނީ
50

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ކަމާ ގުޅޭ ބައިނަލްއަގުވާމީ ކޮންފަރެންސާ ހިސާބަށް ވެސް ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީގެ އިސްނެގުމުގެ މަތީން ނެތް
މި ރާއްޖޭގެ ވޭތުވެދިޔަ 5 އަހަރު، ވޭތުވެދިޔަ 10 އަހަރު ވެސް ބޭއްވިފަ. އެއީ ކީއްވެގެންތޯ؟ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ
ލީޑަރޝިޕް ނުނެގެނީ، ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއަށް. އެއީ ކަމާ ގުޅޭ މިނިސްޓްރީތަކުން ވެސް އަދި ކަމާ ގުޅޭ
ބޯޑު ނުވަތަ ކަމާ ގުޅޭ ކައުންސިލުތަކުން ވެސް ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީއަކީ ވަރަށް ކުޑަ އިދާރާއެއްގެ ގޮތުގައި
ދެކޭތީވެ ނޫނީ އެ ފުރުޞަތު ނުލިބޭތީވެ އެކަމާ ގުޅޭ އޮފިޝަ ލުން އެ ފެންވަރު ނެތީ ނޫނީ އެވަރުގެ އުރައްޕެއް ނެތް
މީހަކު ނެތީކީނޫން. ކަމާ ގުޅޭ ސެކްޝަންތައް، ޑިވިޝަންތައް އެބަ ހުރި. އެ ބޭފުޅުންނަކީ ލެވަލް އެންމެ މަދުން،
އެންމެ މާނައަކީ ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ބެލިކަމުގައި ވިޔަސް ލެވަލް 7، ލެވަލް 8، ލެވަލް 9 ގެ ސެޓިފިކެޓު ހުރި
ފަރާތްތަކެއް އެއީ. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންނަށް އެ އިތުބާރާއި ޔަގީންކަން ދެއްވައިގެން މި މަސައްކަތް އެންމެންނާ
ގުޅިގެން ކޮމިޓީތަކުގެ ތެރެއިން ނަމަވެސް ކުރަންވީ. ކޮށްގެން ޤައުމީ ލެވަލެއްގައި އަދި އިންޓަރނޭޝަނަލް
ފޯރަމުތަކުގައި މި މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ޖާގަ ކަށަވަރުކުރަންވީ. މި ލީޑަރޝިޕް އަޅުގަނޑުމެން ނޫން ބަޔަކު މި
ރާއްޖޭގައި ނުނަގާނެކަން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން އެބަޖެހޭ. އެހެންވީމާ، ނެޝަނަލް ޑްރަގު އެޖެންސީ ވެސް
އެބަޖެހޭ އެ އަމާޒަށް މި ވިސްނުން، މި ވިސްނުން ގެންގުޅެން އެ އަމާޒަށް މަސައްކަތްކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ
މުގައްރިރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަން ހުރި ވާހަކަ ވަރަށް ގިނަ ދެއްތޯ. ވަރަށް ބައިވަރު މައްސަލަތައް، ވަރަށް ބައިވަރު
ރަނގަޅުކުރަން ހުރި ކަންތައްތައް ޙަޤީޤަތުގައި ތި ފަރާތުން ތި ފާހަގަކުރެއްވީ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން މެންބަރުން ވެސް
އެ ސުވާލުތައް އެ ކުރެއްވީ އެ ކަންތައްތައް އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި އޮޅުންފިލުވުމުގެ ބޭނުމުގައި. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް
މި އޮތް ދުވަސްތަކުގައި އަދި އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އިތުރަށް ބައްދަލުކޮށްލަން ވެސް އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ފެނޭ.
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ މަޝްވަރާއާ އެކު އަޅުގަނޑުމެން ރާވައިލާނަން ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ ގޮތެއް. އެހެންވީމާ،
މިއަދަށް އަޅުގަނޑުމެން ނިންމައިލާނަން މި ބައްދަލުވުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ވަޑައިގެންދެއްވީތީ އަދި ތި
ހިއްސާކުރެއްވި ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކޮންސިޑަރކުރައްވާ ، ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް
ކޮންސިޑަރކުރައްވާނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން، ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ
ފަރާތުން ދެވެން އޮތް އެއްބާރުލުން ވެސް ދޭނަން އިނގޭތޯ. ދެން އިތުރު މެންބަރަކު އިތުރު ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން
ނެތިއްޔާ އަޅުގަނޑު ނިންމައި ލަން ބައްދަލުވުން އިނގޭތޯ. މިއަދު ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުން ވެސް ނިންމައިލަން. ވަރަށް
51

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 27 ވަނަ ބައްދަލުވުން 19 ނޮވެންބަރު 2025
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ވަޑައިގެންދެއްވީތީ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް. ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރުއަދާކޮށްލަން ކޮމިޓީގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންދެއްވީތީ. ޝުކުރިއްޔާ.
____
52